

Delfia Batavorum

jaarboek
22 ✖ 2012

Jaarboek Delfia Batavorum

22 - 2012

Jaarboek Delfia Batavorum

22 - 2012

Historische Vereniging Delfia Batavorum
Delft 2013

ISSN 0927-409X

Dit jaarboek is een uitgave van de Historische Vereniging Delfia Batavorum,
secre. Kanaalweg 10, 2628 EC Delft, <http://www.delfia-batavorum.nl>

Redactie:

Wilma van Giersbergen, voorzitter,

Jos Hilkhuijsen,

Marie-Louise ten Horn-van Nispen

Peter van der Krogt, eindredacteur,

Ria van der Meer, secretaris

(Buitenwatersloot 336, 2614 GR Delft, e-mail riameer@online.nl)

Illustratieredactie: René van der Krogt

Advertenties: Paul Naaborg

Druk- en bindwerk: Drukkerij NKB, Bleiswijk

© 2013 De auteurs en Historische Vereniging Delfia Batavorum

Foto op omslag: De Hippolytusbuurt met vismarkt aan het begin van de twintigste eeuw.

Foto blz. 2: De werkzaamheden aan de spoorzone gezien vanaf de stationsbrug in noordelijke richting, maart 2012.

Inhoud

Redactioneel	7	<i>Peter van der Krogt en Jacques Moerman</i>	
Historische Vereniging Delfia Batavorum	9	Nieuwe straatnamen in Delft 2012	103
Jaarverslag over 2012	13	<i>J.A. Meter Hagg</i>	
<i>Gab Lansbergen</i>		Publicaties over Delft of door Delftenaren 2012	107
Kroniek over 2012	29	Het gemeentebestuur van Delft in 2012	115
<i>Gertjan van der Harst</i>		De Delftse bevolking	115
De Le Comteprijs 2011	53	Over de auteurs	117
<i>Jean Paul Bakx, Jorrit van Horssen, Steven Jongma en Bas Penning</i>		Lijst van adverteerders	119
Archeologische kroniek over 2012	63	Fotoverantwoording	121
<i>Max van Noort</i>		Naamregister	123
Delfiana	87		

De jaarboeken 1991-2011 zijn opgedragen aan:

H.W. van Leeuwen (1991)
Ir. H.H. Vos† en mw. W.M. Vos-de Koning† (1992)
Drs. A.J.H. Rozemond† (1993)
A.C. Kleyweg† (1994)
J. Grakist (1995)
Mr. H.V. van Walsum (1996)
Ir. W.F. Weve (1997)
B.K.P. Griffioen en mw. M.C.M. Griffioen (1998)
Mw. G.T.M. Gerritsma (1999)
Mw. P.C. van der Heijden-Wolfhagen† (2000)
Drs. J.L.W. van Leur (2001)
Mw. drs. L. Thijsse (2002)
P.A. van Koppen† (2003)
Ing. W.A.G. van Leeuwen (2004)
mw. A.M. Bergman† (2005)
Jan, Willem en Gerrit Mensert (2006)
Max van Noort (2007)
Het Gilde Delft Stadswandelen (2008)
Dr. H.L. Houtzager (2009)
R.A.J. van der Krogt (2010)
A. Struijk (2011)

Redactioneel

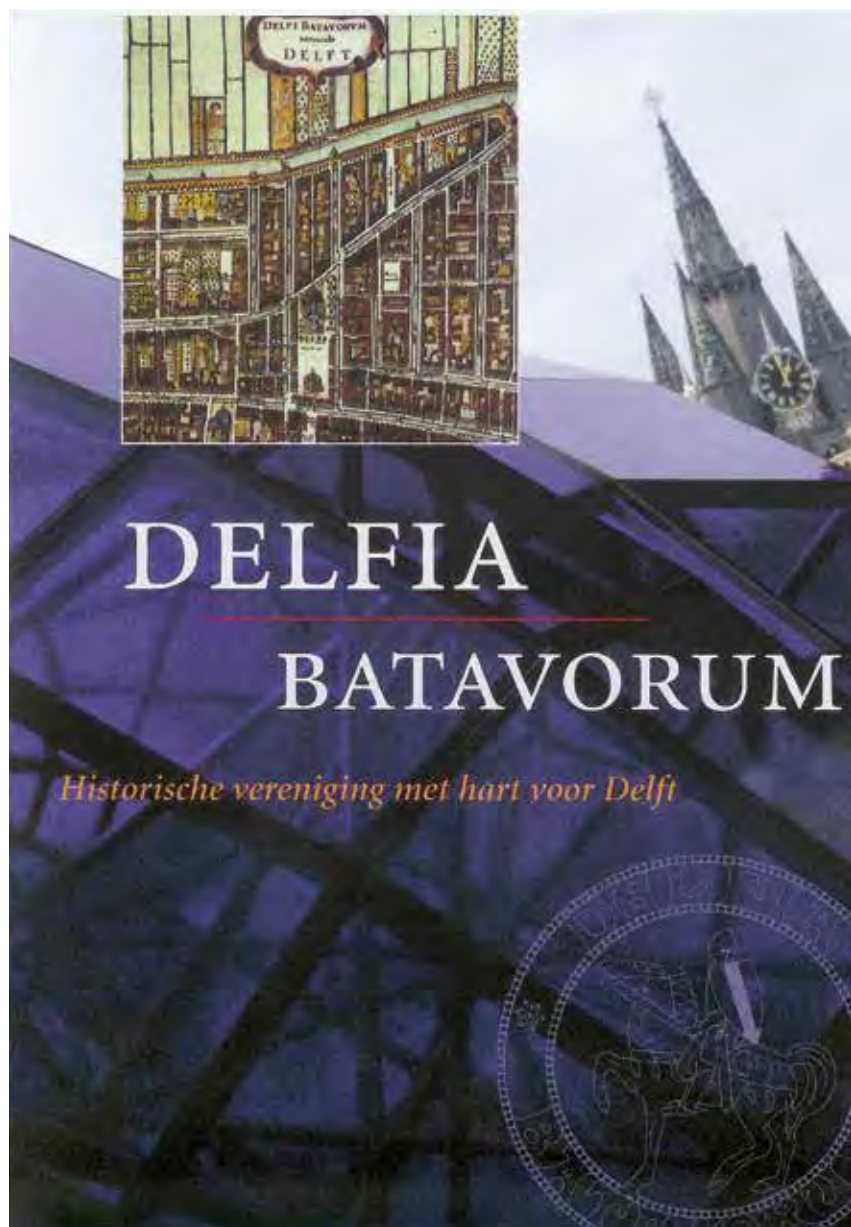
Deze tweeëntwintigste editie, Jaarboek 2012, dat voor u ligt, is minder omvangrijk dan u van ons gewend bent. Er werd namelijk besloten om dit jaar de Canon van Delft uit te geven. En wat is een betere plaats om de geschiedenis van Delft onder de aandacht te brengen dan het Jaarboek! Om de canon optimaal uit de verf te laten komen, is het Jaarboek in twee afzonderlijke delen opgesplitst. Het eerste deel omvat de voor u vertrouwde vaste rubrieken, zoals kroniek, Delfiana, archeologische rubriek, verslag van bestuur en de diverse commissies enzovoort. Daarentegen zult u de gebruikelijke artikelen, die de verschillende aspecten van de Delftse geschiedenis behandelen, moeten missen.

Wij menen deze omissie ruimschoots te hebben goedge maakt door het tweede boek helemaal te wijden aan de Delftse Canon. In vijftig vensters wordt op een informatieve wijze de geschiedenis van Delft uit de doeken gedaan, verrijkt met prachtig illustratiemateriaal. Door deze vorm te kiezen kan de Canon apart worden aangeboden aan nieuwkomers, inburgeraars, onderwijsinstellingen en andere belangstellenden. In tegenstelling tot andere jaarboeken zal de Canon ook verkrijgbaar zijn in de boekhandel.

In 2012 moest de redactie afscheid nemen van Frida de Jong. Maar ze is niet helemaal uit zicht. Het register, onmisbaar voor iedereen die de Jaarboeken wil raadplegen, zal ze blijven samenstellen. In haar plaats is mevrouw Marie-Louise ten Horn-van Nispen tot de redactie toegetreden.

De redactie is deze keer niet alleen de auteurs van de vaste rubrieken veel dank verschuldigd, maar ook alle auteurs en de beeldredacteurs van de Delftse Canon. Uiteraard dragen de adverteerders ertoe bij dat dit speciale Jaarboek op deze wijze kan verschijnen. De redactie is hen daarvoor zeer erkentelijk.

De redactie

Historische Vereniging Delfia Batavorum

Opgericht 30 oktober 1935

Ereleden

P. Bouwmeester† (1950)
Mr. G.E. van Walsum† en
mw. mr. J.M. van Walsum-Quispel† (1951)
Mr. H.E. Phaff† (1952)
P.C. Visser† (1959)
J. van Oel† (1969)
Jkvr. dr. C.H. de Jonge† (1970)
C.D. Goudappel† (1976)
A.J.J.M. van Peert† (1977)
G.G. Kunz† (1982)
Mw. J.M. de Wijs-Kamp† (1984)
Drs. A.J.H. Rozemond† (1985)
Ir. K.J.H.W. Deen† (1996)
Dr. M.A. Verschuyt (1997)
Prof.dr. J.J. van Loef (1998)
Ir. J.F. van Heel (2000)
Dr. H.L. Houtzager (2006)
Drs. W.H.M. Aalbers (2006)
M. van Noort (2011)

Delfia Batavorumprijs (J.W. Blokpenning)

D. Wijbenga† (1993)
Drs. A.J.H. Rozemond† (1994)
Oudheidkundige Werkgemeenschap Delft
(1995)
Redactiecommissie Delfia Batavorum (1996)
Projectgroep Delfts Aardewerk (2001)
Midden-Delfland Vereniging (2003)
H.W. van Leeuwen (2005)
Dr. W.C.M. Zwennist† (2007)
Mw. drs. M.A. van der Meer (2010)
Ir. W.F. Weve (2010)

Le Comteprijs

Dr. F. Spies (1999)
Ir. en mw. J. Koelstra-van der Struif (2000)
J.C. van Dijk (2001)
C. Koreneef (2002)
Stichting Sint-Hippolytuskapel (2003)

J. Coppoolse en mw. J. van Gastel (2004)
N. Peters (2005)
J.W. Versfelt en mw. E. Bekink (2006)
J.W.M. Ploegmakers en
mw. A.H.J. Ploegmakers-Talens (2007)
Vestia Delft (2008)
C.M. van der Woude (2009)
Mw. B. van Gelder (2010)

Bestuur

Ir. J.E.J. van Bergen (voorzitter)
Mw. drs. I.B. Jacobs (vicevoorzitter)
Mr. D.J. van Doorninck (secretaris)
G.J. Augustinus (penningmeester)
(tot 15 mei 2012)
M.L. Hom (penningmeester)
(vanaf 15 mei 2012)
Mw. dr. W.M.J.I. van Giersbergen
(namens de redactiecommissie)
Mw. J.H.M. van der Jagt-Toet (namens
Commissie Behoud Stadsschoon)
P.D. van Tijn
(namens de excursiecommissie)
Mw. drs. E.H. Olsder-Toxopeus
(commissaris boeken/lezingen)
Mw. drs. C.de Vree-van Wagtendonk
(commissaris PR en media)

Convocaat/nieuwsbrief

Mw. drs. C. de Vree-van Wagtendonk
Mw. dr. W.M.J.I. van Giersbergen

Commissie Behoud Stadsschoon

Ir. P. Jonquière (voorzitter)
Mw. W.C.E. Kemper-van Eendenburg
(secretaris)
Mw. J.H.M. van der Jagt-Toet (vicevoorzitter)
Mw. ir. A. Keers
Ir. T. Remmerswaal
Drs. D.F.H. de Quartel

Redactiecommissie

Mw. dr. W.M.J.I. van Giersbergen
(voorzitter)
Mw. drs. M.A. van der Meer (secretaris)
Drs. J.W.L. Hilkhuijsen
Mw. dr. L.C.W.J.M. ten Horn-van Nispen
Mw. drs. F. de Jong (tot 15 mei 2012)
Dr. P.C.J. van der Krogt

Excursiecommissie

P.D. van Tijn (voorzitter/secretaris)
G.L.S. van den Akker
Mw. A.E. Mooij-Groenhof

Commissie Lezingen

Mw. drs. E.H. Olsder-Toxopeus
Mw. M.W.T. Purmer-Wagener

Commissie voor de Le Comteprijs

Drs. W.H.M. Aalbers (voorzitter)
Ir. W.F. Weve (secretaris)
Ir. G. van der Harst

Adverteerders Jaarboek

P. Naaborg

Kroniek

G.L. Lansbergen

Stichting Geschiedschrijving Delft

Mr. W.E. Merens (voorzitter)
Mr. D.J. van Doorninck (secretaris)
R. Winkels (penningmeester)
Ir. J.E.J. van Bergen
Mr. N.P.O. Ruysch
Mw. drs. G. D. van Walsum-Kieft
Mw. N. Verschoor
Dr. G. Verhoeven (adviseur)
B. van der Wulp (adviseur)

Werkgroep Delftse canon

Ir. J.E.J. van Bergen (voorzitter)
Mr. D.J. van Doorninck (secretaris)
Dr. H.L. Houtzager
Mw. drs. I.B. Jacobs
H.W. van Leeuwen
Mw. W.J.B.I. Leupen-van den Bosch
(tot mei 2012)
Mw. drs. M.A. van der Meer
Mw. drs. A.M.G. Sterringa
Mw. drs. G.D. van Walsum-Kieft
Mr. H.V. van Walsum
Dr. G. Verhoeven (adviseur)
B. van der Wulp (adviseur)

Vertegenwoordigingen namens Delfia Batavorum

Commissie Organisatie Open
Monumentendag: L.F.J.R. Bracco Gartner
Leden van de Commissie Behoud
Stadsschoon maakten deel uit van het
Platform Spoor, van de Klankbordgroep
Gasthuisplaats en van het Netwerk
Strategische Monumentenzaken Delft.
Aan dit Netwerk werd deelgenomen door
Ir. J.E.J. van Bergen, mw. J.H.M. van
der Jagt-Toet, Mw. Ir. A.J. Keers en Ir. T.
Remmerswaal.

Auto Centrum Delftstreken b.v.

Motorenweg 31
2623 CR Delft
T: 015 - 256 93 25
F: 015 - 256 06 02

Openingstijden Showroom:

maandag t/m donderdag van 8.00 tot 18.00 uur
vrijdag van 9.00 tot 21.00 uur
zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur

www.acdhyundai.nl

bureau
binnenstad
delft

'**Samen** werken aan de **Delftse** binnenstad'

Bureau Binnenstad Delft
Burgwal 8a
2611 GJ Delft
T: 015-2124896
M: info@binnenstaddelft.nl
W: www.bureaubinnenstaddelft.nl

Ook te volgen op **Facebook** [Bureau Binnenstad Delft] en **Twitter** [@BureauBDelft]

Jaarverslag over 2012

Vereniging en bestuur

In de Algemene Ledenvergadering van 15 mei 2012 werd afscheid genomen van Gé Augustinus, die gedurende vele jaren onze financiën bestierde. De voorzitter roemde hem om zijn degelijke beleid en zijn grote nuchterheid bij het deelnemen aan het bestuur van onze vereniging. Ook zijn vele werk achter de schermen, zoals het voeren van de ledenadministratie bleef niet onvermeld. Gelukkig konden we ook twee nieuwe bestuursleden verwelkomen: Marinus Hom, die Gé als penningmeester opvolgt, en Carola de Vree-van Wagtendonk, die PR en communicatie als portefeuille op zich zal nemen (vacature Trudy van der Wees).

Gé Augustinus neemt afscheid.

Naast de gebruikelijke huishoudelijke zaken was er in het bestuur dit jaar vooral aandacht voor een aantal belangrijke ontwikkelingen.

Allereerst die rond de musea. In het begin van het jaar liet het zich aanzien dat er vooral aandacht moest zijn voor de ontwikkeling van het concept Delfts Blauw, in relatie tot het vertrek en de locatie van het Legermuseum. In juni bleek ons dat die combinatie niet meer aan de orde was ten gevolge van een beleidskeuze van het college van B&W. De Rijksgebouwendienst ging een eigen traject ontwikkelen voor de toekomst van het Armamentarium. Delfts Blauw werd vervolgens onderdeel van een nieuwe discussie: die inzake

het bedrijfsplan Erfgoed. De positie van alle gemeentelijke musea bleek daarin ter discussie. Vanwege de voorgenomen bestemming van het budget voor Delfts Blauw kwam dit bedrijfsplan ook op de agenda van de gemeenteraad. Daarin stond als een van de maatregelen vermeld dat naast sluiting van het museum Huis Lambert van Meerten er evenmin toekomst zou zijn voor museum Nusantara. Dit leidde tot een gezamenlijke protestactie van de Stichting Nusantara, de Vereniging 'Verre Culturen Delft', de Vereniging van Vrienden van het Prinsenhof en Delfia Batavorum. Gedurende het gehele jaar is hierover discussie gevoerd met de gemeente, maar de bezuinigingen bleken onaantastbaar, en daarmee dus sluiting van het museum en afstoten van het gebouw onvermijdelijk. Ten gevolge van een raadsbreed aanvaarde motie is er wellicht nog ruimte voor initiatieven die de openbare functie van het gebouw en de toegankelijkheid van de collectie in de komende tijd kunnen waarborgen. Bij deze discussies is door de voorzitter van Delfia Bata-

vorum bij de gemeente-raad aan de orde gesteld, dat het zo weinig betrekken van de inwoners en Delftse organisaties bij het opstellen van de plannen een gemiste kans is geweest. Een overheid die zegt bij veel onderwerpen een 'regie rol' te willen vervullen, zou juist die organisaties bij beleid en uitvoering moeten betrekken, die zich voor aspecten van het algemeen belang inzetten.

Bezuinigingen lijken het centrale thema als het gaat om de ontwikkelingen in de culturele sector van Delft. Een ander voorbeeld daarvan is de bezuiniging op het tijdschrift *Delft*: we signaleerden vorig jaar al dat de gratis toezending van dit magazine aan de bewoners van Delftse monumenten was stopgezet. Dit jaar probeerden we daarvoor een alternatief te ontwikkelen door deze bewoners te attenderen op het lidmaatschap van Delfia Batavorum: op die manier krijgt men toch dit zeer gewaardeerde magazine in huis. Dit ogenschijnlijk eenvoudige plan bleek lastiger te realiseren dan we dachten, omdat de digitale bestanden niet op elkaar zijn afgestemd. Begin 2013 zal dit plan alsnog worden uitgevoerd.

Een andere bezuiniging treft DOK, de locatie waar we onze lezingen houden. Eerst zag het er naar uit dat er een beperkte huurverhoging werd gevraagd. We konden daarom instemmen met het beleid van DOK: bijeenkomsten daar moeten gratis en openbaar toegankelijk zijn. Inmiddels is duidelijk dat de bezuinigingsdruk zo groot is, dat we een commerciële (lees: veel hogere) huur zullen moeten betalen. Dat heeft bij het bestuur tot de conclusie geleid dat we zullen moeten omzien naar een alternatieve locatie voor onze lezingen. Omdat we niet verwachten dat die locatie erg veel goedkoper zal zijn, komt de vraag aan de orde of we kunnen voortgaan met het concept van gratis openbare lezingen.

Een vergelijkbare vraag doet zich voor met betrekking tot de andere concepten die we hanteren. Een traditionele vereniging, die lezingen en excursies organiseert: is dat een concept dat over tien of twintig jaar nog levensvatbaar is? We wilden graag antwoord op die vraag en lieten een onderzoek doen door een afstudeerder van de Haagse Hogeschool. De – soms verrassende – conclusies van dit onderzoek werden gepresenteerd in de Algemene Ledenvergadering van 15 mei. Eén van de conclusies was dat er interesse genoeg is, maar de vorm van de activiteiten zou aangepast moeten worden aan de verschillende doelgroepen. Dat geldt ook voor de manier van communiceren. Het bestuur is inmiddels aan de slag gegaan met de verschillende aanbevelingen.

In de volgende paragrafen wordt over de verschillende activiteiten van onze vereniging nader verslag gedaan.

Activiteiten Commissie Behoud Stadsschoon in het jaar 2012

De zes leden van de Commissie Behoud Stadsschoon (CBS) zijn in het jaar 2012 zeven keer bijeen geweest en hebben daarnaast meerdere informele afspraken gemaakt om een reactie voor te bereiden op beleidsvoorstellen of besluiten van het Delftse gemeentebestuur.

Er is tweemaal een verkennend fietstochtje gemaakt: in juli door de wijken Agnetapark en Nieuwe Plantage, die inmiddels zijn aangewezen als ‘beschermd stadsgezicht’, en in oktober door de oude TU-wijk, waarvan een deel zal worden aangewezen als ‘beschermd stadsgezicht’.

Er is deelgenomen aan vele door de gemeente georganiseerde bijeenkomsten en presentaties over het ontwerpbestemmingsplan Binnenstad, de bouw van het nieuwe Stadskantoor, de stedenbouwkundige invulling van de Spoorzone en het groenbeleid van de stad.

Ook de bijeenkomsten van het Netwerk Binnenstad werden door de meeste CBS-leden bijgewoond.

Bestemmingsplan Binnenstad 2012

Eén van de eerste acties van de CBS was het op 12 januari indienen van een pittige reactie op het Voorontwerpbestemmingsplan Binnenstad met in trefwoorden samengevat: Grote Verontrusting, Geschoktheid, Ernstige kritiek, Teleurstelling, Verbazing, Vraagtekens, maar ook Bereidheid tot daadwerkelijk bijdragen aan het verbeteren van het plan.

Op 26 april verscheen de Nota Inspraak en Overleg, waarin op sommige punten tegemoet werd gekomen aan de geuite kritiek, bijvoorbeeld het opnemen van de beeldbepalende boomstructuren en monumentale bomen, maar op vele andere punten werd door de gemeente vastgehouden aan de oorspronkelijke tekst. Wel is door de opstellers van het ontwerp ingegaan op de bereidheid van de commissie om daadwerkelijk bij te dragen aan het verbeteren van het plan, wat tot resultaat heeft gehad dat opstellers en leden van de CBS meerdere keren met elkaar om de tafel hebben gezeten om verbeteringen aan te brengen.

Op 27 november 2012 is het Ontwerpbestemmingsplan vrijgegeven met de erkenning van de kant van de gemeente dat Delfia Batavorum op veel punten terecht kritiek heeft gehad op het ontwerp met als opmerkelijk gevolg dat veel teksten zijn verbeterd en de toelichting op de regels opnieuw is geschreven.

Toch blijft er van de kant van CBS ernstige zorg om de uiteindelijke bescherming die de regels van dit bestemmingsplan bieden voor het behoud van de historische binnenstad als geheel.

Vanaf 6 december lag het ontwerpplan officieel ter visie.

Opnieuw zal een reactie worden voorbereid, die op 16 januari 2013 moet zijn ingeleverd.

Kwaliteitskamer

De gemeente gaat een Kwaliteitskamer oprichten. Dit is, na de benoeming van de stadsbouwmeester, een volgende stap in het verbeteren van de kwaliteit van de architectuur (bouwplannen) in Delft.

Deze kwaliteitskamer, die zal bestaan uit vijf leden van de Commissie Welstand en Monumenten en de stadsbouwmeester Wytze Patijn, zal in een vroeg stadium bij nieuwbouw- of herinrichtingsplannen worden betrokken, tot het moment van de

De Commissie Behoud Stadsschoon bekeek monumenten in het beschermde stadsgezicht van TU Noord.

aanvraag van de omgevingsvergunning. Opmerkelijk feit hierbij is dat degenen die vanuit de Kwaliteitskamer de projectontwikkeling al in een vroege fase gaan begeleiden, dezelfde personen zijn die later vanuit de Cie Welstand en Monumenten een onafhankelijk advies moeten geven over die aanvraag.

Voor belanghebbende burgers dreigen de mogelijkheden om nog tijdig inspraak op de plannen te hebben hiermee zeer beperkt te worden. De CBS heeft haar zorg hierover geuit.

Terrasbotenbeleid

Het door de CBS ingestelde bezwaar d.d. 26 juli 2011 tegen de seizoensontheffing van een tweede terrasboot in het grachtenvak tegenover OD 113 / 115 is door de Adviescommissie voor Bezwaarschriften ongegrond verklaard, welk advies is overgenomen door het college van B&W. Als belangrijkste grond voor dit advies wordt aangevoerd, dat deze locatie al voorkomt op de ligplaatsenkaart bij het terrasbotenbeleid van 2004. Gezien het voornemen van het gemeentebestuur om, op basis van onze Notitie Aanzet (ruimtelijke) Criteria Terrasboten, dit beleid opnieuw ter discussie te stellen, is afgezien van een verdere bezwaarprocedure. Deze discussie over de locatie en de kwaliteitscriteria van de terrasboten, gepaard gaande met de ligplaatsenkaart, is nog niet afgerond. De CBS heeft gepleit voor opname van de ligplaatsen (zones) in het bestemmingsplan binnenstad, waardoor de terrasboten onder dezelfde regels zouden vallen als woonschepen.

Terrassenbeleid

Op 25 september 2012 is er een eerste bijeenkomst geweest over het nieuw op te stellen Integraal Horecabeleid. Op initiatief van de gemeente Delft zijn leden van de CBS, bewoners, horecaondernemers, ondernemers in de detailhandel en overige partners uitgenodigd om, samen met vertegenwoordigers van de gemeentelijke afdelingen Veiligheid en Ruimte, ideeën en verwachtingen omtrent het terrassen- en terrasbotenbeleid in kaart te brengen en te bespreken. Er hebben meerdere gebiedsbesprekingen plaatsgehad, waarbij de deelnemers langs alle terraslocaties zijn gelopen en die in ogenschouw hebben genomen. Leden van de CBS hebben intensief deelgenomen aan dit overleg en een bijdrage geleverd aan het bewaken van de kwaliteit van de openbare ruimte.

Dat ook anderen zonder commercieel oogmerk aanspraak kunnen maken op het gebruik van die openbare ruimte, was voor sommige ondernemers een eyeopener. De vanzelfsprekende claim die er vanuit de horeca op de vrije ruimte van straten en pleinen wordt gelegd, is vaak buitenproportioneel. Of die investering in tijd de moeite loont, is nog maar de vraag, want gedurende de sessies werd wel duidelijk dat het heel moeilijk is om een eenmaal verleende vergunning voor een terras in te trekken, hoe ongelukkig de locatie ook is.

Op 17 december 2012 is er een afsluitende bijeenkomst geweest, waarbij is afgesproken dat de definitieve terrassenkaart eind januari 2013 zal worden toegestuurd. Op deze kaart zal worden aangegeven waar ruimte is voor uitbreiding, waar beslist geen terrassen mogen ontstaan en waar bestaande terrassen gedoogd zullen worden. Deze kaart zal gekoppeld worden aan het Bestemmingsplan. Daar-

naast zijn afspraken gemaakt over de kwaliteit van de inrichting van de terrassen, zoals schotten, parasols, verlichting en reclame.

Doelenplein

Op het Doelenplein zijn ontwikkelingen gaande waartegen CBS zich ernstig heeft verzet.

In de eerste plaats is dat het plaatsen van een kunstwerk in de vorm van een gigantische schemerlamp van 4½ meter hoog, voorzien van een wijde, kunststof-lampenkap van circa 2½ meter breed, National Treasure genoemd. De Chinese kunstenaar, die enige tijd bij De Porcelayne Fles heeft gewerkt, heeft met dit kunstwerk een link willen leggen naar het Delftse verleden, toen er in de stad veel aardewerkfabrieken waren. Op zich is dat een aardig gegeven en het gaf de gemeente voldoende overwe- gingen om deze lamp aan te kopen. Het Doelenplein werd aangewezen als ideale plek voor plaatsing, waartegen de CBS bezwaar heeft gemaakt. De lamp is overdreven groot voor het plein, waarvan de ruimte al groten- deels wordt ingenomen door terrassen. Nadat de plek voor de lamp nog van het midden naar de zijkant van het plein is verplaatst en de vergunning intussen was verleend, heeft de CBS toch gemeend bezwaar te moeten aantekenen tegen deze ingreep op het zo intieme Doelenplein. Dit bezwaar zal worden behandeld in de Adviescommissie Be-zwaarschriften.

In de tweede plaats werd er een vergunningaanvraag gepubliceerd voor een 'ver- wijderbare parasol' op één van de terrassen, maar dat bleek te gaan om een over- kapping met een oppervlak van eerst 63 m², later teruggebracht tot 50 m², een soort tentdak in een afwijkende rode of groene kleur. CBS vindt dit afdak een te forse aantasting van de kleine open ruimte, waar de zware boomkruinen al een natuurlijk afdak vormen en bescherming bieden tegen het zonlicht. Bovendien kan een dergelijk afdak precedentwerking hebben voor alle terrassen in de bin- nenstad. Intussen is de vergunning hiervoor verleend en zal de CBS ook hiertegen bezwaar aantekenen.

Het is onzorgvuldig van de gemeente om deze twee ingrepen niet in samenhang met elkaar te beoordelen. Volgens de CBS zal de ruimtelijke kwaliteit van dit rus- tieke groene plein in de stadse omgeving onacceptabel worden aangetast.

Spoorzone

Naar aanleiding van de behandeling in de raadscommissie Spoorzone, Verkeer en Ruimte van Het ontwerp openbare ruimte, heeft de CBS in een brief aan de raads- commissie d.d. 12 maart 2012 kritiek geuit op dit deel van het plan Busquets. Volgens de CBS wordt dit plan voor de openbare ruimte gekenmerkt door een optelsom van verkeerskundige eisen, hetgeen afbreuk doet aan de kwaliteit van het ontwerp, met name aan de randen. Vanuit Delfia Batavorum gaat de aandacht vooral uit naar de aansluiting van het plan op de historische binnenstad en de vormgeving daarvan. De CBS heeft bijvoorbeeld bezwaar gemaakt tegen de extra brug die het Bolwerk met de Coenderstraat moet verbinden. Op 27 november 2012 heeft het college van B&W drie plannen gepresenteerd voor de toekomstige stedenbouwkundige invulling van de Spoorzone met daarbij de oproep aan alle

geïnteresseerde Delftenaren om hun mening te geven over deze plannen. De CBS heeft de planvoorstellen bestudeerd vanuit het historisch perspectief van de binnenstad en vervolgens in een brief aan B&W d.d. 21 december 2012 laten weten het planvoorstel van Bureau Palmbout veruit het beste te vinden, omdat dit plan de historische structuur en identiteit van Delft respecteert en versterkt. Peter Jonquière maakt op persoonlijke titel als voorzitter deel uit van de nieuw ingestelde Klankbordgroep Spoorzone. Deze is samengesteld uit diverse geledingen van de Delftse samenleving en adviseert gevraagd en ongevraagd het college van B&W over de ontwikkeling van dit voor onze stad zo belangrijke gebied.

Er is nieuw terrasbeleid op komst. De Commissie Behoud Stadsschoon op onderzoek op de Markt, samen met een bewonersvereniging binnenstad.

Jaagpadbruggetje

In een brief d.d. 12 juni 2012 aan het college van B&W maakte de CBS duidelijk dat het jaagpadbruggetje ter hoogte van Schieweg 160 niet gesloopt mag worden, maar als historisch element in het landschap rondom Delft behouden moet blijven. De CBS verzoekt het college om de brug, evenals het kolkje, de status van gemeentelijk monument te verlenen. De breed gedragen bezwaren hebben inmiddels succes gehad: bruggetje en inlaat blijven behouden.

Netwerk Strategische Monumentenzaken

Op een bijeenkomst van de Urban Local Support Group op 9 en 10 mei in het huis De Witte Roos aan de Oude Delft werd namens Delfia Batavorum de intentiever-

klaring behorende bij het actieplan 'Duurzame Monumenten voor een duurzaam Delft' mede ondertekend. Drie leden van de CBS namen deel aan de periodieke bijeenkomsten van het Netwerk.

Geschiedenis van de Commissie Behoud Stadsschoon

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van Delfia Batavorum op 15 mei 2012 is gememoreerd dat mevrouw Willy Vos meer dan dertig jaar geleden het initiatief heeft genomen om de CBS op te richten. Op 12 februari 1979 heeft zij als eerste voorzitter een presentatieconvocaat verzonden. Mevrouw Vos was aanwezig bij deze ALV en genoot van de aandacht die haar ten deel viel.

Stichting Geschiedschrijving Delft

De activiteiten van de stichting gericht op het verwerven van financiële middelen voor het project Geschiedschrijving Delft, zijn in 2012 onverminderd voortgezet. Een aantal fondsen heeft bijdragen toegezegd en diverse bedrijven en organisaties bleken bereid aanzienlijke donaties te geven. Dit heeft er toe geleid dat halverwege het jaar het startsein kon worden gegeven aan de twee redacteurs, dr. Gerrit Verhoeven en dr. Ingrid van der Vlis, om met het verzamelen van materiaal voor het boek te beginnen. Het streven is om deze complete stadsgeschiedenis in twee rijk geïllustreerde delen uit te brengen in 2015.

Ondertussen zijn ook acties ter verkrijging van bijdragen van particulieren gestart. Een aantal leden van onze vereniging heeft reeds een bedrag van circa € 2300 gedoneerd. Voor deelname aan de Compagnie van Delft ten bedrage van € 5000 is ook al een aantal Delftenaren bereid gevonden. Alles bijeen genomen heeft de stichting eind 2012 zo'n € 185.000 vergaard van de gemeente, fondsen, bedrijven en particulieren. Het doel is om uiteindelijk circa € 250.000 bijeen te brengen om ook extra onderzoek naar lacunes in de huidige kennis te kunnen financieren.

In het voorjaar zijn de twee vacatures in het bestuur van de stichting vervuld. Ruud Winkels is toegetreden als penningmeester en Nannette Verschoor als bestuurslid met de portefeuille pr en communicatie.

Le Comteprijs 2011

Ook dit jaar waren de nominaties die de Commissie voor de Le Comteprijs aan het bestuur voorlegde van een zeer verschillend karakter.

En zoals altijd: alle nominaties waren zeer verdiend en de prijs ten volle waard. Er waren hedendaagse toevoegingen, zoals de snackkiosk aan de Paradijspoort, en de transformatie van het stationsgebied Delft Zuid. Een meer traditionele verfraaiing was de nieuwe stoep van Oude Delft 143. Heel bijzonder was de plaquette die is aangebracht op de gevel van Spoor singel 28, een eerbetoon aan verzetsstrijder Kees Chardon. En tenslotte het nieuwe hek aan de Kantoorgracht, afkomstig van de artillerie-inrichting aan de Houttuinen. Een fraai voorbeeld van hergebruik en creatief nadenken. Hek en nieuwe locatie lijken voor elkaar gemaakt. Dit initiatief

van de gemeente Delft ging uiteindelijk met de eer strijken en won de Le Comteprijs 2011. Wethouder Junius nam de prijs persoonlijk in ontvangst. De Le Comtepublieksprijs van de huis-aan-huis-krant *Delft op Zondag* ging naar de familie Van der Kuur voor de met veel zorg vernieuwde stoep van hun pand Oude Delft 143.

Lezingen 2012

Dit jaar zijn er zes lezingen gehouden, alle in DOK. Delfia Batavorum is DOK zeer erkentelijk voor de genoten gastvrijheid en de zeer goede samenwerking op al deze avonden. Het is voor de leden en het bestuur heel plezierig zo'n vast trefpunt voor de lezingen te hebben. Het is ook verheugend dat de lezingen goed bezocht worden. Er zijn vaak meer dan honderd aanwezigen. Alle lof voor de medewerkers van DOK.

Op 28 januari hield prof. Wytze Patijn, stadsbouwmeester van Delft, een lezing getiteld: *Impressies van de stadsbouwmeester*. Over de inhoud van de lezing zei de stadsbouwmeester zelf: 'Het was een enerverend jaar als eerste Stadsbouwmeester van Delft! Wat het mij heeft gebracht is dat ik nog enthousiaster ben, dan ik aanvankelijk al was.'

De spreker blikte terug op zijn eerste jaar als stadsbouwmeester en vertelde over zijn plannen voor de komende periode, met name gericht op de welstandsnota, de kwaliteitskamer en enkele belangrijke projecten. Zoals Patijn zei: 'Delft is een prachtige stad met veel nieuwe projecten. Speciaal wil ik de Spoorzone noemen, zonder twijfel het belangrijkste project in Delft, gelegen naast het historische centrum als een volledig nieuwe stadswijk. Een enorme uitdaging, waar de ruimtelijke kwaliteit een belangrijk agendapunt is.' De spreker vertelde ook iets over zijn loopbaan, onder andere als decaan bouwkunde aan de TU Delft.

Op 23 februari sprak Frits van Ooststroom, bouwhistoricus, vroeger docent aan de TU Delft en onder andere zeer actief in de vereniging Midden-Delfland. Hij hield een lezing geïllustreerd met prachtige beelden, getiteld: *Op zoek naar het Hollandse landschap; schilders van licht, lucht en ruimte*. Al eeuwenlang vormt het landschap een onuitputtelijke bron van inspiratie voor schilders. Geen genre is zo typisch Hollands. Toch tonen de schilderijen zelden het echte polderlandschap met koeien en sloten. De zoektocht naar schilderijen van het polderlandschap voert ons door de tijd van de renaissance naar de zeventiende eeuw, waarin het landschap zich tot een volwaardige kunstvorm ontwikkelt.

Pas in de negentiende eeuw wordt het polderlandschap echt ontdekt als de schilders van de Haagse School met hun schildersezel de polder intrekken. De lezing gaf een caleidoscopisch beeld van landschapschilderkunst door de eeuwen heen. Er werden verrassende vergelijkingen getrokken en zijpaden bewandeld. Extra aandacht was er voor het landschap rond Delft. De afbeeldingen op de schilderijen werden getraceerd naar de precieze plaats van de voorstelling in het huidige landschap. Altijd weer het fascinerende spel van licht, lucht en ruimte, van gras en wolken.

Op 29 maart was de schrijver Kader Abdolah de spreker: *De reis naar Delft* en dan met name *zijn* reis naar Delft. Kader Abdolah (1954) werd geboren in Iran, maar moest dat land ontvluchten. Hij kwam in 1988 naar Nederland, waar hij in recordtijd Nederlands leerde én in die taal ging schrijven. Inmiddels is hij een van de bekendste schrijvers in Nederland en een van de succesvolste Nederlandse auteurs in het buitenland. Bekend werd hij met *Spijkerschrift*, *De reis van de lege flessen*, *Het huis van de moskee* en *De koning*. In 2008 maakte hij een 'polder-Koran': een hertaling van de Koran en plaatsing in de tijd van ontstaan. Abdolah was schrijver van *De kraai*, het boekenweekgeschenk 2011.

Aanvankelijk woonde hij in Zwolle. Toen de oudste dochter in 2003 in Delft ging studeren, maakte het gezin Abdolah kennis met deze stad. Abdolah en zijn vrouw werden op slag verliefd op Delft en kochten een appartement aan de rand van de binnenstad. Dagelijks maakt hij wandelingen door de stad of loopt hij hard, langs plantsoenen en singels de stad uit. Hij houdt van de afwisseling die Delft biedt. Delft is voor Abdolah Nederland. Nergens vind je de Nederlandse geschiedenis en het heden zo geconcentreerd bij elkaar. Nergens kun je zo mooi door de Nederlandse geschiedenis lopen als in Delft. Delft is traditie en toekomst. Delft is daarmee een verhaal over de Nederlandse identiteit en over de kracht van de Nederlandse samenleving. Veel Nederlanders staan daar niet zo bij stil. De spreker liet ons door zijn ogen mee kijken naar Delft.

Op 17 september sprak drs. S.H. Jongma, stadsarcheoloog over: *Archeologie in de Spoorzone: de eerste resultaten*. Zoals gebruikelijk in september, was dit een gemeenschappelijke lezing van Delfia Batavorum, de Vrienden van het Prinsenhof en de Vereniging 'Verre Culturen Delft'. Sinds 2010 wordt in het Delftse Spoorzonegebied aan een nieuwe treintunnel gebouwd. De graafwerkzaamheden die hiermee gepaard gaan, worden door Archeologie Delft intensief begeleid. In de lezing werd het publiek door projectleider en stadsarcheoloog Steven Jongma meegenomen de bouwput in, op zoek naar de resten van de Delftse stadsverdediging. Op de plek waar de nieuwe tunnel komt, lag vroeger de grens van de oude binnenstad. Het archeologisch onderzoek heeft onder andere nieuwe inzichten opgeleverd over de ontwikkeling van de stadswal, verschillende waltorens en stadspoorten. Daarnaast is een aantal bijzondere vondsten aan het licht gekomen, die nu verder onderzocht worden door het team van Archeologie Delft, dat ook actief is de omliggende gemeenten Westland, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp.

Op 20 oktober was het de beurt aan J.J.P. Lamoré, na zijn pensionering als chirurg in Delft gebiologeerd geraakt door Antoni van Leeuwenhoek. Op het moment dat hij als student voor het eerst door een microscoop keek, ging er een wereld voor hem open. Antoni van Leeuwenhoek heeft in de zeventiende eeuw als eerste deze wereld aan het licht gebracht. In een maatschappij met zeer uiteenlopende geestelijke stromingen en wetenschappelijke opvattingen, die nog volledig geworteld waren in de Griekse Oudheid, kwam Antoni van Leeuwenhoek met zijn nuchtere waarnemingen van een volledig onbekende wereld, die

van de microbiologie. Antoni van Leeuwenhoek was autodidact: hij had geen wetenschappelijke vorming gehad, ook beheerste hij geen andere talen, met name geen Latijn, bij uitstek de taal van de geleerden in die tijd. Misschien heeft dit laatste wel in zijn voordeel gewerkt, omdat hij zo, zonder vooroordelen, zijn opmerkelijke waarnemingen kon doen. Hij maakte zelf zijn verfijnde microscopen, sleep zelf zijn unieke lenzen en liet niemand toe tot deze geheimen. Het was Reinier de Graaf die het unieke werk van Antoni ontdekte en hem vervolgens introduceerde bij de Royal Society te Londen, in die tijd een vermaard gezelschap van zeer beroemde wetenschappers.

Dat heeft geresulteerd in een stroom van brieven met uitgebreide verslagleggingen van zijn waarnemingen. De spreker plaatste op heldere en zeer humoristische wijze het werk en leven van Antoni van Leeuwenhoek tegen de achtergrond van de befaamde zeventiende eeuw.

Op 29 november sprak prof.dr. Marijke van der Wal over *Schatgraven in gekaapte brieven: een venster op het (taal)verleden*. 'Ik ben 2 daage in Delft geweest en ik ben bij de capteynsvrouw geloogeert geweest en sij heeft mijn wel onthaalt, want ik heb nog pannekoeke gegeete die aan boort gebakke benne en sij hebbe mijn wel gesmaakt.'

Zo klinkt op 31 december 1779 de stem van Hendrikje ten Broek in de brief aan haar man, die zich aan boord van een VOC-schip bevindt. Haar brief behoort tot de ongeveer veertigduizend Nederlandse brieven, die samen met andere papieren in oorlogstijden door Engelse kaapvaarders of oorlogsschepen in beslag zijn genomen. De herontdekte Nederlandse brievenschat staat centraal in het onderzoek Brieven als Buit aan de Leidse Universiteit. Daar zijn wetenschappers aan het schatgraven en ontdekken zij bijzondere vondsten, geheimen en de taal van de gewone man en vrouw. Zelfs kinderbrieven duiken op.

Al die persoonlijke brieven geven ons een uniek zicht op het (taal)verleden. Prof. dr. Marijke van der Wal is bijzonder hoogleraar Geschiedenis van het Nederlands aan de Universiteit Leiden. Zij geeft leiding aan het onderzoeksprogramma Brieven als buit. Zij publiceerde tevens *De voortvarende zeemansvrouw, Openhartige brieven aan geliefden op zee en Schatgraven in gekaapte brieven: een venster op het (taal)verleden*. Meer informatie: www.brievenalsbuit.nl.

Open Monumentendag Delft

Delfia Batavorum heeft, net als in voorgaande jaren, tijdens de Open Monumentendag op 8 september 2012 in de mooie burgerzaal van het stadhuis weer promotie bedreven voor de vereniging. Belangstellenden konden kennismaken met de activiteiten van de vereniging: de Delfia Batavorum-folder meenemen, jaarboeken, gedoneerde boeken over Delft en de mooie pentekeningen van de binnenstad van Hans Houtzager kopen, allemaal ten bate van het Delfia Batavorumfonds. Een aantal enthousiaste mensen zorgde voor grotere bekendheid van onze vereniging en 'verdiende' een paar honderd euro voor genoemd fonds. Hartelijk dank voor ieders inzet!

Delfia Batavorum geschiedenisprijs 2012

Delfia Batavorum belooft elk jaar middelbare scholieren, die het hoogste cijfer in hun afdeling hebben gehaald voor hun eindexamen geschiedenis (mits acht of hoger). Het is traditie om de geslaagden een geschiedenisboek cadeau te doen dat enige relatie heeft met Delft.

De Delfia Batavorum geschiedenisprijs is dit jaar uitgereikt aan: voor het Grotius College: Emma van Puffelen (havo) en Susanne van der Kraan (vwo/tto); voor het CLD: Laurens Huizer (havo) en Joram van Ketel (vwo); voor het Stanislas College: Nicole Koeleman (havo) en Claire Nielsen Gerlach (gymnasium). Het cadeau bestond dit jaar uit het boek *De boed van Vermeer* door Timothy Brook.

Canon

De beschrijving van de vijftig vensters van de Delftse Canon is afgerond. Besloten is om deze canon uit te geven als apart deel van het jaarboek 2012 van onze vereniging. Er wordt nog hard gewerkt aan de eindredactie en het verzamelen van beeldmateriaal. Er zal nog worden nagegaan op welke wijze dit interessante materiaal kan worden gepresenteerd op de website en gebruikt kan worden in het onderwijs.

Excursiecommissie

Excursie Yin & Jan

Aansluitend op de in DOK op 25 oktober 2011 gehouden lezing van mw. drs. Irene Jacobs (maritiem historica verbonden aan het Maritiem Museum Rotterdam) met als titel *Yin & Jan - China en Nederland door scheepvaart verbonden*, werd op een regenachtige zondagmiddag 29 januari 2012 een bezoek gebracht aan het Maritiem Museum Rotterdam. Het aantal deelnemers bedroeg 18.

De gids was dezelfde Irene Jacobs, die ons zeer betrokken rondleidde. Enige maanden later zou de tentoonstelling worden verplaatst naar China, Shanghai. De bezoekers maakten kennis met de nauwe handelsrelatie tussen Nederland en China, onze wederzijdse beïnvloeding en de belangrijke rol die de scheepvaart hierin heeft gespeeld. Voor de realisatie van de tentoonstelling werkte het Maritiem Museum Rotterdam nauw samen met het China Maritime Museum in Shanghai, dat enkele bijzondere collectiestukken beschikbaar stelde, zoals een kompas uit de Song-dynastie.

Science Centre Delft

Op 18 februari 2012 werd een excursie georganiseerd naar Science Centre Delft. Het aantal deelnemers was 14. In 2008 moest het Techniek Museum Delft de locatie aan de Ezelsveldlaan verlaten. Deze gebeurtenis is aangegrepen om het concept van dit museum ingrijpend te veranderen.

Het resultaat hiervan is het in september 2010 geopende Science Centre Delft, gevestigd in het gebouw van de voormalige Mijnbouwfaculteit, Mijnbouwstraat

120 te Delft. Men kan er ontdekken wat wetenschap en techniek voor de samenleving kunnen betekenen. Als bezoeker word je uitgenodigd mee te doen en mee te denken met de ontwikkeling. Aanraken, doen en beleven in een ruimte vol met waanzinnige apparaten, bizarre verschijnselen, snelle experimenten, meetapparaten en collectiestukken, zoals de Nuna.

Alle objecten zijn het resultaat van onderzoek, les- en afstudeeropdrachten en wedstrijden, verricht door studenten en wetenschappers van TU Delft.

De rekwisieten van EWI

Op 22 mei werd een excursie, aantal deelnemers 22, gehouden naar de kelders van EWI (TU Delft Faculteit Elektrotechniek, Wiskunde en Informatica). Niet veel mensen weten het, maar wie in de laagbouw van dit gebouw een steil trappetje afdaalt, komt in schatkamers met oude radio's, computers, telefoons, girokompassen en nog veel meer. Wat is dit, voor wie en waarom?

Het bezoek aan de verzameling was een wonderlijke confrontatie met apparatuur uit vervlogen tijden. De verzameling is zo breed dat er voor vrijwel iedere bezoeker wel aanknopingspunten te vinden zijn. Op de website zijn vele foto's van de verzameling te vinden.

De rekwisieten van EWI.

't Woudt

Fietstocht met boerenlunch, lezing of boerderijbezoek, Midden-Delfland Dag, 16 juni.

De organisatie van de Midden-Delflanddag bood leden van onze vereniging aan deel te nemen aan een speciaal voor hen georganiseerde fietstocht van Delft naar 't Woudt. De gids, mw. Pia van Oord, wachtte de deelnemers op bij de Boterbrug. Onder bijzonder mooie weersomstandigheden fietsten de 12 deelnemers, met enkele tussenstops in Delft, Den Hoorn en bij de waterberging, naar 't Woudt. Na aankomst stond in de boomgaard van de Hofboerderij een lekkere lunch klaar. Daarna konden de deelnemers de nabijgelegen boerderij van melkveehouder Dijkshoorn bezichtigen of in de stal van de Hofboerderij de lezing van Jacques Moerman over 't Woudt aanhoren.

Museum Oud-Overschie

Overschie heeft al eeuwenlang nauwe banden met Delft.

De Schie begon haar bestaan in de buurt van het huidige Schiebroek als een moerassig kreekje dat, ongeveer op de plaats van het tegenwoordige Overschie, uitmondde in de toenmalige Merwede (tegenwoordig: Nieuwe Maas). In Delft werd deze waterloop de *Delf*

genoemd, waaruit we kunnen opmaken dat de Schie - in ieder geval gedeeltelijk - gegraven was. De 42 deelnemers bezochte onder leiding van een drietal gidsen, het in drie panden gevestigde Museum Oud Overschie, het buitenmuseum en de Grote Kerk van Overschie. De excursie startte met een voortreffelijke lezing gehouden door Frits Oostroom, een deskundige wat betreft Midden-Delfland en omgeving.

De heer Van Marrewijk geeft uitleg in Den Hoorn.

Algemene begraafplaats Jaffa, Delft

Op 18 oktober was een excursie gepland naar deze begraafplaats. Deze activiteit, was mede georganiseerd door Uitvaartvereniging De Laatste Eer als vervolg op de nominatie van de renovatie van de directeurswoning voor de Le Comteprijs 2012. Wegens te weinig aanmeldingen vond deze activiteit helaas geen doorgang.

Leden

Het aantal leden per 1 januari 2012 bedroeg 1193. We hebben 70 leden moeten uitschrijven, veelal naar eigen wens of na overlijden.

Per 31 december 2012 telt het leden bestand 1160 leden te onderscheiden in 868 algemene leden, 228 (gezins)leden op het zelfde adres, 5 leden voor het leven, 6 ereleden en 1 jeugdlid. Voorts hebben we 21 adverteerders, 4 media-contacten en 27 relaties, veelal zusterverenigingen. Met 37 nieuwe leden is de tendens van een krimpend ledenbestand nog niet gekeerd.

<i>Fa. H. du Clou en Zonen</i>		
SCHILDERSBEDRIJF		
DIRKLANGENSTRAAT 59 2611 HV DELFT TELEFOON 015-2121352		
		
ERKENDE SCHILDERS- EN AFWERKINGSBEDRIJF		

VAN DER DUSSEN

RESTAURANT LOUNGE

Bagijnhof 118
2611 AS Delft
telefoon 015 2147112
fax 015 2159137
info@restaurantvanderdussen.nl
www.restaurantvanderdussen.nl

Kroniek over 2012

samengesteld door Gab L. Lansbergen

Januari

- 1 De jaarwisseling verloopt rustiger dan in de afgelopen twee jaren. Er werden slechts 31 mensen aangehouden. De bureauchef van politie schrijft dit toe aan de betere samenwerking tussen politie, openbaar ministerie, de gemeente, woningcorporaties en de brandweer.
- 3 Burgemeester Verkerk noemt in zijn nieuwjaarstoespraak 2011 een turbulent jaar, waarin de stad zich desondanks is blijven ontwikkelen. Hij vraagt van de burgers begrip voor verdere bezuinigingen in het nieuwe jaar.
- 3 Met meer dan 70.000 bezoekers draaide Museum Het Prinsenhof in 2011 een topjaar. De succesvolle tentoonstellingen Schilders in het Westland en De Portretfabriek Van Mierevelt hebben bijgedragen aan dit recordaantal bezoekers.
- 5 Ideeën om vanaf 2014 gedurende enige jaren de lege ruimte in de Spoorzone te benutten, stromen binnen: een zeppelin-vliegveld, optredens van André Rieu, megaconcerten, congressen van de TU. Officieel is er nog geen toestemming voor enig initiatief.
- 6 De route langs de bouwput bij het station wordt opgevrolijkt met achtergelaten fietsen die door breifanaten voorzien zijn van een wollige versiering.
- 9 Dit jaar valt Stadscafé De Waag in de prijzen met de verkiezing van het Lekkerste Broodje van Nederland: derde prijs. Jiwar van het Stadskoffyhuys behaalt met zijn Broodje Boerenburger tijdens de wedstrijd Lekker Anders voor verstandelijk beperkten de eerste prijs op de beurs Horecava.
- 11 Koper- en bronsdieven waren in de stad nog niet actief tot afgelopen nacht, waarin het zestig jaar oude beeld van Prometheus op de TU campus werd geroofd.
- 13 Na de voltooiing van de restauratie onthult kunstenaar Wim T. Schippers zijn kunstwerk 't Melkmeisje op haar vierde locatie: de tuin van de Nieuwe Kerk langs de Oude Langendijk.

Het Melkmeisje treedt we in de openbaarheid.

- 14 De gemeente Delft staat op de vijftiende plaats van de nieuwe cultuurkaart van Nederland. Amsterdam staat bovenaan.
- 20 Ondernemers en gemeenteraadsleden stellen een actieprogramma op om de stad economisch sterker te maken. De top vijf: een betere bewegwijzering, promotie van de evenementenkalender, verfraaiing van de aanlooproutes, uitbreiding parkeervoorzieningen voor de fiets en het schoner houden van de stad.
- 20 In aanwezigheid van de directeur van het Vermeer Centrum, Herman Weyers, wordt in Tokyo het Vermeer Center Ginza geopend, waar gedeeltelijk de inrichting van het Delftse centrum is gekopieerd. De expositie gaat gepaard met veel promotie voor de stad Delft.
- 21 Stadsgevangenis Het Steen wordt, wegens het succes van de tijdelijke opening gedurende de afgelopen zomer, permanent opengesteld.
- 21 Burgemeester Bas Verkerk opent in de voormalige Maria van Jessehof het Interkerkelijk Diaconaal Centrum, waar mensen terecht kunnen voor ontmoeting en voor een verwijzing bij problemen.
- 28 In TOP/Hypo aan de Hippolytusbuurt gaat het eerste Delftse Repair Café in de stad open. Om de afvalberg tegen te gaan, worden hier door vaklui onder andere broodroosters en computers gerepareerd.

Februari

- 1 Wegens het dichtdraaien van de subsidiekraan en het afnemen van sponsorinkomsten, kampen de sportaccommodaties met exploitatietekorten.
- 1 Het aantal toeristen dat het afgelopen jaar het Toeristen Informatie Punt bezocht, nam toe tot 110.000. Er kwamen meer bezoekers uit Oost-Europa en Scandinavië, minder uit Japan en Spanje.
- 3 In januari nam het aantal afnemers van de Voedselbank toe van 220 naar 270.
- 4 Nadat de poller op de Oude Langendijk al jaren voor problemen voor auto's en touringcars had gezorgd, veroorzaakt de paal na verplaatsing files, ruzies en bijna-botsingen. Ondernemers en bewoners zijn het zat.
- 5 Het eerste echte schaatsweekend zorgt voor drukte op de Spoedeisende Hulp van het Reinier de Graaf Gasthuis. Voor de brekebenen staat erwtensoepp klaar.
- 5 Tijdens een onderzoeksdag waarop particulieren zich met een vermeende Van Mierevelt konden melden, heeft Museum Het Prinsenhof zes schilderijen van de zeventiende-eeuwse schilder ontdekt.

Ijspret

- 8 Omwonenden protesteren tegen het voornemen van de woningcoöperatie om aan de Professor Evertslaan vierenvijftig eengezinswoningen om te bouwen tot studentenwoningen.
- 10 Uitgebreider en drukker dan vorig jaar bruist gedurende drie dagen het Bluesfestival Delft.
- 10 De Porceleyne Fles bouwt werkplaatsen om tot multimediale ruimtes waar de bezoeker het hele verhaal achter het Delfts blauw krijgt uitgelegd. Tevens geeft men aandacht aan de geschiedenis van Delft.
- 15 In 2011 ontvingen de Oude en de Nieuwe Kerk 212.000 betalende bezoekers, tien procent meer dan in 2010.
- 16 Vier weken lang neemt Chaos aan de Schie met een culinair en cultureel programma weer bezit van Lijm & Cultuur. Het evenement is succesvol.
- 17 Fotograaf Raúl Neijhorst ontvangt als jongste fotograaf ooit een onderscheiding van de Federation Internationale de l' Art Photographique. Hij onderscheidt zich door zijn geënceneerde humor.
- 17 Onder de titel *Een geschoren Garibaldi* verzorgt Rob Dijkman een vernieuwde en uitgebreidere uitgave van *Herinneringen aan Delft* van zijn vader Jo Dijkman.
- 20 Het televisieprogramma *Man bijt hond* volgt gedurende vier weken de bewoners van het studentenhuis Bolkhuisch. Zij trokken de aandacht omdat zij de prijs Studentenhuis van het jaar hadden gewonnen.
- 21 Dermatologe Colette van Hees van het Reinier de Graaf Gasthuis wint de jaarlijkse Gouden Leeuw Dermatologieprijs vanwege de opzet van de vulvopoli en de tropendermatologie.

- 22 De TU Delft en internationale bedrijven trekken een groeiend aantal expats aan, nu al zo'n zesduizend. Men onderzoekt de mogelijkheid om een Engels-talige basisschool te starten.
- 24 Onder de titel *Dichters in het wild* biedt de Hertenhorst in de Delftse Hout een podium voor een poëzieavond met bekende dichters uit den lande onder wie Jacob Groot, Astrid Lampe en Kees 't Hart.
- 24 Politiechef David van Baarle constateert met voldoening dat in 2011 minder aangiften werden gedaan, terwijl tegelijkertijd meer verdachten werden opgepakt. De toename van de jeugdcriminaliteit baart hem echter zorgen en zal worden aangepakt.

Maart

- 1 DOK en Erfgoed Delft gaan met zogenaamde beeldtafels de belangstelling van kinderen wekken voor recente opgravingen.
- 2 Er is veel belangstelling voor het aanbod van stadsarcheoloog Steven Jongma om onder zijn leiding aarde uit de voormalige stadsgracht te onderzoeken op waardevolle vondsten.
- 2 Wethouder Saskia Bolten beëindigt na zes jaar haar functie en wordt burgemeester van de gemeente Steenbergen.

Steven Jongma begeleidt een jonge archeoloog.

- 3 Architectenbureau Mecanoo heeft na successen in Europa en Aziatische landen nu ook een aansprekende opdracht uit de Verenigde Staten: het ontwerpen van het stadskantoor in Boston.
- 11 In het kader van *400 jaar Exchange Delft-Jingdezhen* ontvangt Delft een delegatie uit de Chinese partnerstad. Op het programma staan onder andere bezoeken aan Museum Het Prinsenhof en de Porceleynse Fles.
- 15 De gemeente krijgt de komende vier jaar € 2,8 miljoen van de rijksoverheid om te besteden aan taalachterstand bij jonge kinderen. Een van de aandachtspunten: het taalniveau van de groepsleiders moet omhoog!
- 19 Delftse werklozen gaan op initiatief van Westlandse uitzendbureaus per bus op zoek naar werk in de Westlandse kassen.
- 21 In Bacinol 2 aan de Hooikade opent café-brasserie Huszár feestelijk haar deuren. Vanaf een terras aan het water krijgt men zicht op Delft.
- 21 Vanwege een uitslaande brand in een bovenwoning aan de Stalpaert van der Wieleweg, worden zeven woningen ontruimd.
- 23 De 87-jarige Annie de Vreede, die vijftig jaar geleden als eerste een woning in de Poptahof betrok, wordt geëerd met bloemen en toespraken. Ze woont er nog steeds met plezier: 'Ik ken iedereen en we hebben gezamenlijk een moestuin.'
- 27 Museum Het Prinsenhof heeft voor € 35.000 een zeldzaam zestiende-eeuws radslotpistool gekocht. Met een dergelijk pistool is de moord op Willem van Oranje gepleegd.
- 28 Aan de explosieve toename van fietsen in de binnenstad gedurende de laatste jaren heeft de gemeente te weinig aandacht besteed. Door onvoldoende fietsparkeerplaatsen ontstaat er chaos in de winkelstraten.
- 31 Onderzoeksbureau DelftTech en Museum Het Prinsenhof tonen in een tentoonstelling *Cold Case: Willem van Oranje* de resultaten van een reconstructie van de moord op Willem de Zwijger in 1584. Het tv-programma *Blauw Bloed* besteedt eveneens aandacht aan dit onderzoek.

April

- 2 Omdat er steeds meer kinderen van verschillende nationaliteiten aangemeld worden, biedt Kinderopvang Knotz kleuters van nul tot vier jaar tweetalige (Engels en Nederlands) opvang aan.

- 2 De gemeente probeert kopers van een huis in de Harnaschpolder over de streep te trekken met een starterslening. Men hoopt dat daardoor de verdere bouwplannen doorgang kunnen vinden.
- 4 Tijdens werkzaamheden aan de spoorzone zijn delen van een oude muur aangetroffen die vermoedelijk deel uitmaakte van de Hollandse toren uit de zestiende eeuw.
- 5 In het afgelopen halfjaar is het uitgaansgeweld in de binnenstad sterk afgenomen door de surveillance van twee beveiligers van het SUS-team. Zij grijpen in voordat ruzies uit de hand lopen.
- 11 De politie arresteert in de wijk Buitenhof zevenentwintig personen die verdacht worden van deelname aan criminele jeugdbendes. Ze zouden onder andere betrokken zijn bij drugshandel en gewapende overvallen.
- 11 Prins Willem Alexander neemt in het Reinier de Graaf Gasthuis de Pharmafilter officieel in gebruik. Deze filter verwijdert medicijnresten uit het afvalwater tot beneden de detectielimiet.
- 13 Onder de titel *Maak van iets ouds iets nieuws* behalen groep 1 en 2 van de Freinetschool met een zelfgemaakt Mondriaankunstwerk de tweede prijs als Museumklas van het jaar. De wedstrijd is georganiseerd door de Nederlandse Museumvereniging.
- 13 In Museum Paul Tetar van Elven opent de voormalige gemeentearchivaris Gerrit Verhoeven de tentoonstelling de *Corenmart, van outs groot en aanzienlyk*.
- 16 De gemeente lanceert de Ontdek Delft-app, die toeristen en bewoners via de appstore op hun I-phone kunnen downloaden.
- 17 In de Choorstraat gaat de cadeauwinkel Zinderin open met producten die door mensen met een verstandelijke beperking worden vervaardigd in de aangrenzende werkplaats.
- 20 Het project De Tafel van Eén, bedoeld om vrouwen met weinig opleiding economisch onafhankelijk te maken, gaat van start in wijkcentrum De Vleugel.

De Ontdek Delft-app.

- 25 Met *Delftse meesters van nu exposeren* achtereenvolgens tien hedendaagse Delftse kunstenaars gedurende de komende maanden in de kruisgang van Museum Het Prinsenhof.
- 27 Burgemeester Bas Verkerk mag namens de koningin vier inwoners benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau, één tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en zeven tot Lid van de Orde van Oranje Nassau.
Jan van Dalen, lid van Delfia Batavorum, wordt benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.
- 27 De Koninklijke Harmoniekapel Delft speelt op de Nederlandse ambassade in Beijing het Wilhelmus ter gelegenheid van de viering van Koninginnedag. Van 26 april tot 6 mei maakt het gezelschap op uitnodiging een tournee door China.

Mei

- 2 Herman Weyers, voorzitter van de Ondernemersvereniging Binnenstad Delft, vreest dat de sterke toename van het aantal horecazaken in de binnenstad een te eenzijdig aanbod biedt voor bewoners en toeristen.
- 3 De Reinier de Graaf Groep gaat nauw samenwerken met het Sint Franciscus Gasthuis in Rotterdam, het Vlietland Ziekenhuis in Schiedam en het Haga Ziekenhuis in Den Haag. Men beoogt een verbetering van kwaliteit, geen fusie.
- 4 De gemeente Delft heeft vorig jaar voor 1 miljoen euro aan fraude met uitkeringen ontdekt.
- 5 DOK lijdt een verlies van € 185.000. De sluiting van de bibliotheek Tanthof ziet men als de belangrijkste oorzaak. In 2011 liep het bezoekersaantal met 38.000 terug.
- 7 De gemeente, de HTM en Prorail bespreken de nu al weken durende overlast van piepende en knarsende trams op de Westvest. Ook in de wijk Tanthof klaagt men over dergelijke tramterreur.
- 7 Een tachtigtal ondernemers, vernieuwend bezig op technisch, duurzaam en medisch gebied, presenteren hun ideeën tijdens het Network Event van Yes!Delft.
- 9 De gemeente heeft een 'schemerlamp' aangeschaft voor het Doelenplein. Het metershoge kunstwerk, *The National Treasure* van de Chinese kunstenaar Wan Liya, past volgens de gemeentewoordvoerder in het profiel van Delft als keramiekstad.
- 10 De gemeenteraad reageert verontwaardigd op het besluit van het college

van B en W om vanwege de bezuinigingen de toegezegde € 50.000 voor het bestrijden van fietsendiefstal in te trekken.

- 10 Burgemeester Bas Verkerk benoemt mevrouw Wik Hoekstra-Klein tot lid in de Orde van Oranje Nassau. Zij is al dertig jaar vrijwilligster bij Museum Het Prinsenhof. Zij nam het initiatief tot het stelselmatig publiceren van de geschiedenis van de Delftse plateelbakkerijen. De serie is toe aan het negtiende deel.

Reliëf aan het Heilige Geestkerkhof.

- 11 Aan de gevel van café De Oude Jan aan het Heilige Geestkerkhof onthult oud-wethouder van cultuur Corina Heuvelman een reliëf van de aankondiging van de geboorte van Christus aan Maria. Het reliëf kwam tot stand met behulp van een mal die zeshonderd jaar geleden door Gerrit de Beeldensnijder werd gemaakt en dertig jaar geleden op deze plek is teruggevonden.
- 15 Het aantal Bed en Breakfasts in de stad is in tien jaar verzesvoudigd. Veel toeristen kiezen voor een B&B in plaats van een hotel.
- 15 Twee hekken uit de achttiende eeuw, die vroeger toegang gaven tot de militaire werkplaatsen tegenover het station, zijn verenigd in één hek aan de Kantoorgracht. De gemeente verdient hiermee de Le Comteprijs.
- 18 Tijdens de Nacht van de Vluchteling trekt in de heel vroege morgen een sponsorloop met duizend deelnemers door het centrum van de stad richting Den Haag.
- 20 Kunstenaars Simone Haak van Galerie Terra vertrekt met vijf andere keramiekkunstenaars voor zes weken voor een artist-in-residence project naar de Chinese zusterstad Jingdezhen.
- 21 Steeds meer toeristen doen een beroep op de vrijwillige gidsen van Gilde Delft, op één dag lopen er soms wel tien groepen tegelijk door de stad.
- 21 Het Kunstenaarsinitiatief id11 nodigt zes kunstenaars uit om werk te maken geïnspireerd door de voormalige Kabelfabriek. In het complex is een atelier voor hen ingericht.
- 22 In het afgelopen jaar heeft de gemeente 25 procent meer bekeuringen uitgedeeld dan vorig jaar. Vooral foutparkeerders en hondenbezitters gingen op de bon.

- 23 Op het terrein van DSM komt een nieuw laboratorium waarmee Delft behoort tot de wereldtop van schone biotechnologie.
- 31 In De Porceleynse Fles opent prinses Margriet de Royal Delft Experience waar bezoekers via themakamers kennis kunnen nemen van de geschiedenis van het Delfts blauw.

Juni

- 2 De politie constateert een stijging van het aantal woninginbraken. Bij een politiecontrole op inbraakgevoeligheid bij 2500 woningen bleek één op de 35 woningen niet deugdelijk afgesloten. Van bijna twintig procent van alle inbraken wordt de inbreker gepakt. Een recordpercentage.
- 4 Delftenaren oordelen gemiddeld met een 7,4 positief over hun leefomgeving, 83 procent voelt zich veilig in de eigen buurt. Het betekent een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar.
- 5 Wethouder Saskia Bolten opent *Bacinol 3 aan de voorkant*, Kluizenaarsbocht 6-8, waar tientallen jonge starters zich hebben gevestigd, tegelijkertijd opent wethouder Miléne Junius *Bacinol 3 aan de achterkant*, Buitenwatersloot 341, waar de Stichting Budgethulp Stoeid is ondergebracht.
- 8 De Ontmoetingskerk aan de Cornelis de Wittstraat sluit definitief haar deuren. De kerk werd in 1983 gebouwd ter vervanging van de Westerkerk. Zij fuseerde in 2007 met de Hofkerk.
- 9 Erfgoed Delft overweegt Museum Nusantara te sluiten. Men wil zich volledig inzetten voor een vernieuwd Museum Het Prinsenhof met aantrekkelijke tentoonstellingen rond Delfts blauw en Willem van Oranje.
- 10 Vanwege te weinig deelnemers houdt na zestig jaar de Byzantijnse kerkgemeenschap Delft haar laatste viering. De laatste veertig jaar kwam men bijeen in de kapel op de Oude Delft 18.
- 18 De belangenvereniging Olofsbuurt-Westerkwartier overhandigt aan wethouder Raymond de Prez een actieplan om verloedering van het Wilhelminapark aan te pakken. Het plan is opgesteld in samenspraak met het Stanislascollege, Breed Welzijn en de wijkagent.
- 20 Als voorzitter van de ondernemersvereniging stelt Herman Weyers voor om ten gerieve van de toeristen op zondagmorgen de musea al om tien uur open te stellen. Winkels en horeca zouden ook vanaf dat tijdstip hun diensten moeten aanbieden.

- 20 In het Vermeer Centrum worden porseleinen versies van de werken van Vermeer in de vorm van opgerolde schildersdoeken geveild, vervaardigd door keramiste Tineke van Gils. De opbrengst van € 8000 is bestemd voor een keramiekexpositie in september.

Tineke van Gils biedt haar kunstwerken aan ter veiling.

- 22 Johannes Vermeer leidt belangstellenden met een app op de iPhone persoonlijk door de binnenstad langs de locaties die in zijn leven en voor zijn schilderkunst van belang zijn geweest.
- 23 Twaalf kerken bieden tijdens de eerste Kerkennacht in de stad een afwisselend programma aan, met onder andere koorzang, muziek, een workshop Spinoza, open maaltijd, en stands met informatie over kerkelijke en sociale activiteiten. De organisatie is in handen van de Raad van Kerken Delft.
- 23 Tijdens de Delftse Kerkennacht presenteert in de Nieuwe Kerk de Raad van Kerken Delft vanwege haar vijftigjarig bestaan een jubileumboek met een overzicht van de ontwikkelingen in de kerken en de gezamenlijke activiteiten zoals diaconie, pastoraat en kerkelijk erfgoed.
- 23 De 22 pollers in Delft hebben in tien jaar tijd gezorgd voor 266 incidenten. Het kostte de gemeente € 40.000, de schade voor de betrokkenen liep op tot € 260.000. De gemeente overweegt geen wijzigingen van het beleid.

- 26 Honderd scholieren van het Stanislascollege Reinier de Graafpad doen mee aan het tv-programma *Over de Streek*.
- 27 In het Vermeer Centrum krijgt wethouder Milène Junius het eerste exemplaar van het boek *Vermeer-schetsen* van Frederik H. Kreuger aangeboden. Aan de hand van eigen onderzoek reconstrueert de schrijver het leven van de schilder en geeft hij een beschrijving van het verloren achtendertigste schilderij.
- 28 De rijksoverheid besluit het Armamentarium te verkopen. Het Legermuseum verhuist volgend jaar naar Soesterberg.

Juli

- 2 Om de aanschaf van elektrische auto's te bevorderen, komen er naast de twee bestaande oplaadpunten dertien oplaadpalen bij.
- 3 Nadat mevrouw Grar de Nooij veertig jaar overblijfmoeder is geweest, nemen de kinderen van de Cornelis Musius School met bloemen en cadeau-tjes afscheid van haar.
- 4 Molen de Roos wordt millimeter voor millimeter een meter opgevijzeld in verband met de aanleg van de spoortunnel.

Het opvijzelen van de molen verloopt secuur en voorspoedig.

- 6 Nadat al enige jaren geen vrachtverkeer mogelijk is over de Sint Sebastiaansbrug hebben Ingrid de Bondt, gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland, en wethouder Milène Junius, een overeenkomst getekend voor de bouw van een geheel nieuwe brug. In het voorjaar van 2015 moet deze gereed zijn.
- 7 Voorzitter Willem Merens van de Stichting Geschiedschrijving Delft kondigt aan dat in 2015 de stadsgeschiedenis van Delft zal verschijnen. De historici Gerrit Verhoeven, oud-archivaris, en Ingrid van der Vlis zullen dit boekwerk schrijven.
- 10 De Nieuwe Academie (dNA) stopt al haar activiteiten voor jongeren vanwege faillissement. Mogelijk worden activiteiten van dNA, bijvoorbeeld Skatejam, overgenomen door andere jongerenorganisaties.
- 19 Ondanks de bouw gedurende de laatste jaren van nieuwe studentenwoningen zijn er nog 3600 kamers te weinig.
- 19 Vanaf de ingang aan de zuidkant van de stad tot aan de Groene Haven is 750 meter spoortunnel gereed. De afwerking moet nog plaatsvinden, de eerste rails zullen in november 2012 worden gelegd.

De zuidelijke ingang van de spoortunnel.

- 20 De gemeente kondigt maatregelen aan om de overlast van geparkeerde fietsen aan te pakken: de bewaakte fietsenstallingen worden gratis. Meer fietsparkeerplaatsen zal de overlast in de winkelgebieden doen afnemen. Bewoners en ondernemers zijn sceptisch over het effect van deze plannen.

- 20 Delftse horecaondernemers nemen deel aan CouvertExtra dat hen verplicht om maandelijks voor minstens € 15 voedsel te verschaffen aan de Voedselbank.
- 25 Door het veranderend koopgedrag loopt het aantal bezoekers op de donderdagse warenmarkt sterk terug. De zaterdagmarkt in het centrum en de dinsdagmarkt aan de Martinus Nijhofflaan hebben niet te klagen over klandizie.
- 30 Na dertien jaar voorbereiding tekent het bestuur van het Reinier de Graaf Gasthuis voor de bouw van het nieuwe ziekenhuis een overeenkomst met een bouwcombinatie. In november 2012 zal de eerste paal de grond in gaan.

Augustus

- 3 Minister Van Bijsterveld en de rapper Yes-R bezoeken de Zomerschool in het Grotius College. Vijfenzeventig kinderen van 10 tot 14 jaar met een achterstand in rekenen en taal nemen gedurende twee weken hieraan deel. De belangstelling voor deze bijscholing neemt van jaar tot jaar toe.
- 3 Een exemplaar van de stadsplattegrond van Delft uit 1678, de Kaart Figuratief, ondergaat een restauratie door Fokko Verboom, de vaste restaurator bij het gemeentearchief. Na de restauratie komt de plattegrond digitaal beschikbaar.
- 3 Het openingsconcert van het Delft Chamber Music Festival is voor het eerst via internet te volgen en wordt eveneens live getoond op een groot scherm op het Sint Agathaplein.

Belangstelling voor het Delft Chamber Music Festival op het Sint Agathaplein.

- 5 De belangstelling voor het Varend Corso is overweldigend, ondanks het ontbreken van een Delftse boot.
- 9 De Vogelwerkgroep van Vogelwacht Delft uit haar zorgen over de afnemende vogelstand. In de Hertenkamp zaten vijftien jaar geleden nog ruim twintig uilen, nu geen enkele meer. De vogels trekken naar meer landelijke gebieden.
- 12 Na afloop van het laatste concert van het Delft Chamber Music Festival reikt locoburgemeester Milène Junius de gemeentepenning uit aan Marianne Brinks, vanwege haar grote verdienste als jarenlange zakelijk leider van dit evenement.
- 14 Nu molen De Roos is opgetakeld, kunnen archeologen gedurende enkele weken onder de molen uitgebreid speuren naar sporen uit het verleden. Het rondeel uit de middeleeuwen waarop de molen is gebouwd, is blootgelegd.
- 16 De passantenhaven, in 2009 aan de Kolk van start gegaan, verheugt zich over toenemende belangstelling. Deze zomer meerden al twintig procent meer boten aan dan vorig jaar. De aanlegsteiger ligt regelmatig vol.
- 16 2300 eerstejaarsstudenten overstromen de stad.
- 17 Het Jazzfestival beleeft zijn achtentwintigste editie met zeventig concerten en straatoptredens op zeventien podia waar meer dan 40.000 mensen van genieten.
- 25 De bewoners van het Agnetapark klagen bij de gemeente over het slechte onderhoud van de openbare ruimte.
- 28 Al 25 jaar staat Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg (VPTZ) mensen bij in het stervensproces. Er werken vijftig vrijwilligers in het hospice en twintig bij mensen thuis.
- 28 De Vereniging Marokkaanse Vrouwen krijgt van het Oranje Fonds een bijdrage van € 5000 voor het project Trotse Moeders, dat de vrouwen steunt bij het opvoeden van hun kinderen.
- 29 In de hoop dat de toestroom van auto's zal gaan toenemen, heet de Koepoortgarage voortaan Marktgarage. Wel is het jammer dat de TomTom de nieuwe naam nog niet kent.
- 31 Vijf belangenverenigingen van wijken in de binnenstad pleiten in een rapport voor een betere groenvoorziening. De gemeente zou burgerinitiatieven in deze moeten ondersteunen.

September

- 4 De Chinese kunstenares Zhang Ling Yun gaat op uitnodiging van de gemeente en Erfgoed Delft gedurende drie weken bij Royal Delft keramische kunstwerken maken om zo een impuls te geven aan de ontwikkeling van het Delfts blauw.
- 4 Het landelijk onderzoeksbureau van de Rabobank constateert dat het midden- en kleinbedrijf in Delft laag scoort wat betreft netto winstmarge, liquiditeit en arbeidsproductiviteit.
- 5 Na anderhalf jaar is de Abtswoudse tunnel weer open voor voetgangers en fietsers. Het blijkt een moeilijk te nemen hindernisbaan, omdat de tunnel afdaalt onder de nog bestaande spoorbaan en meteen daarna via een steile trap over de nieuwe spoortunnel leidt.
- 5 In het Vermeer Centrum en Op Hodenpijl exposeren zeventien keramiek-kunstenaars uit Nederland en China op lichtvoetige wijze rond het thema *Liefs, Vermeer*.
- 7 Manege De Prinsenstad wordt onderscheiden met de titel Hippische Ondernemer 2012, omdat men zich in het bijzonder heeft onderscheiden in aandacht voor dierenwelzijn en veiligheid.
- 7 Dankzij een subsidie van zes miljoen euro van de rijksoverheid kan dit najaar de restauratie van de Nieuwe Kerk toch van start gaan. De werkzaamheden gaan drie jaar duren.
- 7 Op de hoek Pootstraat - Krakeelpolderweg brengt Tania Gutierrez, een schilderes uit zusterstad Esteli, samen met leerlingen van het nabijgelegen Stanislascollege, een muurschildering aan.
- 7 Voor de tweejaarlijkse Taptoe Delft bestaat zo'n grote belangstelling dat men overweegt over twee jaar het aantal zitplaatsen uit te breiden of meer voorstellingen te plannen.
- 8 Burgemeester Bas Verkerk opent ter gelegenheid van het 150 jaar bestaan van de synagoge de tentoonstelling *Synagogen in Nederland*.
- 8 Tijdens heiwerkzaamheden bij de Kapelsbrug valt een twintig meter hoge kraan om op de rijweg van de Zuidwal. Er vallen geen gewonden.
- 8 Bij gelegenheid van de Open Monumentendagen ontwerpt de provincie Zuid-Holland een route langs oude gebouwen die een herbestemming hebben gevonden of nog op zoek zijn naar een nieuwe functie.

- 10 Omdat er bij de kermisexploitanten onvoldoende belangstelling bestaat voor een kermis op de locatie Lijm & Cultuur gaat de najaarskermis niet door. Volgend jaar staat de kermis weer op de markt.
- 14 Mevrouw Paula Leveling (66) ontvangt uit handen van burgemeester Bas Verkerk de gemeentepenning omdat zij al 50 jaar actief is als gymlerares.
- 15 In de hal van het appartementencomplex Delftzicht voltooit kunstenares Juul Smulders in Delfts blauw zowel het *Gezicht op Delft* van Vermeer als ook een verbeelding van het verdwijnend spoor.
- 16 In het kader van de Vlietdagen meren onder grote belangstelling zeventig historische schepen aan langs de Hooikade. Uitgedost scheepsvolk zorgt voor een levendige presentatie.

Kunstenares Juul Smulders verfraait de hal van woningcomplex Delftzicht.

- 18 Een tentoonstelling van werken van Vermeer in Tokyo en een actie van de NS, die korting geven op een rondvaart door de grachten, zorgen deze zomer voor een extra stroom Japanse en Nederlandse toeristen naar Delft.
- 21 Aan de Schieweg openen de klimkampioenen Michiel Nieuwenhuizen en Vera Zijlstra het Bouldercentrum Delfts Bleau.
- 24 De eerste paal voor de kelder van het stadskantoor is geplaatst. De bouw van het stadskantoor door BAM Utiliteitsbouw kan in maart 2013 van start gaan.

- 27 Raadslid Leja van der Hoek (VVD) neemt na ruim veertien jaar afscheid van de gemeenteraad. Zij is benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau.

Oktober

- 1 De Delftse Antiekbeurs trekt een groeiend aantal bezoekers, dit jaar ruim achtduizend. De beurs kan wegens de beschikbare ruimte niet uitbreiden, maar mikt wel op steeds hogere kwaliteit.
- 6 Uit een onderzoek van Jongerenraad JouwDelft blijkt dat Delftse jongeren die geen student zijn, nauwelijks in aanmerking komen voor een kamer. Als alle thuiswonende belangstellenden zich zouden inschrijven bij een woningcorporatie zou de wachttijd tot acht jaar oplopen.
- 9 Kunstenaar Anno Dijkstra exposeert in Galerie 38CC in Bacinol honderdtwintig identieke beeldjes van de zichtbaar dode Pim Fortuyn. Na 11 november geeft hij de beeldjes gratis weg aan belangstellenden.
- 9 De TU Delft stijgt op de internationale ranglijst van de Times Higher Education World University Rankings van de 104e naar 77e plaats. In deze lijst is de TUD de beste technische universiteit van Nederland.
- 9 De Delftse Schoolvereniging aan het Koningsplein viert met een feestweek haar negentigjarig bestaan. Na een dip in het leerlingenaantal in de jaren tachtig, staat de school weer volop in de belangstelling.
- 10 Projectdirecteur Peter Gossink van aannemersbedrijf Combinatie Crommelyn prijst het geduld dat de Delftenaren opbrengen voor de werkzaamheden aan de Spoorzone. De oostelijke tunnelbuis is nagenoeg klaar, treinen gaan daar vanaf 2015 in rijden (zie afbeelding blz. 2).
- 11 Het Gilde Delft, dat stadswandelingen en samenspraak met anderstaligen aanbiedt, viert zijn vijftientwintigjarig jubileum, onder andere met een receptie in het Vermeer Centrum.
- 12 Bij ondernemers en bewonersorganisaties leeft veel ongenoegen en weerstand tegen het parkeerbeleid van de gemeente. Het stadsbestuur wil de parkeertarieven verhogen en toestaan dat er kort geparkeerd mag worden in de hele binnenstad. De actievoerders willen dat het parkeren in de parkeergarages wordt gestimuleerd.
- 12 Zestig belangstellenden komen samen in Zorgcentrum Delfshove om de start te vieren van *De Roze Salon*, een maandelijkse samenkomst van homofiele ouderen.

- 19 De gemeente staat de komende jaren voor een bezuiniging van vijfenveertig miljoen euro. De ballonnen die opgelaten worden om het gat te dichten, zorgen voor onrust onder de bevolking.
- 20 Zorgverzekeraar CZ wijst het Reinier de Graaf Gasthuis aan als een van de zeven beste behandelcentra voor borstkanker in Nederland.
- 23 Voor het EO tv-programma *Nederland Zingt* worden opnamen gemaakt in de Nieuwe Kerk.

De Nieuwe Kerk is decor voor het tv-programma 'Nederland Zingt'.

- 26 De derde editie van de Museumnacht Delft breekt los op tweeëndertig locaties met onder andere muziek, exposities, acts, vuurspuwen en een sprookjeswandeling. Met een modeshow met het thema Delfts blauw opent in Museum Het Prinsenhof de expositie *Delfts Blauw Kunst of Kitsch*.
- 27 De Nacht van de Nacht wordt door de natuurvereniging voor veldbiologie KNNV benut om tijdens een nachtwandeling vanuit Tanthof nachtvlinders en vleermuizen te bewonderen.
- 28 Musical- en popkoor Delft viert in Theater de Veste zijn dertigste verjaardag met de voorstelling *Schimmenrijk, het is vijf voor twaalf*.
- 29 Marlene Dumas ontvangt in Museum Het Prinsenhof de Johannes Vermeer-

prijs van € 100.000 uit handen van demissionair staatssecretaris voor cultuur Halbe Zijlstra.

- 31 Na twintig jaar plannen maken en tegenslagen gaat de eerste paal voor de nieuwbouw van het Reinier de Graaf Gasthuis de grond in.

November

- 3 De gemeente zegt wegens bezuinigingen de stedenband op met Tshwane-Mamelodi in Zuid-Afrika.
- 6 Restaurant Le Vieux Jean ontvangt van Michelin de Bib Gourmand, een onderscheiding voor uitstekende prijs-kwaliteitverhouding.
- 8 Tot de definitieve sluiting op 5 januari 2013 is het Legermuseum gratis toegankelijk.
- 9 Met een eerste huwelijksluiting is de museumzaal van De Porceleyne Fles ingewijd als officiële trouwlocatie.
- 9 Dankzij het initiatief van vier studenten van het Rotterdamse Hout- en Meubileringscollege staat nu ook Het Prinsenhof te pronken op het miniatuurpark Madurodam.
- 13 De TU Delft opent drie nieuwe onderzoekscentra in China: voor geo-informatie in Wuhan, voor water in Nanjing, voor Urban Systems & Environment in Guangzhou.
- 14 Rond thema's als technologische innovatie, kenniseconomie en duurzaamheid brengen gedurende drie dagen vijftientig vertegenwoordigers van negen middelgrote Europese steden, het Medium-sized Cities Network, een werkbezoek aan Delft.
- 14 Vanwege de terugloop in de verkoop van huizen en een aanstaande verhoogde rijksbelasting schrapt wooncorporatie Vidomes de voorgenomen bouw van 320 woningen. Studentenhuisvester DUWO zet een streep door de bouwplannen van 521 woningen.
- 14 Bij graafwerkzaamheden in de Spoorzone leggen de stadsarcheologen onder molen De Roos overblijfselen bloot van de allereerste stadsgracht uit 1347.
- 15 Vanwege een slechte afwatering in het Wilhelminapark zijn de bomen Juliana, Beatrix en Amalia in zo'n slechte staat dat ze gekapt moeten worden. Er vindt geen herplanting plaats. De belangenvereniging Olofsbuurt-Westerkwartier pleit al jaren voor een beter onderhoud van het park.

- 17 Burgemeester Bas Verkerk start onder het motto Ja, ik wil in de gemeenteraad, een campagne opdat inwoners zich kandidaat stellen voor de gemeenteraad.
- 18 Muziekvereniging Prometheus viert met een muziekkuitvoering haar negentigjarig jubileum met een programma voor jong en oud.
- 19 Op initiatief van JouwDelft organiseert de Delftse jongerenraad een congres voor jongeren uit negen Europese steden over jeugdwerkloosheid.
- 21 Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat Delft in 2011 wat betreft de groei van het aantal startende ondernemers behoort tot de top tien van Nederland.
- 23 Bij de expositie Delft Bouwt toont de Archeologische Dienst vondsten uit de Spoorzone.
- 24 De Veste start een eigen festival kamermuziek met jonge musici die al eerder prijzen hebben verworven.
- 24 Deze grijze dag wordt voor jong en oud opgevrolijkt met de intocht van Sinterklaas.
- 24 De Delftse cabaretier René van Meurs wint de jury- en de publieksprijs tijdens het Camerettenfestival.
- 27 Voor een uitverkocht huis presenteren in Theater de Veste drie stedenbouwkundige bureaus hun voorstellen voor de inrichting van het spoorzonegebied. De inwoners kunnen in de komende maanden hun voorkeur voor een van de projecten uitspreken.
- 30 De Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft realiseert in de Maria van Jessekerk een permanente museale tentoonstellingsruimte voor Delfts kerkelijk erfgoed. De halfjaarlijks wisselende exposities tonen voorwerpen uit zowel protestantse als rooms-katholieke kerken.

December

- 2 Met het plaatsen van zijn tag stelt wethouder Vokurka bij het skatepark de nieuwe graffitimuur De Middenberm in gebruik. Deze muur vervangt de graffitiplek in de Irenetunnel.
- 2 De veiling van de barmannenkalender 2013 levert € 11.000 op voor de Voedselbank. Er is de laatste maanden een groeiend aantal aanmeldingen bij de Voedselbank.

- 3 De beschermde tongvaren, een muurvaren wordt, na tijdelijk opgeslagen te zijn vanwege de verbouwing van de Vrouwe van Rijsburgerbrug, door de stadsecoloog Diny Tubbing in de gracht teruggeplaatst.
- 5 De Kom In Actie-dag van Serious Request, de voorloper van het Glazen Huis, brengt mede dankzij de medewerking van de dj's Roel van Velzen en Michiel Veenstra € 8200 op.
- 8 Delft Design viert haar vijftiengjarige jubileum. De vereniging werd opgericht voor architecten, maar verenigt nu ontwerpers op diverse gebieden: stedenbouwkundig, industrieel, grafisch en op het gebied van de nieuwe media.
- 8 In het Microtheater van Toneelgroep de Flits bezoekt schrijfster Renate Dorrestein de voorstelling naar haar gelijknamige boek *Een hart van steen*.
- 11 Lichtjesavond. Ruim honderd feeëriek verlichte panden, poffertjes en glühwein, vuurkorven en fakkels, zang en muziek, en 30.000 bezoekers. Om overmatige drukte op Lichtjesavond te voorkomen, worden de feestelijkheden dit jaar verspreid over meerdere dagen. De Winter Wonder Wandeling met culinaire ontvangst op bijzondere locaties heeft plaats op donderdag, de Late Night Shopping op vrijdag.
- 12 Nu een schilderij van Daniël Vosmaer en een van Egbert van der Poel gerestaureerd zijn, is, samen met een ander schilderij van Van der Poel, de Delftse Donderslag in drievoud in Museum Het Prinsenhof te aanschouwen.

Conservator Anita Jansen bij het gerestaureerde schilderij De Delftse Donderslag van Daniël Vosmaer.

- 13 De sloop van portiekflats aan de Professor Telderslaan en de Hendrik Casimirstraat wordt stilgelegd omdat men stuit op asbest. Omwonenden zijn bang voor overlast tijdens de feestdagen.
- 14 In de komende dagen brengen koren en orkesten muziek in kerken en zalen, op scholen, in het ziekenhuis en tot in de stationshal toe.
- 18 Het Delftse architectenbureau Cepezed aan de Phoenixstraat is door een landelijke jury verkozen tot het beste architectenbureau van het jaar. Het bouwde onder andere de kartbaan Bleekemolen langs de A13.
- 19 Het Science Centre Delft noteert de honderdduizendste bezoeker sinds de opening. Men hoopt op verdere groei in de komende jaren.
- 21 De gemeente investeert € 750.000 om de binnenstad aantrekkelijker te maken voor bezoekers. 'Dit plan moet de economische crisis het hoofd bieden', aldus wethouder Milène Junius.
- 21 Op 95-jarige leeftijd overlijdt Wilhelmina Maria Vos-de Koning, oud-bestuurslid van Delfia Batavorum.

In memoriam mevr. W.M. Vos - de Koning

Op 21 december 2012 overleed mevrouw W.M. Vos - de Koning op vijfenne-gentigjarige leeftijd. Mevrouw Vos was enige jaren penningmeester van Delfia Batavorum. In 1979 nam zij het initiatief tot het oprichten van de Commissie Behoud Stadsschoon, waarvan zij tot 1984 voorzitter was. Onder haar bezie-lende leiding ontwikkelde die commissie zich tot een actief inspraakorgaan. De CBS speelde een belangrijke rol bij de instelling van een onafhankelijke welstandscommissie die een ambtelijke commissie met een directeur hoofd Openbare Werken als voorzitter verving. In 1993 werd het Jaarboek 1992 aan het echtpaar Vos opgedragen wegens hun verdiensten voor de vereniging. Ir. H.H. Vos was eveneens oud-bestuurslid. Vorig jaar mei was mevrouw Vos nog aanwezig bij de jaarvergadering. Zij reageerde vanuit het publiek op het verslag van de Commissie Behoud Stadsschoon onder meer met een herinnering aan de woelige jaren van die commissie tijdens haar voorzittersperiode.

- 24 Vanwege het succesvolle popbeleid in het afgelopen jaar stimuleert de gemeente de verdere ontwikkeling van de popscene met € 75.000.
- 29 Journaliste Trudy van der Wees beschrijft in het lichtvoetige boek *Door Delfts blauwe ogen* wat het product Delfts blauw bij mensen oproept.
- 30 Wat de bewoners al dagen vreesden, gebeurt: de sloopflat met asbest aan de Professor Telderslaan vat vlam.

Drogisterij en Medische Bandagehandel J.W. Elsenaar B.V.

Homeopathie o.a.:
Vogel
VSM
Boiron
Homeocare

Cosmetica:
Marbert
Sans Soucis
Payot
Widmer
Elizabeth Arden

Elastische arm- en beenkousen
ADL-produkten
Bloeddrukmeters
Borstprotheses
Breukbanden
Polsbraces
Duimbraces
Enkelbraces
Lumbaalbraces
Verbandschoenen
Verpleegartikelen

Hugo de Grootstraat 92

2613 TW Delft

Tel: 015-2124482/ 2120777

Tapijt

Vinyl

Marmoleum

Karpetten

Laminaat

Lamellen

Jaloezieën

Verf

Rolgordijnen

Behang

Doe-het-zelf artikelen

Zonneschermen

Rolluiken

Hubo Delft BV

Wateringsevest 9

2611 AV Delft

Tel.: 015 - 214 26 48

Fax: 015 - 214 48 46

De Le Comteprijs 2011

Gertjan van der Harst

In 2011 inventariseerde de commissie voor de Le Comteprijs traditiegetrouw weer een aantal verfraaiingen die in aanmerking konden komen voor de jaarlijks toe te kennen prijs. Het aantal van dertien verbeteringen, deels door de commissie geïnventariseerd, deels door anderen aangemeld, is gemiddeld te noemen. Opvallend was echter dat de kwaliteit in de meeste gevallen bovengemiddeld hoog was. Een luxeprobleem: uit het aanbod waren vijf uitstekende nominaties te putten, maar het betekende wel dat andere, stuk voor stuk ook goede verfraaiingen, als mededingers afvielen. In kwalitatieve zin leverde het jaar 2011 dus een goede oogst op.

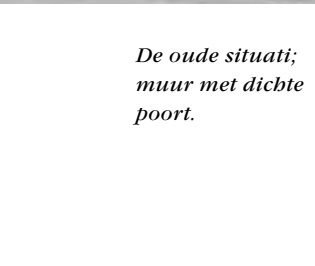
Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van 14 januari 2012 zijn, na presentatie door de commissie van alle dertien projecten, de volgende vijf nominaties in gesloten envelop aan het bestuur overhandigd:

Nominatie 1

De gemeente Delft, de heer C. Dieke, voor de herplaatsing van een historisch inrijhek aan de Kantoorgracht

Inrijhek aan de Hooikade 2, situatie 1986.

De oude situatie; muur met dichte poort.

Het herplaatste hek met zicht op de binnenplaats.

Het historische hek behoorde tot de gebouwen van de voormalige Constructiewerkplaatsen aan de Houttuinen/Van Leeuwenhoeksingel, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de zeventiende eeuw. Het complex moest wijken voor de bouw van de spoortunnel. Dit achttiende-eeuwse inrijhek, dat rond 1795 vervaardigd zal zijn, bevond zich tot medio augustus 2009 aan de zuidzijde van de voormalige werkplaatsen. Het bestaat uit twee geblokte natuurstenen pijlers met daar tussen twee smeedijzeren draaibare hekvleugels; verder horen er twee, als schamppaal ingegraven grote ijzeren kanonnen bij. Het hek is kort voor de sloop van de gebouwen in 2009 gedemonteerd en opgeslagen. Het is weliswaar geen beschermd monument, maar wel van hoge monumentale en historische waarde. Daarom was het wenselijk om het te laten restaureren en op een historisch verantwoorde plek in Delft te herplaatsen.

Na onderzoek van meerdere locaties viel de keuze op het Artilleriegebouw aan de Paardenmarkt/Kantoorgracht. Deze locatie is interessant omdat hier de beide historische inrijhekken van de Constructiewerkplaatsen weer zouden kunnen worden verenigd: aan de zijde van de Paardenmarkt werd in 2009 al het noordelijke hek van de constructiewerkplaatsen herplaatst. Nu werd besloten tot herplaatsing van het zuidelijke hek aan de zijde Kantoorgracht. Hier staan twee vleugels van het complex die van elkaar gescheiden zijn door een muur met een gemetselde poortdoorgang. Het metselwerk van de muur is omstreeks 1950 geheel vernieuwd. De sloop en vervanging ervan door het hek was geen bezwaar. Vanwege de beperkte breedte tussen de twee vleugels van het gebouw moest het hek iets vermaakt worden. De pijlers zijn half voor het muurwerk geplaatst en aan de achterzijde tegen de gebouwhoeken ingezaagd. Bovendien zijn de smeedijzeren hekvleugels iets ingekort, daarbij is het loopdeurtje in de rechtervleugel vervallen.

Het hek heeft de voorheen vrij gesloten gevelwand van deze zijde van het gebouw aanzienlijk verfraaid. Er ontstaat een fraai zicht op de grote binnenplaats in zijn volle lengte. Daardoor ervaart men de enorme afmetingen van de binnenplaats en het omringende complex

Nominatie 2

Mevrouw. C.M. en de heer P. van der Kuur, voor het aanleggen van een stoep met stoephek voor het pand Oude Delft 143

Het pand Oude Delft 143, het huis In den Eenhoorn, heeft een statige, eenvoudige lijstgevel uit het begin van de negentiende eeuw. Deze gevel staat voor een aanzienlijk ouder pand, dat dateert van rond 1600. Na 1800 werd de gevel daarvan vervangen door de huidige, hoger opgetrokken lijstgevel met daarboven een afgeknot dak, en met lage zoldervensters onder de lijst. In 1962 was in het pand een winkel gevestigd met op de begane grond een winkelpui. Oude Delft 143 werd in 1972 ingrijpend verbouwd door het architectenbureau Kooreman en Raue, waarbij de gevel werd teruggerestaureerd naar een veronderstelde vroeg

Het pand Oude Delft 143 De nieuwe stoep met stoepbek

negentiende-eeuwse toestand: voordeur met bovenlicht en twee vensters rechts daarvan. Bij deze verbouwing kreeg het pand een eenvoudige bakstenen stoep. De eigenaren, de heer en mevrouw Van der Kuur, besloten een nieuwe stoep met afscheiding aan te brengen, die beter zou passen bij de monumentale gevel. De stoep is gemaakt en gemonteerd door Steenhouwerij Pladdet, Ruinerwold. Ze bestaat uit Belgisch hardstenen platen met een ingelaten trede bij de voordeur. De afscheiding is gevormd door vier stoeppalen, eveneens van Belgisch hardsteen, die onderling en met de gevel zijn verbonden door smeedijzeren kettingen. Bij elke paal ligt tegen de stoeprand een schamblok. De vierkante palen zijn opgebouwd uit een plint, een rechte schacht, en een gedrukte piramidevormige top. Elke zijde heeft randlijsten met frijnslag, waartussen met een punthamer bewerkte velden met in het midden vlakke ruiten. Deze motieven zijn boven de insnoering net onder de top herhaald met kleine liggende ruiten. De zware smeedijzeren kettingen zijn opgebouwd uit liggende schakels, die met gekrulde haken in elkaar grijpen. Dit smeedwerk is geleverd door de firma Fopma uit Harlingen.

De stoep is een aanwinst voor het pand én voor dit deel van de Oude Delft. De vormgeving ervan is afgestemd op de gevel. De rustige, eenvoudige vormen hebben een statig voorkomen, geheel in de geest van de vroeg negentiende-eeuwse architectuur. Tegelijk bezit deze stoep door een mate van abstracte hardheid een duidelijk eigentijds karakter.

Nominatie 3

De heer V.T. Pham voor de bouw van snackkiosk Luc, Paradijspoort bij nr. 28

De Paradijspoort met Phams verkoopwagen.

Dezelfde plek met de nieuwe kiosk.

Vanaf eind jaren zestig werd een groot gedeelte van de oude bebouwing ten zuiden van de Molslaan gesloopt, om plaats te maken voor het nieuwe winkelgebied In de Veste. Slechts enkele oude straten, waaronder de Pieterstraat, bleven –gedeeltelijk– in hun verloop gespaard. De nieuwe straten kregen namen ontleend aan de oude straten en steegjes in dit gebied, zo ook de Paradijspoort. Op de kruising daarvan met de Pieterstraat werd een pleintje gevormd. Het blok aan de westzijde werd in 1975 gebouwd. Omwille van de levendigheid in het gebied werden winkels op straatniveau gecombineerd met woningen erboven. De galerij voor deze bovenwoningen overbrugt de Pieterstraat. In de lage onderdoorgang stond in een hoek achter een betonkolom al meer dan twintig jaar de mobiele verkoopwagen van de heer Pham. Het iedere dag weer plaatsen en wegvoeren van dit mobiele verkooppunt was een arbeidsintensieve belasting voor de eigenaar. Daarom ontstond het plan om op deze locatie een permanent verkooppunt te realiseren in de vorm van een bouwkundige kiosk. Deze is ontworpen door Jan Snijders van DuoS Architecten. Het moest een opvallend en attractief object worden, een herkenningspunt op deze locatie.

De kiosk heeft de vorm gekregen van een in hoofdzaak om de betonkolom gevouwen afgerond volume. Daarmee reageert ze op zowel de verspringing in de rooilijn van het bouwblok als op de onderdoorgang. Door deze vorm is het zicht op de etalage van de aangrenzende hoekwinkel vrijwel onbelemmerd. De ronde uitstulping om de kolom die de verkoopopening bevat, is uitgevoerd in vlakke roestvrij staalplaat, de aansluitende rechte delen in geperforeerd plaatstaal. De door de verkoopopening zichtbare betonkolom is ter attentie rood geschilderd.

Met deze lichte plaatmaterialen en kleuren contrasteert de kiosk met de vrij donkere, stenige architectuur van het bouwblok. Het gebouwtje heeft de voorheen donkere, onbestemde onderdoorgang aanzienlijk opgefleurd, en voegt een vrolijk accent toe aan het plein.

Nominatie 4

De familie Vervoort, voor het laten vervaardigen en aanbrengen van de herdenkingsplaquette voor Kees Chardon, Spoorsingel 28

Portretplaquette van Kees Chardon, vervaardigd door Loes Kouwenhoven in

De Spoorsingel werd evenals de andere singels rondom de oude binnenstad in het laatste kwart van de negentiende eeuw bebouwd met herenhuizen. Het pand Spoorsingel 28 maakt deel uit van een rij van zes identieke panden. Deze rij is rond 1880 gebouwd in een rijke, eclectische bouwstijl. De gevel vertoont een lage begane grond met een blokbepleistering, en opvallende stucornamenten rond de vensters op de verdiepingen. In het huis nummer 28 woonde mr. Kees Chardon, advocaat van beroep. Hij sloot zich tijdens de Duitse overheersing 1940-1945 aan bij het verzet en hielp honderden mensen onderduiken. Zo redde hij het leven van vele Joodse medeburgers. Zijn huis diende daartoe als doorgangshuis. Deze verzetsdaden moest hij bekopen met de dood in 1945, in een Duits concentratiekamp. Ter herinnering aan deze moedige verzetsstrijder hebben de huidige bewoners, de familie Vervoort, een herdenkingsplaquette laten vervaardigen. Ontwerp en uitvoering zijn van Loes Kouwenhoven. De plaquette

werd 10 juli 2011 onthuld in aanwezigheid van onder anderen enkele Joodse medeburgers die dankzij Kees Chardon gered zijn.

De plaquette is vervaardigd van brons. In een iets verdiept veld, dat aan de bovenzijde licht is gekromd, is Kees Chardon afgebeeld en profil. Onder dit veld is een korte herinneringstekst aangebracht. De tekst is gepolijst, zodat ze zich licht aftekent ten opzichte van het donker gepatineerde brons.

De plaquette is een zorgvuldige terughoudende toevoeging die geheel is afgestemd op de voorname, laat negentiende-eeuwse gevel. Ze is in het midden van de muurdam tussen voordeur en venster bevestigd, kloppend met het blokverband. Het licht gebogen veld refereert aan de venstervorm. Naast het feit dat ze zonder meer een verfraaiing vormt, heeft dit object evident toegevoegde historische waarde voor deze plek en voor Delft. Zij herinnert aan een donkere periode in de Nederlandse geschiedenis en aan de rol van een bijzondere, moedige Delftse burger.

Nominatie 5

De gemeente Delft, het stadsgewest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland, voor de herinrichting van de openbare ruimte rondom station Delft-Zuid

Het station Delft-Zuid in 2005.

Dezelfde situatie na de herinrichting.

Het oostelijke plein na de herinrichting.

Het stationsgebied van Delft-Zuid is min of meer als restruimte ontstaan rondom het viaduct van de Kruithuisweg over de spoorlijn Delft-Rotterdam. Op deze locatie openden de NS in 1970 het station Delft-Zuid. Aan de westzijde stond een zeshoekig stationsgebouwtje. In de loop der tijd ontstond een complex stelsel van afritten en onderdoorgangen voor fietsers, voetgangers en een aanrijroute voor auto's. De treinreiziger kwam aan in een door verkeer doorsneden gebied met onduidelijke toegangsroutes. In 2006 werd het stationsgebouw gesloopt en de perrons onder het viaduct werden wat publieksvriendelijker gemaakt. Het gebied als geheel bleef echter rommelig en vormde vooral 's avonds een onprettige omgeving.

Enkele jaren geleden sloten de gemeente, het stadsgewest Haaglanden en de provincie een overeenkomst om het station en het hele gebied eromheen op te knappen. In de stedenbouwkundige visie is het stationsgebied Delft-Zuid een belangrijk stedelijk knooppunt, met name als entree voor de te herontwikkelen gebieden Schieoevers en TU-Midden en -Zuid. De openbare ruimte diende daarom hoogwaardig vormgegeven te worden. Uit die visie volgde het idee om twee voorpleinen in te richten, zowel aan de oost- als aan de westkant van het station. Basiselement van het ontwerp is een 'vloer' die het stationsgebied definieert en begrenst. De 'vloer' bestaat uit gebakken klinkers in diverse tinten, die speels zijn gelegd in banen van verschillende breedte. De banen verlopen haaks op de spoorlijn, en vormen lange, denkbeeldig doorlopende lijnen, die zo beide zijden visueel verbinden. In de donkere delen onder het viaduct overheersen de lichtere tinten, op de beide verblijfspleinen aan weerszijden van het station juist de donkere. De pleinen zijn duidelijk afgestemd op de voetganger, alleen waar nodig doorsneden door diverse markeringen voor kruisende (fiets)routes. Als accentuering van de beide pleinen is op elk een bijzondere lichtmast geplaatst: als het ware een takkenbos waaraan verlichtingsarmaturen hangen.

Dit vroeger wat naargeestige gebied heeft een enorme verbetering ondergaan. De openbare ruimte is een eenheid geworden door samenhang in materialen, kleuren en toegevoegd straatmeubilair, met als bijzonderheid de frivole lichtmasten. Het geheel is kleurrijk en uitnodigend; er spreekt zorg uit voor de openbare ruimte. Bovendien is het veiligheidsgevoel verbeterd. Kortom: een waardige, moderne entree voor dit deel van de stad.

De prijsuitreiking

Tijdens de jaarvergadering op 15 mei maakte het bestuur de winnaar bekend. De gemeente Delft, Monumentenzorg, kreeg de Le Comteprijs 2011 voor het herplaatsen van het historische inrijhek aan de Kantoorgracht. Na het uitspreken van een laudatio door de secretaris, overhandigde de voorzitter de prijs aan wethouder Milène Junius, de voor monumentenzorg verantwoordelijke wethouder.

Millène Junius met de Le Comteprijs 2011.

De heer en mevrouw Van der Kuur met de Delft op Zondag publieksprijs.

Aansluitend werd ook de winnaar van de door de krant *Delft op Zondag* georganiseerde publieksprijs bekend gemaakt. Namens de krant overhandigde de heer Jesper Neelemaans de prijs aan de heer en mevrouw Van der Kuur voor de nieuwe stoep van het pand Oude Delft 143.

Het Verhaal van Delft

Delft is een stad met een rijke historie. De geschiedenis en verhalen van Delft zijn op verschillende plekken in de stad te zien. Erfgoed Delft maakt informatie en collecties op het gebied van archeologie, kunst, geschiedenis en archieven toegankelijk voor het publiek.

Behalve tentoonstellingen in de musea biedt Erfgoed Delft ook diverse activiteiten voor jong én oud. Bij Archeologie kunt u terecht voor advies op het gebied van vergunningen en archeologische beleidsvraagstukken en als er opgravingen zijn, dan kunt u daar een kijkje nemen. Over verschillende opgravingen in de stad is een speciale archeologie familieroute (ENG/NL) te volgen!

WikiDelft

WikiDelft is de historische Wikipedia voor Delft en omstreken. Op WikiDelft worden verhalen over de stad en haar geschiedenis in woord en beeld verzameld. Hierbij staat de interactie centraal. Iedereen kan verhalen, foto's en filmpjes op deze website kwijt en kan reageren op verhalen van anderen. Voor het Verhaal van Delft ga naar www.wikidelft.nl.

Archief en Archeologie Delft

Bij het Archief kunt u terecht voor uw onderzoeken naar Delftse dingen van vroeger; van voorouders tot schilderkunst en van stadhuis tot armenzorg. In de Beeldbank van Erfgoed Delft en Omstreken kunt u een deel van onze collectie Beeld&Geluid en museale collecties doorzoeken. De online beeldbank is te raadplegen via www.virtueeldelftslexicon.nl. Bij Archeologie kunt u terecht voor advies en als er opgravingen zijn, dan mag u daar een kijkje nemen!

Kijk op www.erfgoed-delft.nl voor meer informatie, openingstijden, locaties, activiteiten, rondleidingen en verhuurmogelijkheden.

Collecties

Erfgoed Delft

Beheer

Informatie

Presentatie

Schoolstraat 7, 2611 HS Delft
(015) 260 23 58
erfgoed@delft.nl
www.erfgoed-delft.nl

HET NIEUWE MEESTERWERK

Bij Bang & Olufsen is elk product dat wij creëren ontworpen om uw kijk- en klank-ervaring te verhogen, zonder dat het zich opdringt in uw omgeving. De BeoVision 10 vormt hierop geen uitzondering. Hij is de platste 40" flatscreen televisie die wij ooit gecreëerd hebben, ontworpen om aan de wand te hangen en discreet in uw decor op te gaan. Om dit doel te verwezenlijken, hebben wij het op zichzelf al slanke frame nog verder verfijnd met het gebruik van reflecterende oppervlakken en hoeken, zodat het nog slanker oogt dan het in werkelijkheid al is: bijna onzichtbaar wanneer u het van opzij bekijkt. Ook hebben wij de grenzen van de hoogglanzende afwerking verlegd door middel van een 'spiegeleffect'. Tel daarbij dan nog de op maat gemaakte audioinnovaties aan de binnenkant op, die klank verschaffen die men allesbehalve plat kan noemen. Op die wijze krijgt u nog meer dan een geavanceerde High-Definition-televisie met onovertroffen technische prestaties. Met alleen maar een technologisch geavanceerde flatscreen-televisie namen wij geen genoegen. De BeoVision 10 is zo'n mooi apparaat dat u hem met trots aan de wand zult hangen, tussen al uw andere kunstwerken.

Prijs: 6.045,-

...a step further

BANG & OLUFSEN

Elektrotechnisch bureau

van Kapel

Audio - Video - Verlichting - Huishoudelijk apparatuur
Hugo de Grootstraat 118-136 • 2613 TX Delft
telefoon: 015 - 212 08 17 • telefax: 015 - 213 60 92
e-mail: info@vankapel.nl • internet: www.vankapel.nl

Archeologische kroniek over 2012

Jean Paul Bakx, Jorrit van Horssen, Steven Jongma en Bas Penning

Delft – Poppesteeg

Jean Paul Bakx en Jorrit van Horssen

In opdracht van Ontwikkelingscombinatie Tiemstra-Atrium B.V. heeft Archeologie Delft in mei 2012 in een plangebied aan de Poppesteeg te Delft een archeologische begeleiding met het protocol 'opgraven' uitgevoerd. Het plangebied bestaat uit twee deelgebieden met ieder hun eigen constructiewijze. Deelgebied 1 bevindt zich aan de zijde van de Westvest, waarbij de nieuwbouw tot 2,8 m onder het maaiveld wordt onderkelderd. Deelgebied 2 ligt in de Poppesteeg en zou ten behoeve van de nieuwe fundering tot ongeveer 0,8 m worden ontgraven.

Historische achtergrond

De Westvest en de Poppesteeg maken sinds de stadsuitbreiding van 1355 onderdeel uit van de stad Delft. De Poppesteeg wordt voor het eerst vermeld in 1561 als Poppesteegh. Onduidelijk is of de straat is vernoemd naar één van de bewoners uit de steeg, Poppe genaamd, of naar een bewoner met het beroep van poppenmaker. Stadsplattegronden vanaf de zestiende eeuw maken duidelijk

dat de Poppesteeg een steeg was waar langs beide zijden bebouwing voorkwam.

Deze steeg liep van de Oude Delft tot aan de westelijke verdedigingswal (Westvest), vlak bij de Zeelandse toren. Het gebied zal, tot het in 1355 bij de stad werd ingelijfd, een agrarische bestemming hebben gehad, waarschijnlijk als weiland. Na de aanleg van de stadswal ontstonden nieuwe percelen tussen de Oude Delft en de Westvest.

Het plangebied werd het achterterrein van de percelen Oude Delft 77 en 79. Op de kadasterkaart van 1832 zijn in het plangebied zeven gebouwen weergegeven in een

1. De Poppesteeg op de Kaart Figuratief uit 1675.

aaneengesloten rij, de percelen 531 tot en met 538. De percelen 531, 532 en 533 waren eigendom van de erven van Marinus Johannes Logger en respectievelijk in gebruik als achterhuis, patentoliefabriek en koffiesiroopfabriek. De percelen 535 tot en met 538 waren eigendom van de kaarsenmaker Johannes van der Sman en in gebruik als woning, werkplaats en twee pakhuizen. Op de kaart ontbreekt het gebouw langs de Westvest en lijken ook één of meerdere pandjes langs de Poppesteeg gesloopt. Deze gebouwen zullen tussen 1675 en 1832 zijn afgebroken.

Archeologisch onderzoek

Westvest 7 en 11

In 1994 zijn bij de aanleg van de parkeergarage aan Westvest 11 (nu Westvest 12 t/m 27) een groot aantal kuilen, enkele greppels, putten en muren gedocumenteerd. Eén van de muren liep noordwest-zuidoost, dwars over de onderzochte percelen. Aan de westkant van de muur bevonden zich vrijwel geen sporen.

Aangenomen wordt dat de muur de begrenzing was van het grondlichaam van de laatmiddeleeuwse stadswal, de zogenaamde keermuur. Langs de keermuur liep een sloot voor het afwateren van de stadswal.

De sloot was gedeeltelijk voorzien van een beschoeiing en liep eveneens door over de naastgelegen percelen. Bij een opgraving in 1996 ter hoogte van Westvest 7, het IHE-gebouw, was de situatie vrijwel vergelijkbaar. Van noordwest naar zuidoost liep een 4 m brede sloot over meerdere percelen, de afwateringssloot van de stadswal. Aan de stadszijde van de wal bevonden zich tientallen rechthoekige mestkuilen uit de veertiende en vijftiende eeuw. De kuilen waren gelegen op het achterterrein van de percelen aan de Oude Delft. Vanaf het midden van de vijftiende eeuw werden de percelen geleidelijk volgebouwd en werden er vele water- en beerputten aangelegd.

Poppesteeg

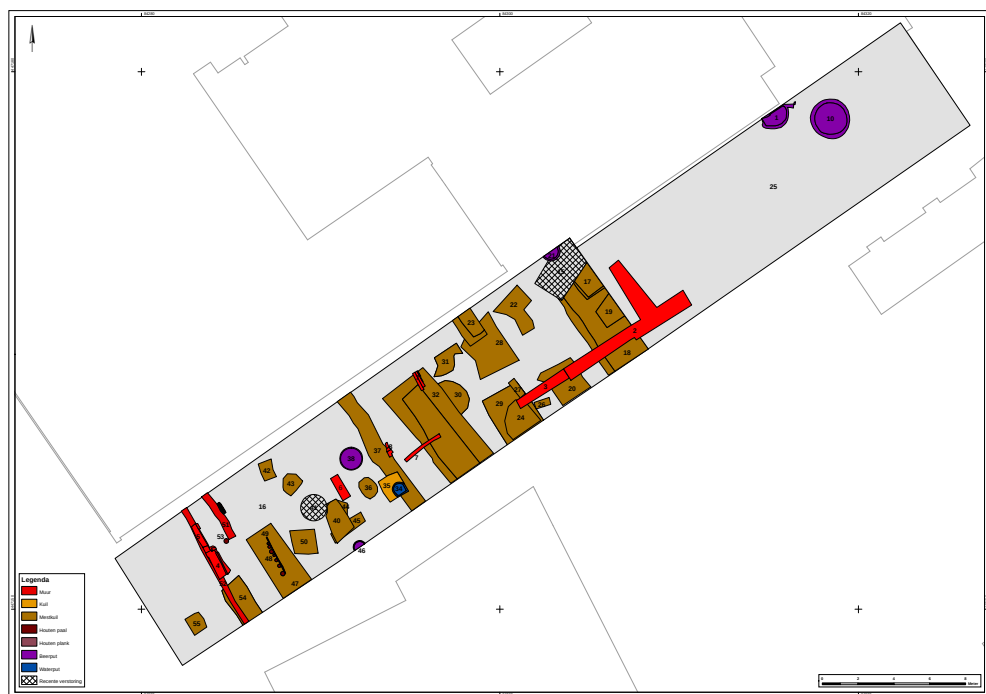
Tijdens het onderzoek aan de Poppesteeg zijn 51 archeologische sporen zoals muren, beer- en waterputten, (mest)kuilen en greppels aangetroffen.

Op het hoogste niveau bevonden zich de resten van funderingen van diverse gebouwen uit verschillende perioden.

De funderingen waren echter voor een groot deel verstoord, waardoor geen duidelijk beeld kan worden verkregen van de oorspronkelijke bebouwing. De aangetroffen sporen en vondsten zijn chronologisch in vijf hoofdfasen onder te verdelen.

Fase I - Pre-stedelijk landgebruik (dertiende eeuw)

In het jaar 1355 werd het plangebied onderdeel van de stad door de verlening van het stadsrecht, waarna de stadsgracht, de Westvest, werd gegraven en een wal werd opgeworpen. Het archeologisch onderzoek heeft slechts één vondst opgeleverd, een fragment protosteengoed uit de dertiende eeuw, die met zekerheid gedateerd kan worden in de periode van vóór de stadsuitbreiding. Van de pre-stedelijke verkaveling zijn geen greppels aangetroffen.

2. Alle sporenkaart Poppesteeg

Fase II - Achterterrein van de Oude Delft (veertiende eeuw)

Het oudste spoor is een smalle greppel dwars op het perceel uit het midden of de tweede helft van de veertiende eeuw. Ten oosten van de greppel bevonden zich in dezelfde periode vijf grote rechthoekige mestkuilen dwars op het perceel.

Het terrein was in deze periode een onbebouwd achterterrein, waarschijnlijk van een pand aan de Oude Delft (nummer 65). Ook tijdens het archeologisch onderzoek aan de Westvest 7 en Westvest 11 werden tientallen mestkuilen gevonden. De functie van de kuilen is tot op heden echter onduidelijk. Uit de kuilen is slechts een geringe hoeveelheid vondstmateriaal gekomen. In een botanisch monster uit een mestkuil is het cultuurgewas hop aangetoond. De hop is een duidelijke aanwijzing dat er brouwerijen in dit deel van de stad aanwezig waren.

Fase IIIa - De keermuur van de stadswal (vijftiende eeuw)

In de vijftiende eeuw werd aan de westkant van het perceel een forse muur dwars op het perceel aangelegd. De muur ligt in het verlengde van de keermuur, zoals gevonden bij de opgraving aan de Westvest 11. Aan de binnenzijde van de keermuur van de stadswal bevond zich een circa 2 m brede sloot. In de sloot werd een beschoeiing met ingeslagen palen en planken gevonden. Het betreft dezelfde sloot zoals aangetroffen op de percelen aan de Westvest 11 en Westvest 7. De enige vondst, een schoenzool, dateert de vulling in de sloot in de veertiende of vijftiende eeuw. Het is niet te zeggen of de sloot eerder of later werd aangelegd dan de keermuur.

Fase IIIb - Herstelling van de keermuur? (vijftiende eeuw)

Vermoedelijk later in de vijftiende eeuw werd op circa 1 m ten westen van de keermuur een parallelmuur opgetrokken, vermoedelijk op een gedempt deel van de sloot. Ook in het verlengde van deze muur werd aan Westvest 11 een muur gevonden. Wellicht vormde de parallelmuur een vervanging van de oude keermuur. Aan de Poppesteeg vertoonde de muur een flinke scheur en verzakking, mogelijk veroorzaakt door belasting vanuit de stadswal.

3. Parallelmuur op gedempt deel van de sloot, foto richting het westen.

Fase IIIc - Verdere inrichting van het terrein (vijftiende eeuw)

Op de rooilijn langs de Poppesteeg werd een muur aangelegd van tenminste 11 m. De muur oversneede de mestkuilen uit de veertiende eeuw, zodat duidelijk is dat hier een strook van het perceel werd afgescheiden: de Poppesteeg. De muur kan zowel onderdeel zijn geweest van een gebouw als een tuinmuur.

Fase IV - De eerste bewoners van de Poppesteeg (zestiende - zeventiende eeuw)

De Poppesteeg lag midden in het deel van de stad dat door de stadsbrand van 1536 werd verwoest. Het onderzoek heeft geen sporen opgeleverd van gebouwen die bij de stadsbrand verloren zijn gegaan. Het oudste spoor van bewoners aan de Poppensteeg is een beerput op het latere perceel 533. De beerput moet op basis van de vondsten uit de vulling en het formaat van de gebruikte bakstenen in de zestiende eeuw zijn aangelegd. De beerput heeft slechts weinig vondsten opgeleverd. Des te opvallender zijn de fragmenten van vier bijzondere glazen voorwerpen: een parfumsflesje uit de zestiende eeuw, een beker en een schaalje met emailbeschildering uit het begin van de zeventiende eeuw en een met glasdraden versierde beker uit de eerste helft van de zeventiende eeuw.

De glazen voorwerpen wijzen op welvarende bewoners van het pand. Ook de plantenzaden uit de beerput wijzen op luxe. Ze zijn van exotische producten als

4. De Vetra-a-fili beker uit de eerste belft van de zeventiende eeuw

vijgen, zwarte peper en rijst. Die waren in de zeventiende eeuw zeker nog niet algemeen. Daarnaast hebben de bewoners een grote variatie aan groente en fruit geconsumeerd. Uit de put is ook hop gekomen, wat er op wijst dat op het perceel of op de aangrenzende percelen ook in deze fase nog brouwers actief waren. De put werd vermoedelijk in de tweede helft van de zeventiende eeuw gedempt.

Fase V - Gesloten bebouwing in de Poppesteeg (achttiende -negentiende eeuw)

In de loop van de zeventiende, achttiende en mogelijk ook nog de negentiende eeuw werd de Poppesteeg geleidelijk helemaal volgebouwd. Verschillende aangetroffen losse muurdelen uit deze periode maken duidelijk dat de bebouwing zeker niet in één keer tot stand is gekomen. Twee beerputten waren gelegen in het pand op perceel 531. Een aparte vondst zijn twee snippers van een veilingcatalogus voor een boekencollectie uit de tweede helft van de achttiende eeuw. Wellicht hadden de toenmalige bewoners van het pand wel interesse in de aangeboden merendeels Franstalige literatuur en poëzie. Na afloop van de veiling was de catalogus alleen nog goed als toiletpapier en verdween zo in snippers in de beerput. Uit de put zijn geen gebruiksvoorwerpen gekomen, maar de

5. Voorzijde van de twee papierfragmenten

fragmenten van lakzegels uit het grondmonster wijzen erop dat de bewoners in ieder geval correspondentie voerden. Uit beide putten kwam een grote variatie aan zaden van groente, fruit, smaakmakers en bloemen.

In het midden van perceel 535 bevond zich een beerput gemaakt van een ingegraven ton. Door het ontbreken van vondsten kan de put niet gedateerd worden. Binnen het pand op perceel 535 werd in de zuidoosthoek een ronde waterput aangelegd. Uit de put zijn de fragmenten van in totaal vijftien schenkkannen gekomen. De kannen van rood- en witbakkend aardewerk zijn afkomstig uit de aardewerkproductiecentra Bergen op Zoom, Oosterhout, Gouda en mogelijk Delft. Geen van de kannen is nauwkeuriger te dateren dan in de achttiende en de negentiende eeuw. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd de put gedempt met beer, puin en huishoudelijk afval. Geen van de vondsten is in verband te brengen met de kaarsenmaker die rond 1832 in het pand woonde en werkte. Eén beerput lag vóór perceel 535 in de steeg. Waarschijnlijk was de put eerst als waterput aangelegd. Uit de put kwamen een parfumsflesje en een kelkglas uit de eerste helft van de negentiende eeuw.

Wellicht bevond deze beerput zich in een uitbouw in de steeg, omdat de krappe woning op perceel 535 (6 x 3,5m) geen ruimte bood.

The advertisement features a dark red rectangular header with a yellow crescent moon on the left. The moon has a stylized human face with a smiling mouth and a single eye. To the right of the moon, the text "Hotel ★★★" is written in a white serif font, followed by "de Emauspoort" in a larger, bold white serif font. Below the header, on a yellow background, is the text "23 knusse hotelkamers, 2 authentieke woonwagens en de kamer van Johannes Vermeer op een historische plek in Delft." in a dark blue serif font. Below this text is the website "www.emauspoort.nl" in a dark blue sans-serif font. At the bottom center is the TripAdvisor logo, which consists of a green square with a white camera icon and the text "tripadvisor" in white, with the tagline "get the truth. from go." in smaller white text below it.

Hotel ★★★
de Emauspoort

23 knusse hotelkamers, 2 authentieke woonwagens
en de kamer van Johannes Vermeer
op een historische plek in Delft.

www.emauspoort.nl

 tripadvisor
get the truth. from go.

Delft – Zuidwal

Jean Paul Bakx en Jorrit van Horssen

In de tweede helft van 2012 heeft Archeologie Delft een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Zuidwal in Delft in opdracht van het Ingenieursbureau van de gemeente Delft. De aanleiding vormde de reconstructie van de Zuidwal, waarbij het riool werd vervangen en nieuwe bekabeling voor de openbare verlichting werd aangebracht. Het onderzoek kwam echter pas op gang na de melding van aan het licht gekomen muurresten. Gezien de aard van de werkzaamheden bestond het archeologisch onderzoek uit een begeleiding met het protocol 'proefsleuven'. De meeste aangetroffen muren konden grotendeels behouden blijven. Alleen plaatselijk moesten muren worden doorgebroken om ruimte te maken voor de rioolbuizen.

Historische achtergrond

In het jaar 1246 kreeg Delft voor het eerst stadsrechten. De stad lag toen nog rondom de voormalige Nieuwe Delft, tussen de Oude Delft in het westen en met de Brabantse Turfmarkt, Vrouw Juttenland en de Verwersdijk als oostgrens. Kort na 1300 gaf de Hollandse graaf Jan II de stad geld voor de bouw van vestingwerken. Over de vorm en ligging van deze oudste stadsverdedigingswerken is niets bekend vanwege het ontbreken van zowel historische bronnen als archeologische gegevens. In 1352 kreeg Delft opnieuw geld voor de aanleg van vestingwerken. Ditmaal van graaf Willem V, aan wie de stad in het voorgaande jaar onderdak had geboden gedurende de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Drie jaar later werd het stadsgebied uitgebreid met een nieuw stadsrecht, waarin werd bepaald dat de nieuwe vestingwerken, bestaande uit een gracht, een veste en een 'uitweg' (poortgebouw), zover naar het zuiden moesten komen te liggen dat de Hofbrug, de oude toegang tot de stad tussen de Korte Geer en Giststraat, binnen de vesting kwam te liggen. In die tijd lag de bocht van de Oude Delft naar de Nieuwe Delft veel noordelijker dan tegenwoordig, zodat de Hofbrug aan het zuideinde van de stad lag.

De Hoekse en Kabeljauwse twisten woedden voort en in 1358 koos Delft partij tegen Willems' broer en opvolger Albrecht van Beieren. Deze strategische keuze pakte echter verkeerd uit. Toen Delft in 1359 enkele poli-

6.. Kaart van Jacob van Deventer met de stads-poorten en de hofbrug over de Nieuwe Delft.

tieke vluchtelingen, tegenstanders van graaf Albrecht, bescherming in de stad bood, nam de graaf een drastische maatregel: hij verzamelde een leger en begon Delft te belegeren. Na een beleg van twee weken en voor dat een eerste bestorming van de stad kon plaatsvinden, kozen de Delftenaren eieren voor hun geld en gaven zich over. Als straf voor hun ontrouw aan de graaf moest Delft een zware schatting betalen om alle onkosten van het beleg te vergoeden, bovendien moesten alle vestingwerken rond de stad worden afgebroken en de grachten gedempt. Ook de beide stadspoorten, de Noordpoort (later de Wateringse- en Haagpoort) en de Zuidpoort (later Rotterdamse en Schiedamse poort), moesten worden afgebroken. Uit eigentijdse bronnen blijkt echter dat het afbreken van de poortgebouwen nogal moeizaam verliep door tegenwerking van de Delftenaren. In 1394 had graaf Albrecht van Beieren al weer zo veel vertrouwen in de stad dat hij toestemming gaf voor het bouwen van nieuwe stadspoorten.

Op verschillende historische kaarten, tekeningen en schilderijen van Delft zijn de stadspoorten aan de Zuidwal, de Rotterdamse poort en de Schiedamse poort afgebeeld. Door de tijd heen zijn er verschillende verbouwingen aan de poorten zichtbaar. In 1834 werd de Schiedamse poort gesloopt en in 1836 de Rotterdamse poort. In de tweede helft van de twintigste eeuw moest steeds meer ruimte gecreëerd worden voor de scheepvaart over de Schie. In 1960 en 1979 werden bij werkzaamheden aan de kades grote delen van de fundering van de Rotterdamse poort 'opgevist'.

Archeologisch onderzoek

7. Het verwijderen van de fundering van de poorttoren van de Rotterdamse poort in 1960 en van de voorpoort, aan de overkant van de Schie, in 1979. Bron: Archief Delft.

Rotterdamse poort

Van het poortgebouw konden drie zijden van één ruimte worden gedocumenteerd: de westgevel, de noordgevel en de oostgevel. De muren waren 1,5 m dik. Aan de binnenzijde van de ruimte bevonden zich 2 m brede spaarbogen: één in de breedte van de ruimte en tenminste één in de lengte. De ruimte is gemetseld in kruisverband. Op basis van het baksteenformaat kan worden geconcludeerd dat de Rotterdamse poort pas na het tweede kwart van de vijftiende eeuw is gebouwd en vóór het einde van de zestiende eeuw.

De ruimte was geheel gevuld met mortel en baksteenpuin van stenen van het formaat van de poort. Waarschijnlijk is dit het slooppuin van de bovenbouw van de toren. Het vloerniveau van de ruimte is niet aangetroffen, maar heeft dieper dan 0 m NAP gelegen.

Het hele poortgebouw had een breedte van 13,50 m en een lengte van 13,20 m. De poort bestond waarschijnlijk uit twee identieke ruimtes met de poortdoorgang ertussen. Met twee zijruimtes van 4,90 m breed moet de doorgang een breedte van 3,70 m hebben gehad. De oostelijke ruimte van het poortgebouw is in de jaren zestig verwijderd bij het verbreden van de monding van de Oude Delft in de Schie.

Bij verdere bouwactiviteiten werd 3 m ten zuidwesten van de opgegraven ruimte van het poortgebouw een gedeeltelijk intacte kelder aangetroffen. Van het gewelf kon de aanzet worden ingemeten en de binnenkant van de kelder kon worden gefotografeerd door een klein gat in het gewelf. De kelder is gemetseld in kruisverband en heeft een tongewelf.

Schiedamse poort

8. De kelder onder de Rotterdamse poort aan de binnenzijde in noordelijke richting

Ook van de Schiedamse poort is één ruimte gevonden. De ruimte vertoonde in uiterlijk en constructie grote gelijkenis met de Rotterdamse poort. De ruimte had vermoedelijk één spaarboog in de noordwand en tenminste twee spaarbogen in de westwand. De muren waren circa 1,70 m dik. Het gehele poortgebouw had een breedte van 13,60 m en een lengte van 12,20 m. De maten van de Schiedamse poort komen daarmee vrijwel overeen met de maten van de Rotterdamse poort. De vorm van het poortgebouw was echter aan de veldzijde anders dan de Rotterdamse poort. De reden voor het verschil in de constructiewijze is niet duidelijk.

De bodem bestond uit de aanrasering (het aanvullen van holtes tussen gewelfkappen onderling) van een ouder gewelf onder de ruimte.

Dit tongewelf overspande een nog geheel intacte kelder met een breedte van

9. De vloer van het poortgebouw van de Schiedamse poort met het gewelf van de onderliggende kelder.

1,80 m en een lengte van tenminste 6 m, maar vermoedelijk 7 á 8 m. Vanaf de top van het gewelf, op -1,1 m NAP, heeft de kelder een diepte van tenminste 2 m gehad. Na het onderzoek is het gat in het gewelf van de kelder met beton gedicht, zodat de kelder in de oorspronkelijke staat bewaard blijft.

Delft – Scheepmakerij 9

Jean Paul Bakx en Jorrit van Horssen

In het kader van de wijziging van het bestemmingsplan en de voorgenomen bouw van twee panden, waarbij bodemverstorende werkzaamheden zouden plaatsvinden, is er binnen het plangebied Scheepmakerij 8-12 bodemkundig onderzoek uitgevoerd. Hieruit is naar voren gekomen dat een drietal locaties binnen het plangebied gesaneerd dient te worden, waaronder Scheepmakerij 9. Dit perceel maakt onderdeel uit van een terrein met een hoge archeologische waarde, waarvan wordt verondersteld dat het terrein al vanaf de zestiende eeuw in gebruik is als scheepswerf. Daarom heeft Archeologie Delft in opdracht van de gemeente Delft tijdens de bodemsanering een archeologische begeleiding protocol ‘opgraven’ uitgevoerd.

10. Overzicht van de archeologische werkzaamheden op Scheepmakerij 9.

Historische achtergrond

De scheepswerf bestond uit een brede strook land langs de Schie met hierachter de huizen, loodsen en schuren van de scheepstimmerlui. De plaats was gunstig gelegen, direct buiten de Rotterdamse poort, langs de Schie en langs

11. Uitsnede uit het anonieme schilderij van de stadsbrand in 1536.

de Rotterdamseweg, zodat de werf zowel over land als over water goed te bereiken was. Aan de zuidkant van de Scheepmakerij bevond zich tot 1572 het complex van het middeleeuwse klooster Koningsveld. Op een schilderij van de stadsbrand van 1536, dat kort na de brand door een anonieme schilder werd gemaakt staan de huizen aan de Scheepmakerij weergegeven met bruine muren en donkerbruin-grijze daken. Dit duidt op houten huizen met mogelijk rieten daken. De aan de overzijde van de Schie gelegen huizen aan de Hooikade staan juist aaneengesloten afgebeeld met rode muren en lichtgrijze leien daken.

Archeologisch onderzoek

Het onderzoek heeft een groot aantal muurfragmenten aan het licht gebracht. De muren kunnen worden toegewezen aan acht verschillende gebouwen uit de periode van de vijftiende tot en met de twintigste eeuw, die op basis van de formaten van de gebruikte bakstenen, de onderlinge overlapping en historische kaarten in vijf fasen kunnen worden ingedeeld.

De muren van één gebouw zijn zeker in de vijftiende eeuw te dateren op basis van aardewerkscherven en de constructiewijze van het gebouw. Van het gebouw zijn een brede hoekpoer (fundering van een hoekstaander) en twee smallere tussenmuren gevonden, die kenmerkend zijn voor houtskeletbouw. De aanwezigheid van een vakwerkhuis komt overeen met de weergegeven situatie zoals op het schilderij van kort na de stadsbrand in 1536. Van slechts één gebouw, het enige waarvan een groot deel van de omvang bepaald kon worden, is het vanwege de geringe breedte wel aannemelijk dat het een werkschuur is geweest. Van de overige gebouwen kon door het ontbreken van complete plattegronden, industriële constructies en vondsten die op een bepaalde bedrijvigheid wijzen, niet worden bepaald wat hun functie was. Op basis van de historische bronnen en kaarten kunnen de gebouwen als huizen zowel als loodsen en schuren van de scheepstimmerlui worden geïnterpreteerd.

12. Alle sporenkaart. Gedocumenteerd zoals aangetroffen op de locatie Scheepmakerij 9.

Delft - Spoorzone

Steven Jongma en Bas Penning

Langs de westkant van de binnenstad van Delft is men enkele jaren geleden begonnen met de bouw van een treintunnel. Precies op deze plaats lagen vroeger de stadswal en de stadsbuitengracht. In de stadswal waren waltorens en poorten aangebracht ter verdediging van de stad. Het archeologisch onderzoek naar de resten hiervan wordt uitgevoerd door Archeologie Delft. Inmiddels is het grondwerk van de eerste tunnelbuis grotendeels afgerond en de uitwerking in volle gang. De eerste resultaten geven al een goed beeld van de rijkdom aan informatie die het onderzoek heeft opgeleverd.

13. De bouw van de eerste tunnelbuis langs het bestaande spoorviaduct. Aan de rechterkant de binnenstad van Delft, in de verte de Bagijnstoren en de stellingmolen De Roos.

Archeologische verwachting

Al vroeg in de planvorming was het archeologisch belang binnen het ontwikkelingsgebied bekend. In een uitgebreid bureauonderzoek in 2002 is onderzocht welke archeologische resten er verwacht konden worden¹. De oudste te verwachten resten zijn Romeinse bewoningssporen op de zandige geulafzettingen. Op dit niveau bevindt zich ook de middeleeuwse pre-stedelijke verkaveling, die zich later heeft ontwikkeld tot de perceelgrenzen van de binnenstad. Daarnaast verwachtte men de verdedigingswerken aan te treffen die, sinds Delft in 1246 stadsrechten

Noot

¹ Bult, E.J. (2002), Bureauonderzoek naar archeologische waarden. Archeologie binnen Spoorzone Delft. Deel I, Delft (Delftse Archeologische Rapporten 21).

kreeg, de stadsvrijheid moesten beschermen. Binnen het plangebied bestonden de verdedigingswerken uit een stadswal, een stadsmuur, een stadsgracht, zes waltorens, drie rondelen, vier molens, twee stadspoorten en twee bastions. Op basis van het bureauonderzoek is een groot aantal onderzoeksvragen geformuleerd binnen elf verschillende thema's. Enkele belangrijke onderzoeksgebieden zijn bijvoorbeeld de vroegste ontwikkeling van de stad, de perceelontwikkeling in de binnenstad, de relatie van de stad met het omringende gebied en de stedelijke verdedigingswerken. Het onderzoek in het tracé van de tunnelbuis wordt uitgevoerd in opdracht van ProRail, de overige werkzaamheden vallen onder de opdracht van Ontwikkelingsbedrijf Spoorzone.

Uit historische bronnen is het nodige bekend over de ontwikkeling van de stadsverdediging. Na de verlening van de stadsrechten is het rechtsgebied in verschillende fases uitgebreid. Het deel dat aan het plangebied grenst, viel vanaf 1268 onder de stadsvrijheid. De eerste vermelding van verdedigingswerken stamt uit 1304. In 1359 werd Delft belegerd door graaf Albrecht van Beieren in een conflict dat deel uitmaakte van de Hoekse en Kabeljauwse twisten.

Het beleg duurde zes weken en Delft kwam als verliezer uit de strijd. Als strafmaatregel werd een enorme schatting geëist en moesten duizend mannelijke en vijfhonderd vrouwelijke Delftse poorters blootshoofds en barrevoets buiten de stad de zegevierende graaf om vergiffenis smeken!

14. Schoolplaat uit de serie 'Vaderlandsche historieplaten voor scholen en huisgezinnen' uit 1856. De plaat toont de overgave van de stad Delft aan graaf Albrecht van Beieren na het beleg van 1359. Boven de prent staat abusievelijk het jaar 1358.

Het belangrijkste gevolg was echter dat de Delftse stadsverdediging moest worden ontmanteld. Niet lang daarna, vanaf 1394, mocht de stadsgracht weer worden uitgegraven en mochten de poorten worden herbouwd. In 1449 werd het Delft (weer) toegestaan waltorens te bouwen. Vanaf het begin van de negentiende eeuw tot in het begin van de twintigste eeuw werden de verdedigingswerken gefaseerd afgebroken, omdat ze vervallen waren of in de weg stonden voor nieuwe ontwikkelingen. Tegenwoordig kent Delft nog drie waltorens, één stadspoort en een stellingmolen en is een derde van de stadsbuitengracht gedempt.

Methodiek

Er is bij de bouw van de spoortunnel gekozen voor de zogenaamde dak-en-wand-methode. Hierbij worden eerst de verticale wanden van de tunnel gebouwd tot op het pleistocene zand, dat zich hier op een diepte van circa 23 m beneden maaiveld bevindt. Als deze wanden gereed zijn, wordt de grond daarbinnen uitgegraven tot op het niveau waarop het dak van de tunnel wordt gebouwd. Dit niveau fluctueert van 3 tot 1 m onder maaiveld, met het station als diepste en de uitritten als hoogste punt. Vervolgens wordt het dak gebouwd, met daarin enkele uitsparingen. Via die gaten in het dak wordt eerst rechtstandig naar beneden gegraven, waarna onder het dak de tunnel horizontaal wordt uitgegraven. Op 8 meter onder het dak wordt tenslotte de vloer van de tunnel gebouwd.

Deze bouwmethodiek heeft grote invloed op de manier waarop de archeologische werkzaamheden plaatsvinden. De archeologische sporen bevinden zich tot maximaal 5 m onder maaiveld. Dat betekent dat de diepere sporen zich onder het dak bevinden en via horizontale ontgraving verdwijnen. De mogelijkheden om hier onderzoek te doen, zijn zeer beperkt. Het niveau waarop het vlak 'aan de dag' wordt aangelegd, wordt niet bepaald door archeologen. Via lokale verdiepingen in het vlak wordt getracht toch alle informatie te verzamelen.

Een bijkomende beperking is de stempeling die bij de bouw van het tunneldak wordt aangebracht. De oudere, monumentale panden langs het tunneltracé zijn namelijk 'op staal', dat wil zeggen op harde bodem, gefundeerd. Met de eerdere verzakkingen in Amsterdam en Keulen in het achterhoofd zijn daarom in Delft zeer stevige maatregelen genomen om zetting te voorkomen. De wanden van de tunnel worden bij het ontgraven van de bovenste meters met stalen stempelbuizen uit elkaar gehouden. De buizen liggen telkens 3 m uit elkaar, wat het uitgraven van de bouwput bemoeilijkt.

Door de beperkte reikwijdte van de kraanmachine kan telkens slechts een vak van drie meter worden blootgelegd. Voor aan het volgende vak kan worden begonnen, moet daar ook weer een laagje zand in. De archeologische sporen zijn dus telkens vakje voor vakje te documenteren. Een overzichtsvlak is slechts bij uitzondering mogelijk. Ondanks deze beperkingen zijn er goede resultaten geboekt. De samenwerking met de uitvoerder verloopt zeer goed, waardoor wederzijds voldoende ruimte wordt gecreëerd om het werk uit voeren.

De oudste omwalling

De oudste sporen die bij het onderzoek zijn aangetroffen, zijn resten van het prestedelijke verkavelingssysteem. De westelijke begrenzing van het stadsrechtgebied bestond, tot de uitbreiding in 1268, uit een brede kavelsloot. Tussen de Oude Delft, de oudste gracht van Delft, en deze sloot liepen kleinere slootjes als perceelafscheidingslijnen. De maatvoering hiervan is in de huidige kadastergrenzen nog herkenbaar. Eén van de onderzoeksvragen is hoe deze maatvoering zich verhoudt tot de agrarische percelen aan de overkant van de stadsgracht.

Waarschijnlijk niet lang na 1268 werd een aarden wal opgeworpen boven op de oudere kavelsloot. Door de vele latere activiteiten is over deze eerste fase in de

stadsverdediging weinig informatie bewaard gebleven. Waarschijnlijk heeft de verdediging bestaan uit een stadsgracht en een aarden wal met een houten palissade erop. De weinige aantoonbare steenbouw die in deze fase kon worden vastgesteld, betreft de westelijke stadspoort van Delft, de Waterslootse Poort. Een deel van de funderingen hiervan viel binnen het plangebied. Er konden twee bouwfasen worden onderscheiden, waarbij de oudste fase op basis van het steenformaat in de late dertiende eeuw kan worden gedateerd. Het gaat daarbij om een rechthoekig gebouw aan de stadszijde met een stenen bruggenhoofd aan de overkant van de stadsgracht. De doorgang van de gracht, die hiertussen liep, was 3 m breed. Bij ontgravingen onder molen De Roos zijn ook bakstenen aangetroffen die

15. Zuidelijke helft van de funderingen van de Waterslootse Poort. Links de kern van de poort, die stamt uit de late dertiende eeuw. Rechts een van de laat vijftiende-eeuwse ronde torens. Op de voorgrond het bruggenhoofd aan de overzijde van de stadsgracht.

waarschijnlijk uit de dertiende eeuw dateren. Hier kon niet met zekerheid worden vastgesteld dat het om stenen ging die primair gebruikt zijn voor de bouw van het hier aanwezige rondeel. Het betreft mogelijk hergebruikte stenen die gebruikt werden bij de onderste lagen van de fundering.

Onder de molen is ook nog een ander bijzonder grondspoor uit de begintijd van de Delftse verdedigingswerken aangetroffen, namelijk de eerste stadsgracht uit het eerste kwart van de veertiende eeuw. Deze gracht omsloot de delen van de stad die in 1246 en 1268 stadsrecht hadden gekregen en liep van onder de molen door de huidige Dirklangenstraat. De huizen aan de noordzijde van de Dirklangenstraat zijn op deze gedempte gracht gebouwd.

In 1359 werden de Delftse verdedigingswerken afgebroken na het beleg door Albrecht van Beieren. Van die strijd zijn historische gegevens bewaard gebleven.

In de grafelijke archieven kunnen we terugvinden dat het belegeringsleger kon beschikken over vele honderden soldaten uit verschillende steden die de graaf trouw waren. Daarnaast wordt melding gemaakt van de inzet van blijdes (wapens waarmee men projectielen kon afschieten) en werden zelfs donderbussen uit Utrecht aangevoerd. Men was al druk bezig met de demping van de stadsgracht zodat men de stad met aanvalstorens kon bestormen. Delft kon beschikken over 550 manschappen voor de verdediging en besloot dat het zonder de hulp van vreemde 'luden van buten' verstandiger was te capituleren.

Tijdens het archeologisch onderzoek is het eerste tastbare bewijs van deze strijd teruggevonden. In de stadsgracht, aan de voet van de wal, werd een handschoen van een harnas aangetroffen. Via AMS-datering kon het binnenleer van deze handschoen worden gedateerd tussen 1300 en 1369. Het is daarmee zeer aannemelijk dat het stuk bij de gevechtshandelingen van 1359 in de stadsgracht terecht is gekomen

16. De harnasbandschoen kort nadat deze werd gevonden.

De stadsbuitengracht werd niet lang na het beleg gedempt met de grond van de aarden wal. Ook de stadspoorten werden ontmanteld. Om toch de grens tussen de stadsvrijheid en het buitengebied aan te geven, werd op de plaats van de wal een brede sloot gegraven. Uit deze sloot liepen weer kleinere perceelslootjes richting de Oude Delft. Er werd dus eigenlijk teruggedaan naar de situatie van vóór 1268. Gelukkig werd deze sloot net niet op dezelfde plaats gegraven, zodat deze sequentie nog herkenbaar was. De kleinere perceelgrenzen vielen wel samen met de eerdere sporen. Een ontwikkeling in de maatvoering daarvan kon dus niet worden herkend. In feite kregen de bewoners van de Oude Delft er in deze periode een aardig stuk achtertuin bij.

Dat die ruimte niet onbenut bleef, blijkt uit de sporen die hier werden aangetroffen. Naast vooral veel mestkuilen zijn ook aanwijzingen voor een bijgebouw

17. Veertiende-eeuws pelgrimsinsigne uit Aken met een afbeelding van het tonen van de Tunica van Maria, een zevenjaarlijks ritueel. Het omschrift luidt: ave maria graciia plena do, de eerste regel van het Ave Maria.

gevonden. In de grote achtersloot lag onder andere afval van een smid die op steenkoolvuur smeedde. In een mestkuil werd een pelgrimsinsigne uit Aken aangetroffen. De percelen waren veelal afgezet met vlechtwerkhokjes en in sommige gevallen begroeid met boompjes, waarvan de wortels nog aanwezig waren. Deze situatie heeft slechts ongeveer vijftig jaar geduurd en vormt een mooie, afgebakende context.

Verdedigingswerken vanaf 1394

In 1394 was het Delft weer toegestaan de stadsgracht uit te graven en poorten te bouwen. Met de grond van de stadsgracht is opnieuw een aarden wal opgeworpen en weer werd daarmee de grenssloot gedempt. Tussen 1450 en 1500 vond een enorme bouwactiviteit plaats. Op de wal kwam een weermuur tot stand, de poorten werden uitgebouwd en er werden rondelen aangelegd. Daarnaast werd rondom de hele stad een groot aantal waltorens gebouwd. Deze torens hadden een hoefijzervormige plattegrond en staken uit in de stadsgracht, zodat de wal langs zij kon worden verdedigd. Van een aantal waltorens konden de funderingen worden onderzocht.

18. Funderingen van de Michielstoren, een waltoren uit de late vijftiende eeuw. Het vloerniveau stamt uit een latere fase van hergebruik als kelder bij een woning.

Opvallend is de enorme onderlinge gelijkenis tussen de verschillende torens. De metselverbanden, het mortelgebruik en de baksteenmaten zijn identiek. Ze zijn alle gebouwd op het bestaande talud van de stadswal. Hierdoor waren veel torens aan verzakking onderhevig, getuige de vele scheuren in de fundering. De voorzijde van de torens was op de waterlijn in natuursteen opgetrokken om vorstschade aan het metselwerk te voorkomen. Dat geeft een goede indicatie van het waterpeil in de Delftse stadsgracht rond 1500. De waltorens waren op de bovenverdieping vanaf de wal te betreden. De begane grond was alleen toegankelijk via een gang onder de wal door. Op enkele plaatsen zijn restanten van dergelijke gangen aangetroffen. Niet alle verwachte torens zijn teruggevonden. De Sint-Hippolytustoren lijkt volledig te zijn verdwenen. Aangezien er zelfs geen puinconcentraties of uitbraaksporen zijn waargenomen, zal het een raadsel blijven waar deze precies heeft gestaan. Nader archiefonderzoek kan mogelijk aanwijzingen geven over het moment en de rede van de sloop van de toren.

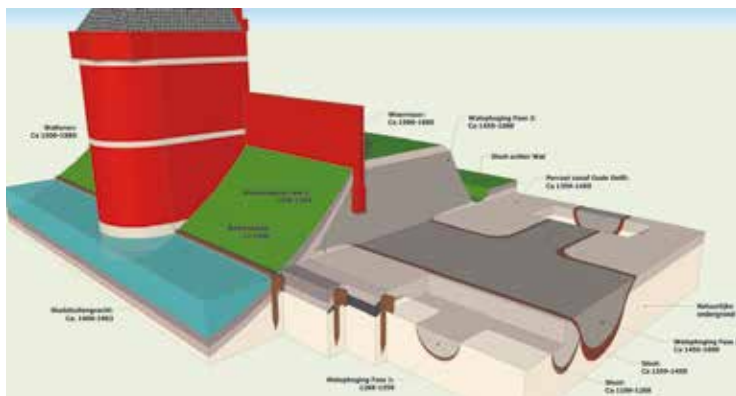
Een andere toren die is gevonden, was absoluut niet verwacht. Tussen het ronddeel van de Steckmolen en het ronddeel van molen De Roos zijn de funderingen aangetroffen van een tot op heden onbekende toren. Deze toren is qua formaat iets groter dan de andere torens en wijkt ook qua vorm iets af. Het lijkt erop dat de toren nooit is afgebouwd en in gebruik genomen, anders was deze waarschijnlijk wel zichtbaar geweest op historische kaarten. Ook de ligging op zeer korte afstand van de beide rondelen is vreemd. Wellicht dat tijdens de verdere uitwerking van de vondsten of door nader archiefonderzoek een en ander duidelijk wordt.

Naast enkele doorgangen voor personen is in deze periode ook een grote watergang onder de stadswal gebouwd.

Deze is aangelegd om het toenmalige Sint-Agathaklooster (later het Prinsenhof) via het water te kunnen bevoorraden. Ook hier is de waterlijn in natuursteen opgetrokken. Niet alleen het Sint-Agathaklooster was invloedrijk genoeg om dergelijke infrastructuur in de stadswal aan te laten leggen. Op een aantal plekken zijn riolen en goten onder de wal aangelegd nadat de wal er al lag, wat een enorme ingreep moet zijn geweest. De riolen waterden af op de stadsgracht. De goten lagen dieper dan het waterniveau in de gracht, getuige de reconstrueerbare waterlijn. In deze gemetselde structuren was een loden waterleiding aangelegd, zodat achter de wal water uit de stadsgracht kon worden gepompt. Deze structuren bevinden zich uitsluitend ter hoogte van het begijnhof en de twee kloosters die direct achter de wal lagen. In veel gevallen was dit ook de locatie waar de waltorens werden gebouwd.

Naast waltorens zijn ook enkele rondelen opgegraven. Een ronddeel wordt beschouwd als een voorloper van het bastion. Het is een ronde, afgeplatte toren waarop geschut kon worden geplaatst. Enkele waltorens werden in de Tachtigjarige Oorlog omgebouwd tot ronddeel, maar in dit geval betrof het twee rondelen met een molenwerf, waardoor deze een veel grotere diameter hadden dan de waltorens. De stadsomwalling was een uitgelezen plek om een molen te plaatsen. Hier kon men veel wind vangen en de afstand tot de huizen verkleinde de kans op brandoverslag. Bij het archeologisch onderzoek zijn onder andere de funderingen van een standerdmolen en de gewelven die onder het ronddeel lagen teruggevonden.

is op het talud van de stadswal, waardoor er tijdens de bouw al verzakking optrad. Door enkele bouwkundige aanpassingen is deze muur alsnog gebouwd, maar zonder succes. Een extra muur op een palenfundering moest voorkomen dat deze muur volledig de stadsgracht inschoof of omviel. Bij de eerste waltoren is dan ook al gestopt met deze stadsmuur. Vanaf dat punt bestaat de verdediging alleen nog uit een aarden wal met een stenen weermuur er boven op.

Door de bouwmethodiek is het niet mogelijk tijd in te ruimen voor archeologische publieksactiviteiten op locatie. Het is dus lastig om de Delftse bevolking het project mee te laten beleven. Daarom wordt er op de website van Archeologie Delft een weblog bijgehouden met nieuwsberichten en achtergrondinformatie en is een aantal keren een workshop archeologie georganiseerd in de schoolvakanties. Hierbij konden kinderen zelf bakken grond doorzoeken die afkomstig waren

uit de stadsbuitengracht. De vondsten mochten ze zelf wassen en een archeoloog vertelde wat hun vondsten inhielden. Opvallend was dat, ondanks de keuze voor de schoolvakantieperiode, evenveel volwassenen als kinderen zich aanmeldden om mee te doen. Verder worden door middel van een leskist en een lesprogramma voor de boven- en onderbouw lagere scholen betrokken bij het archeologisch onderzoek.

Een heel bijzondere vorm van publieksontsluiting is te vinden op de kinderafdeling van de Delftse bibliotheek. Hier is een verhalentafel opgesteld die volledig is gewijd aan het archeologisch onderzoek in de Spoorzone. Ze is vergelijkbaar met een reusachtig tablet met daarop speciaal ontwikkelde software. Dit vertelt kinderen wat archeologie is, hoe het werkt en wat er gevonden is. Daarnaast kan een spel worden gespeeld, waarbij je zelf moet opgraven, maar je wel haast moet maken omdat een graafmachine anders je put weer dichtschuift. Via deze speelse en interactieve manier maken veel kinderen (maar ook volwassenen!) kennis met het project. De tafel wordt vergezeld van een vitrine met originele vondsten, waarvan een aantal ook in digitale vorm voorbijkomt. In het informatiecentrum Delft Bouwt is een tentoonstelling geopend met uitleg over archeologie, resultaten van het onderzoek en natuurlijk mooie vondsten. Hier is ook een reconstructie van de veertiende-eeuwse harnashandschoen te zien! De tentoonstelling is te bezichtigen tijdens de openingstijden van Delft Bouwt.

20. De archeologie-tentoonstelling in Delft Bouwt.

Toekomst

Het spoortunnelproject heeft nog een lange weg te gaan voordat het is afgerond. Dit geldt ook voor het archeologisch onderzoek. Er zal echter niet alle jaren even intensief gegraven worden en 2013 zal voornamelijk in het teken van uitwerking staan. In de jaren daarna zal er nog een tweede tunnelbuis, parkeergarage, stads-kantoor, woningen, enzovoort worden gebouwd. Er liggen in de toekomst dus nog veel nieuwe ontdekkingen te wachten en er zullen mogelijk nog veel meer nieuwe inzichten in de Delftse geschiedenis worden toegevoegd!

Delft Brasserskade

Steven Jongma

In februari 2012 werd bij werkzaamheden aan het wegdek van de Brasserskade een betonnen structuur aangetroffen (afbeelding 21). In de veronderstelling dat het om een rioleringsput ging, is de bovenkant verwijderd, omdat dit een obstructie vormde voor de aanleg van het nieuwe wegdek.

Al snel werd geconcludeerd dat het niet om riolering ging maar om een bunker (afbeelding 21).

Archeologie Delft heeft deze bunker ingemeten. Het blijkt te gaan om een zogenaamde Tobroek, een type bunker dat door de Duitsers in heel Europa is aangelegd tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het meest gangbare type heeft een cirkelvormig gat in de bovenkant waar een mitrailleur in stond.

In dit geval ging het echter om een type met een kijkgat aan de voorzijde, dat dienst heeft gedaan als wachtpost. Het maakte onderdeel uit van de verdediging van vliegveld Ypenburg. De bovenkant van de bunker is gesloopt waarna de binnenkant is volgestort met puin. Vervolgens is het nieuwe wegdek over de resten heen aangebracht.

21. Locatie en plattegrond van de aangetroffen bunker aan de Brasserskade

22. De resten van de bunker. Op de voorgrond de plek van de verwijderde koepel, rechts de toegang tot de bunker.

Oude Langendijk 1, hoek Koornmarkt
Delft, Tel. (015) 214 08 80
www.vdleeuwoptiek.nl
info@vdleeuwoptiek.nl

Topzaken

in de

Choorstraat

**Chocolaterie
Leonidas**

op nr. 18

**Lunchroom
Leonidas**

op nr. 24

**Georg Jensen
Damask**

op nr. 28

Openingstijden
ma. t/m za. van
09.00 tot 18.00
en koopavond
op vr. tot 21.00
Tel.: 015-2142598

Openingstijden
ma. t/m za. van
09.00 tot 18.00
Tel.: 015-2157821

Openingstijden
ma. t/m za. van
09.00 tot 18.00
en koopavond
op vr. tot 21.00
Tel.: 015-2159993

Delfiana 2012

Max van Noort

De rubriek *Delfiana* bespreekt aan Delft gerelateerde objecten die in 2012 onder de hamer zijn gekomen of anderszins in de belangstelling zijn komen te staan en waarvan wij menen dat het de moeite waard is om die aan de vergetelheid te onttrekken. Dat kunnen zijn prenten en schilderijen, boeken, zilver, aardewerk, affiches, fraai geïllustreerd briefpapier, keramiek, enzovoort. Wij hebben getracht bij de voorwerpen de nodige achtergrondinformatie te verstrekken.

Zwemmen in Delft

Wie een rubriek schrijft zoals deze, dient redelijk wat veilinghuizen af te lopen of op zijn minst een abonnement te hebben op hun catalogi plus de kranten en weekbladen goed te lezen. Vanzelfsprekend dienen verzamemarkten en -beurzen met een zekere regelmaat te worden bezocht en vooral speuren op het internet is belangrijk.

De aankopen behoeven niet altijd duur te zijn, want onlangs schafte ik op zo'n beurs voor enkele euro's een foto aan, voorstellende het Gemeentelijk Zwembad Aan 't Korft, waarvan de naam ontleend is aan een oude waterloop Het Korft, die door de Bieslandse polder liep.

Zwembad Aan 't Korft (1963-1989) met een groot terras en een ligweide.

Delft had al vóór 1900 een zwembad, een open bad alleen voor mannen. In 1853 werd namelijk een afgebakend stuk singel aan de Westvest aan de Delftse burgerij ter beschikking gesteld als een heuse Gemeentelijke Bad- en Zweminrichting. Hoewel het ging om een eenvoudig zwembad, was het al snel in trek. Toch waren er na verloop van tijd klachten, want de baders hadden last van voorbijvarende schuiten. Het water was bovendien niet altijd even schoon, doordat afval van de er naast gelegen groenteveiling in het zwembad terecht kwam. Er werd wel beweerd dat men zich soms een weg tussen de bloemkoolbladeren moest banen. In 1928 moest het bad wijken voor de aanleg van een trambaan. Het werd verplaatst naar de Tweemolentjeskade. Daar mochten vrouwen ook zwemmen, maar wel gescheiden van de mannen. In het mannenbad lag in het water een grote houten ronde balk en de kunst was om daar zo lang mogelijk op te blijven zitten. De heer Kollen heeft jarenlang de scepter over deze zweminrichting gezwaaid. In 1963 werd dit bad op zijn beurt vervangen door het zwembad Aan 't Korft, dat in 1989 ter ziele ging. In 1978 kwam er een derde openluchtzwembad, Kerkpolder, dat wegens teruglopende bezoekersaantallen in 1994 werd gesloten. Ook het in 1996 gerealiseerde peuterbuitenbad ging in 2006 op slot. Verreweg het meest ruime onderkomen voor de zwemmers is nu De Grote Plas in het recreatiegebied De Delftse Hout. Die is in de jaren zestig van de vorige eeuw ontstaan door afgraving van zand ten behoeve van enkele nieuwe woonwijken in de omgeving. Langzamerhand raakte het water enigszins vervuild en de plas werd daarom in 2012 grondig gereinigd. Overigens beschikt de stad over drie binnenzwembaden, namelijk het Sportfondsenbad aan de Weteringlaan (daterend uit 1936), een Instructiebad (thans Zwem- en Squashcentrum) aan de Clara van Sparwoudestraat (1969) en het Kerkpolderbad aan de Kerkpolderweg (1978).

Bronnen en literatuur

Krogt, Peter van der, *Straatnamen van Delft*. Delft 2000.

Ach Lieve Tijd, *750 jaar Delftenaren en hun rijke verleden*. Zwolle i.s.m. de Gem.

Archiefdienst Delft en het Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 1996.

Met dank aan de heer Frans Alebregtse, teamleider zwembad Kerkpolder.

Een zeldzame almanak uit 1919

Bubb Kuyper Veilingen, Kenaupark 30, 2011 MT Haarlem

Bij Bubb Kuyper Veilingen te Haarlem kwam op 25 mei 2012 een almanak van het Delftsch Studenten Corps uit het jaar 1919 onder de hamer. Zo op het eerste gezicht niets bijzonders. Het gemeentearchief bezit het archief van de senaat van het Delftsch Studenten Corps (DSC) en derhalve ook de almanakken vanaf 1851 t/m 1941 (in de bezettingsjaren 1942-1944 niet verschenen). Volgens het DSC-gedenkboek van het twintigste lustrum in 1948 verscheen op 23 oktober 1850 'schuchter' de eerste almanak.

Wat de almanak uit 1919 zo bijzonder maakt, is de daarin opgenomen afbeelding (6,3 x 7,3 cm) van de grafisch kunstenaar M.C. Escher (1898-1972), getiteld

Maurits Cornelis Escher (roepnaam Mauk) volgde de HBS-opleiding, maar rondde die vanwege ondermaatse resultaten niet af met een diploma. Desondanks werd hij, op voorspraak van zijn vader, die een vooraanstaande functie bekleedde bij Rijkswaterstaat, toegelaten als student bouwkunde aan de Technische Hogeschool te Delft. Dat was in 1919. Wegens zowel een mentale als fysieke ziekte verliet hij al na enkele maanden deze onderwijsinstelling. In dat zelfde jaar vertrok Escher naar de School voor Bouwkunde, Versierende Kunsten en Kunstambachten in Haarlem, waar hij les kreeg van de graficus Samuel Jessurun de Mesquita. In 1922 verliet hij de school en vanaf die tijd reisde hij door Spanje en vooral door Italië waar hij Jetta Umiker ontmoette, een Zwitserse, waarmee hij in 1924 in het huwe-

Escher wilde de wonderlijke ideeën in zijn hoofd vertalen in prenten en de techniek was hiervoor slechts een middel. Hij werd beroemd door zijn zogenaamde onmogelijke tekeningen, zoals het beroemde 'Klimmen en dalen'. Op deze prent lopen mensen op een soort wenteltrap zodat zij kunnen klimmen zonder ooit hoger te geraken.

ten te verontvinden dat zich de voorstellen van een anderzide vrede voordoen. Moge hij spoedig komen, int heil der Menschheid in het algemeen en int heil van Nederland en ons Carijs in het bijzonder.

KORT VERSLAG VAN HET BEHANDELTE OF
DE CORPSVERGADERINGEN IN HET AFGELOOP-
PEN JAAR.

1 FEBRUARIJ 1918.

I. De heren W. Strijm, G. Huisman, M. Elzen, P. J. G.
van Diggelen en L. L. C. Polak werden benoemd tot ver-
leden van den Senaat.

17

Dankzij Eschers 'Groentijd' bracht de almanak maar liefst 2.400 euro op, exclusief veilingkosten.

Bronnen en literatuur

Kempees, A.J. et al. (red), *Gedenkboek van het Delftsch Studenten Corps t.g.v. het 20e lustrum*. Delft 1948.

Bool, F.H. et al., *Leven en werk van M.C. Escher*. Amsterdam 1981.

Hazeu, Wim, *M.C. Escher, een biografie*. Amsterdam 1998.

Graphic Art, p. 133. Haarlem: Bubb Kuyper Veilingen, 25 mei 2012.

De Bloedbrug

Veilinghuis De Atlas BV, Noorwegenstraat 6A, 7418 BC Deventer

In dit verslagjaar werd met een zekere regelmaat dit schilderij (60 x 70 cm) van Pol Dom bij genoemd veilinghuis aangeboden. Het betreft een afbeelding van de Bloedbrug tussen de Vlamingsstraat en de Voldersgracht te Delft. De taxatieprijs bedroeg in alle gevallen tussen de 1.800 en 2.200 euro, maar hiervoor is de hamer nooit gevallen.

Paulus (Pol) Dom werd in 1885 geboren te Antwerpen. Omdat het Nederlandse cultuurklimaat opener was dan het Belgische, vestigde hij zich rond 1909 enige jaren in Nederland. Vervolgens verbleef hij in Brussel, totdat hij in 1914 met tienduizenden andere Belgische vluchtelingen zijn heil in ons land zocht. Hier woonde en werkte hij in Laren. Nadat hij getrouwd was met schilderes Betsy van Gelder en een dochter Elise had gekregen, ging het gezin vanuit het Gooi naar Rijswijk en daarna naar Scheveningen. In 1936, na de vroege dood van zijn echtgenote, verhuisden vader en dochter naar Den Haag, waar Pol Dom lid werd van Pulchri Studio. Waarschijnlijk zal hij vanuit een van de eerder genoemde steden de Delftse Bloedbrug hebben geschilderd.

Hij was een veelzijdig kunstenaar: schilder, beeldhouwer, illustrator en graficus. In deze laatste hoedanigheid verwierf hij bekendheid als politiek tekenaar voor de Haagse Post. Hij overleed in 1978 te Den Haag op 92-jarige leeftijd.

Tenslotte wijden we hier nog enkele zinnen aan de brug die, zoals gezegd, de verbinding vormt tussen de Vlamingstraat en de Voldersgracht. Zij ontleent haar naam aan de roodgeverfde lakens, die de lakenververs daar op de leuning en te drogen hingen. Vermeldenswaard is nog dat men op deze brug staande twaalf bruggen kan zien. Het is een boogbrug, in 1940 vernieuwd en verbreed, gemaakt van gewapend beton met een bekleding van metselwerk.

Bronnen en literatuur

Gelder, Bert van, *Kunstschilders van IJzendijke-3: Pol Dom*. In Het Dorpsblad van IJzendijke, maart 2012, 19e jaargang, nr. 72.

Houtzager, H.L. et al., *Delft over bruggen*. Delft 1997.

Krogt, Peter van der, *Straatnamen van Delft*. Delft 2000.

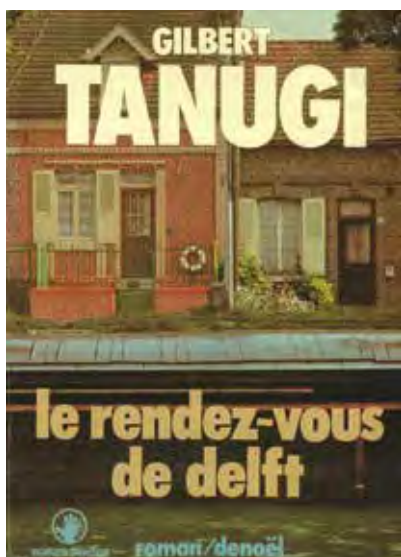
Scheen, P.A., *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950, dl 1*, Den Haag 1969.

Le rendez-vous de Delft

Toen ik een poosje geleden de boekenstalletjes (les bouquinistes) langs de Seine bezocht, die overigens op de werelderfgoedlijst van de UNESCO staan, trof ik een 'livre de poche' (pocketboekje) aan met de titel *Le rendez-vous de Delft*, geschreven door de Franse schrijver Gilbert Tanugi (Tunis 1929) en in 1979 uitgegeven door uitgeverij Denoël te Parijs. De vraagprijs was vier euro.

Het verhaal gaat over een mysterieuze moord die rond Kerstmis 1972 werd gepleegd. In december van dat jaar krijgt de Delftse handelaar in edelstenen, Jacob van Mecke, bezoek van de zeventigjarige Sir Alec Garnett, juwelier van de Britse koningin Elisabeth, en diens dertig jaar jongere echtgenote lady Leonora. Het echtpaar, dat elkaar in de Tweede Wereldoorlog had leren kennen in een bordeel te Palermo, wordt door hem met de auto van Schiphol opgehaald. Via de Oostpoort rijden zij naar de Oude Delft waar Van Mecke een monumentaal pand bewoont. Nadat ze zich hebben opgefrist, heft Sir Alec het glas en klinkt op het 'rendez-vous te Delft.'

Het doel van het bezoek is het afwerken van de replica van een achttiende-eeuws goudsmidswerk, voorstellende het Hof van de Grootmogol. Tien jaar eerder had Sir Alec dit bijzonder fraaie kunstwerk aangetroffen in het kasteel

van Dresden en samen met Van Mecke maakte hij het na. Het werk was nu bijna voltooid.

Op kerstavond gaat Leonora op ontdekkingsstocht Delft in. Het sneeuwt en buiten speelt een draaiorgel. Na een korte wandeling komt zij bij het stationsplein en gaat daar een snackbar binnen. Zij bestelt een kop koffie en vervolgens een glaasje jenever. Daarna wandelt ze naar een poffertjeskraam naast het Prinsenhof waar ze een zekere Peter ontmoet, die haar overhaalt mee te gaan naar de kermis. In een boot laat ze zich verleiden. Er ligt een bijl. Thuisgekomen ziet ze bloedvlekken op haar jas. Drie dagen later bekent ze haar daad aan Sir Alec en wil ze zich bij de politie aangeven. Echter, de bloedvlekken zijn weg en het lijk is verdwenen. Wat er precies is gebeurd, blijft voorlopig raadselachtig.

Terug in Londen biedt Sir Alec zijn kunstwerk aan koningin Elisabeth aan. Lady Leonora valt flauw als ze in de smaragdogen van de Mogol de ogen van Peter herkent. Pas na de dood van Sir Alec vertelt Jacob aan Leonora dat Sir Alec en hij haar ter bescherming in Delft gevolgd waren en het lijk hadden weggewerkt. Op zijn vraag 'Waarom, Leonora, heb je hem vermoord?' antwoordt zij 'Uit het geluk dat uniek moest blijven.'

De uitgever Denoël plaatste op het omslag van het boek een foto gemaakt door de Franse fotograaf Philippe Guérault. De foto van twee huisjes aan een kanaal met daarin een binnenvaartschip moet kennelijk een Delftse gracht voorstellen, maar is vrijwel zeker ergens in Noord-Frankrijk gemaakt - in Delft is deze situatie in ieder geval niet te vinden.

Met dank aan Francine en René Coene-Dufour voor de vertaling en het maken van de samenvatting.

Glas-in-loodramen

*Van Zadelhoff Veilingen en Taxaties, Nieuwe Havenweg 53/A,
1216 BL Hilversum*

Tijdens de Kunst- en Antiekveiling in april, werden bij het Hilversumse Veilinghuis Van Zadelhoff twee gebrandschilderde glas-in-loodramen aangeboden (43 x 65 cm), vervaardigd in het Delftse glasatelier 't Prinsenhof van Jan Schouten. De richtprijs was tussen de 300 en 500 euro. Dat bedrag werd niet gehaald, maar een onbe-

kende bieder werd via een bod op het internet voor 240 euro eigenaar.

De ramen zijn de bovenlichten van woonkamerramen. Ze dateren uit de jaren 1925-1935 toen het glasatelier zich, naast hanglampen en raamhangers, toelegde op gedecoreerde glas-in-loodramen in de particuliere woonsector. De ramen bestaan uit vele rechthoekige, deels geornamenteerde ruitjes, die een ovaal medaillon omlijsten. In het cirkelvormige midden daarvan is een vliegende vogel met gespikkelde hals en gelaagd verenpatroon gebrandschilderd.

De gekrulde, symmetrische ornamenten in de omlijsting en rond het midden zijn typerend voor dergelijke glas-in-loodramen van het atelier, waarvan het logo rechtsonder is aangebracht.

Wie was Johannes Lourens (Jan) Schouten (1852-1937)? Een Delfts ingenieur die het glasbranden onder andere had geleerd in het atelier van Chapigneuil te Parijs, nadat zijn interesse hiervoor door zijn leermeester aan de Polytechnische School Adolf le Comte was gewekt. Schouten was in 1891 de oprichter van het Atelier van Gebrand Glas 't Prinsenhof in de Schoolstraat, nu onderdeel van het gelijknamige museum. Hij begon aanvankelijk met de fabri-

cage van kleine ruiten met voorstellingen naar schilderijen en heraldische wapens en later decoratief glas voor fabriekspanden en openbare gebouwen. Regelmatig nam het atelier deel aan tentoonstellingen en op de jubileumtentoonstelling in 1891 van Architectura et Amicitiae te Amsterdam ontvingen de ramen naar ontwerp van Schouten een 'Diploma van Verdienste'.

Jan Schouten verwierf nationale bekendheid met de restauratie van de meer dan zestig gebrandschilderde glas-in-loodramen van de Sint Janskerk in Gouda waaraan hij van 1901 tot 1939 heeft gewerkt. Hij kreeg die opdracht omdat zijn atelier bekend stond om de hoge kwaliteit gekleurd glas dat het oorspronkelijke zestien-de-eeuwse glas heel dicht benaderde. Bovendien - niet onbelangrijk - had hij een groot talent voor het leggen van contacten en het lospraten van geld voor zijn restauratieprojecten. Tussen 1895 en 1915 genoot hij internationale bekendheid met gebrandschilderde art nouveau ramen naar ontwerp van Adolf le Comte. Vele onderscheidingen sleepte het atelier ermee in de wacht.

Een bijzonderheid is nog dat Schouten een zeer gevarieerde kunstverzameling opbouwde, die overigens na zijn dood werd verkocht. Hij was goed bevriend met Lambert van Meerten, die eveneens kunstvoorwerpen ging verzamelen. Deze liet daarvoor in 1893 een woonhuis aan het Oude Delft bouwen waarvan Schouten niet alleen de architect was, maar ook bij de inrichting ten nauwste was

betrokken, zodat er een eenheid van huis en verzameling ontstond. Van Meerten ging in 1902 failliet en werd gedwongen het huis te verkopen. Zijn wereld stortte in en hij overleed in 1904. De verzameling werd geveild, maar het huis kon door Jan Schouten worden gered, waarna het in 1907 aan het Rijk werd geschonken op voorwaarde dat er een museale functie aan zou worden gegeven. Het Rijksmuseum Huis Lambert van Meerten is inmiddels wegens geldgebrek door de gemeente Delft gesloten.

Bronnen en literatuur

Hilkhuijsen, Jos W.L., *Jan Schouten. Oprichter van het atelier van gebrandschilderd glas 't Prinsenhof (1891-1951)*. Delft: Stedelijk Museum Het Prinsenhof, z.j. [eind 1980].

Hilkhuijsen, Jos W.L., *Atelier van gebrand glas 't Prinsenhof. In: De stad Delft Cultuur en maatschappij van 1813 tot 1914 (pp. 118-128)*. Delft: Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 1992.

Een heraldische wapenkaart van Delfland

*Van Zadelhoff Veilingen en Taxaties, Nieuwe Havenweg 53A,
1216 BL Hilversum*

Tijdens de aprilveiling van Van Zadelhoff Veilingen en Taxaties (Hilversum) kwam er een mooie, ingekleurde achttiende-eeuwse wapenkaart (58 x 70 cm) van het Hoogheemraadschap Delfland onder de hamer met een richtprijs tussen de € 400 en € 600. Er werd echter geen bod op uitgebracht.

De wapenkaart geeft de wapens weer van de baljuwen, dijkgraven, hoogheemraden, secretaressen en penningmeesters van Delfland. De eerste druk, uit 1756 werd uitgegeven door de Amsterdamse boekhandelaar en uitgever Isaak Tirion te Amsterdam. De koperen plaat die toen is gebruikt voor het drukken, is bijgewerkt tot 1789 en in 1791 voor het laatst als drukplaat gebruikt. Deze koperen plaat berust bij het Hoogheemraadschap van Delfland. In de bibliotheek

zijn echter ook drukken aanwezig die bijgewerkt zijn tot 1851. Na dit jaar zijn de blanco schilden van de aangeboden druk handmatig bijgewerkt met wapens, naam en jaar tot rond 1919. Vanaf dat jaar werden er gedurende enige tijd tegeltjes met voornoemde wapens vervaardigd, waarvan een tegeltableau aanwezig in het gemeenlandshuis van Delfland te Delft. Ook werden de wapens in glas-inlood vervaardigd en ingepast in de ramen van het Gemeenlandshuis van Delfland in Maassluis. Deze ramen werden nog tot aan het eind van de vorige eeuw aangevuld. In het Delftse gemeenlandshuis bevinden zich drie ingekleurde wapenkaarten. Een daarvan is de druk van 1791; de andere kaarten zijn bijgewerkt tot 1919. Het is onbekend hoeveel exemplaren er zijn gedrukt.

Wel is bekend dat koperen platen gebruikt konden worden voor 600 of meer afdrukken. De drie wapenkaarten hebben waarschijnlijk een relatie met een wapenboek, dat door het Hoogheemraadschap tot 1762 is bijgehouden met de wapens van bestuursleden (dijkgraven en hoogheemraden).

Genealogisch onderzoek kan een familiewapen opleveren dat in vroeger tijd door een familie werd gevoerd. Zo'n wapen behoeft niet op adel te duiden, maar kan betekenen dat de drager indertijd een functie had waarbij stukken met een zegel moesten worden bekrachtigd. Tegenwoordig kan men nog altijd een wapen laten ontwerpen en registreren.

Met dank aan de heer Bert Klapwijk, senior medewerker van het oud archief bij het Hoogheemraadschap van Delfland.

Bronnen en literatuur

Voor de kaart en de koperplaat: Collectie museale, antieke en gelegenheidsvoorwerpen van het Hoogheemraadschap van Delfland.

Voor het wapenboek: Oud Archief Delfland inv.nrs. 1 en 14.

Nagtegaal H.K., *Wapenboek van het hoogheemraadschap van Delfland*.

Hollandse Vereniging voor Genealogie 'Ons Voorgeslacht', 2010.

Een tweetal schilderijen van de Vrouwe van Rijsburgerbrug

Van Stockum's Veilingen B.V., Prinsegracht 15, 2512 EW Den Haag

De Vrouwe van Rijsburgerbrug, die het Vrouwenregt met de Kerkstraat verbindt, is dé brug voor toeristen. In het Jaarboek 2011 (blz. 159-160) werd daaraan al enige aandacht besteed bij de beschrijving van het schilderij van Abraham Fresco. De brug onderging in 2012 een grondige restauratie.

Niet alleen bij toeristen, maar ook bij kunstschilders is deze brug in trek. Het wekt dan ook geen verbazing dat in de kunsthandel en soms op aucties weliswaar geschilderde voorstellingen van deze brug te koop worden aangeboden, maar dan niet gepenseeld door Delftse schilders. Nu kwamen er gelijktijdig twee

schilderijen beschikbaar die een onvervalst Delftse oorsprong hebben en dus bijzonder zijn.

Een van de doeken (linksonder gesig-neerd; afm. 45,5 x 58,5 cm) is van de hand van Arie Wassenburg (1896-1970) en kwam in de loop van het jaar drie-maal bij het gerenommeerde Haagse veilinghuis Van Stockum onder de hamer. De eerste twee keer waren de richtprijzen respectievelijk 300 en 150 euro, maar niemand toonde belangstelling. Uiteindelijk werd het doek op de decemberveiling voor 70 euro afgeslagen. Een particulier, lid van onze vereniging, werd de eigenaar.

Hoewel Arie Wassenburg zijn hele leven in Delft heeft gewoond, onder meer op de Voldersgracht en de Julianalaan, zijn er over hem nauwelijks bijzonderheden bekend. Volgens het bekende kunstenarslexicon van Pieter Scheen, vormde hij zichzelf. Hij schilderde verschillende onderwerpen, in een vluchtige toets, maar zijn voorkeur ging uit naar stads- en dorpsgezichten. Delft met zijn levendige grachten en straten, waarvan de Vrouwe van Rijsburgerbrug een voorbeeld is, bezet daarin een centrale plaats. Van Wassenburg was lid van de Delftse vereniging van Beeldende Kunsten 'De Kring'.

*Vrouwe van Rijsburgerbrug door
Arie Wassenburg.*

Het tweede schilderij stelt dezelfde brug voor die nu in een sneeuwkleed is gestoken. Hierop is ook het beiaardiershuisje prachtig afgebeeld. Het rechtsonder gesig-neerde werk (55,5 x 64 cm) is van de hand van de veel meer bekende Cor van Oel (1899-1979). Dit schilderij werd via de kunsthandel aangeboden en verkocht aan een particulier.

De in Delft geboren Van Oel ging hier ter stede naar de ambachtsschool en volgde daarna enige jaren de opleiding bouwkunde aan de MTS. Tussen 1916 en 1918 nam hij lessen bij de kunstschilders B.A. Bongers en C. Rol. Bongers was onder meer chef d'atelier bij de Porceleynse Fles en tekenleraar aan de HBS en aan de avondschool te Delft. Van Rol is bekend dat hij enkele Verkade-albums illustreerde.

Vanaf 1920 studeerde Van Oel enige tijd decoratieve kunst aan de Haagse Kunst-academie, waarna hij in 1923/24 een jaar in Italië verbleef. Voor de Delftsche Courant schreef hij reisbrieven, wat vijf gulden per brief opleverde, voor die tijd een mooi bedrag.

*Vrouwe van Rijsburgerbrug door
Cor van Oel.*

In 1926 huwde hij met Elisabeth van de Wal. Dit huwelijk werd vier jaar later al ontbonden.

In die periode bouwde Cor van Oel een woonboot, die afgemeerd lag aan de Westvest. Het benodigde hout bekostigde hij deels met het schilderen van portretten. Met deze woonboot, die hij veelzeggend De Sonnevaert noemde, zwierf hij veertig jaar lang over de Hollandse binnenwateren. Van Oel hertrouwde in 1940 met Mechelina (Lientje) van Renswoude, afkomstig uit Delft, die echter in 1952 overleed. Enkele jaren daarna huwde hij Nel Verwer.

Van Oel moest niets hebben van de moderne schilderkunst. 'Men koopt een kistje met verf en zegt ik ben schilder, maar dat is het niet', is een van zijn bekende uitspraken. Hij werkte niet met grove penseelstreken, maar altijd uiterst precies.

Er moest natuurlijk zo nu en dan wel een schilderij verkocht worden en dat vond hij niet altijd even gemakkelijk. Toen er langzamerhand betere tijden aanbraken, bracht zijn oeuvre op verkooptentoonstellingen redelijke prijzen op. Van Oel was behalve kunstschilder ook restaurator. Bij het schoonmaken van een sterk vervuild schilderij, in opdracht van jhr mr. W.C. van Wyck (burgemeester van Kockengen), trof hij de signatuur aan van de bekende zeventiende-eeuwse schilder Albert Cuyp.

In 1965 kwam er een einde aan de bijna veertigjarige twee-eenheid tussen Cor van Oel en zijn woonboot De Sonnevaert. Dat was in het plaatsje Kockengen. Hij betrok met zijn vrouw een flat. Hij schilderde nog talrijke dorpsgezichten in de omgeving die hij samen met zijn vrouw per fiets bezocht. In 1979 overleed Van Oel, zes jaar later gevolgd door zijn echtgenote.

Bronnen en literatuur

Noort, Max van, *Abraham Fresco*, Jaarboek Delfia Batavorum 21 (2011), blz. 159-160.

Scheen, P.A., *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950, dln 1 en 2*, Den Haag 1969.

Hoogendoorn, W., *De Kockense kunstschilder Cor van Oel*, Tijdschr. Historische Kring Breukelen jrg.13, nr. 3, pp. 153-158, 1998.

'Vrouwe van Rijsburgerbrug weer als nieuw'. *Delft op zondag*, 30 december 2012.

Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723)

Antiquariaat Junk, Van Eeghenstraat 129, 1071 GA Amsterdam

Het komt zelden voor dat er een meerdelig boekwerk wordt aangeboden, waarbij de bibliofoon zijn vingers zou aflikken. Dat was nu het geval tijdens de jaarlijkse 'Amsterdam Antiquarian Book, Map & Print Fair 2012'. Het vermaarde Amsterdamse antiquariaat Junk legde er de hand op het zesdelige, in kalfsleer gebonden *Ontledingen en Ontdekkingen...[Brieven en Werken]* van Antoni van Leeuwenhoek. De boekwerkjes (185 x 150 mm) zijn voorzien van drie gegraveerde frontispieces, een gegraveerd portret, 100 gegraveerde platen (waarvan vele gevouwen) en 123 gravures. Ze werden in 1686-1718 uitgegeven door Boutesteyn en Krooneveld te Leiden en Delft. De prijs was 40.000 euro. Een fors bedrag, maar geen record voor een aan Van Leeuwenhoek verbonden object. In 2009 bracht een van de nog drie bestaande originele zilveren Van Leeuwenhoek microscoopjes op de veiling van Christie's maar liefst 347.708 euro op. (zie Jaarboek 2009, nr. 19, p. 204-205).

Wat deze uitgave zo bijzonder maakt, is dat het de **eerste** druk is van een geheel complete set brieven die Van Leeuwenhoek in het Nederlands schreef. In het verleden zijn er wel complete Nederlandstalige sets aangeboden, maar die waren samengesteld uit diverse drukken. De onderhavige complete set in eerste uitgave is uiterst ongewoon.

Antoni van Leeuwenhoek werd in 1632 aan het Oosteinde in Delft geboren, waarna hij in 1654 verhuisde naar de Hippolytusbuurt ongeveer ter hoogte van de Nieuwstraat. Hij oefende verschillende beroepen uit: lakenhandelaar, wijnroerier, landmeter, kamerbewaarder (soort deurwaarder) van de schepenen. In 1671 huwde hij met Cornelia Swalmius, dochter van een predikant in wiens familie veel artsen voorkwamen. Zijn omgang met academisch geschoolden bracht Van Leeuwenhoek ertoe zich te verdiepen in de verbetering van 'microscopix'

(vergrootglazen). Over zijn bevindingen daarmee correspondeerde hij in 1673 met de Royal Society te Londen. Hij had het geluk dat zijn stadgenoot, de beroemde medicus Reinier de Graaf, zijn waarnemingen en brieven niet alleen in het Latijn vertaalde, maar hem ook introduceerde bij het bovengenoemde, eerbiedwaardige instituut.

Van Leeuwenhoek is niet de uitvinder van de microscoop, maar met zijn zelfge-slepen lenzen verkreeg hij vergrotingen die niemand kon bereiken. Hij hield zijn vinding angstvallig geheim.

De brief die Van Leeuwenhoek op 9 oktober 1676 aan de Royal Society schreef, wordt beschouwd als de geboorte van de microbiologie. De eerste maal dat hij melding maakte van 'kleijne diertgens' was in 1674, toen hij varende op het Ber-kelse Meer een flesje met water vulde dat hij thuis door zijn microscoop bekeek. Deze waarneming was hiermee in feite de eerste beschrijving van het algemeen voorkomende geslacht *Spirogyra*. Vervolgens onderzocht hij regenwater, gracht-water, putwater en zeewater en noteerde alles wat hij waarnam zeer nauwkeu-rig. Zo viel het hem bijvoorbeeld op dat het heldere water uit de put in zijn tuin in de zomer tal van kleine organismen bevatte, maar dat daar in de winter geen sprake van was. Van Leeuwenhoek beschreef ook als eerste een aantal organis-men uit het zeewaterplankton. Bij een tweede reeks proeven voegde hij peper toe aan respectievelijk gewoon water, sneeuwwater, regenwater en putwater. Hij herhaalde dit met gemberwortel in sneeuwwater en nootmuskaat in putwa-ter. Bij al deze nauwkeurig genoteerde experimenten ontdekte hij kleine 'dier-tgens'. Het resultaat van deze serie experimenten werd neergelegd in zijn meest beroemde brief aan de Royal Society te Londen van 9 oktober 1676.

Bronnen en literatuur

Houtzager, H.L. & Palm, L.C. (red.), *Van Leeuwenhoek herdacht*. Serie-uitgave v.h. Genootschap Delfia Batavorum, nr. 8, Amsterdam 1982.

Jaarboek 2009 Hist.Ver. Delfia Batavorum, *Microscoop brengt 3,5 ton op*, Delft: jrg 19, pp 204-205, 2009.

Schierbeek, A., *Antoni van Leeuwenhoek*. Den Haag 1963.

Schierbeek, A., *De Van Leeuwenhoekbrief van 9 oktober 1676*. Delft: Kon.Ned. Gist- en Spiritusfabriek, 1960.

Smit, P, *Antoni van Leeuwenhoek, zijn 'kleijne diertgens' en zijn opvattingen over het ontstaan van het leven*. Symposium 'de microbiologie drie eeuwen na Antoni van Leeuwenhoek'. ISBN 9022005828, Wageningen 1976.

Rogt, Peter van der, *Straatnamen van Delft*. Delft 2000.

Een vacuümextractor

De Stichting medisch-farmaceutisch museum 'De Griffioen' aan de Koornmarkt 66 te Delft werd verrijkt met een exemplaar van de eerste vacuümextractor. Nog pas zestig jaar geleden een schuchter succes in de verloskunde, nu vindt het instrument een wereldwijde toepassing.

Gelukkig komt het overgrote deel van de mensen met geringe hulp, via het normale baringskanaal op de wereld. Toch gebeurt het nogal eens dat hierbij de hulp van een specialist noodzakelijk is. Bekend is de 'keizersnede', waarbij de baby operatief geboren wordt. Deze naam is uit de Romeinse tijd afkomstig want volgens overlevering zou Julius Caesar zo geboren zijn.

Al eeuwenlang hebben dokters de beschikking over verlostangen, die in een grote variatie door verschillende medici zijn ontworpen. Dit instrument, dat echter een aantal bezwaren voor zowel de moeder als voor het kind kent, wordt gebruikt als de bevalling niet vordert. Het inbrengen van de tang is voor de vrouw een onaangename en pijnlijke ingreep. Voor het kindje bestaat het gevaar dat de tang, die om het kwetsbare schedeltje wordt gelegd, ernstige schade aanricht. Het schedeltje bestaat uit losse zachte botdelen, die door de tang samengeknepen worden. Om die reden zijn er zogenaamde 'uitgangstangen' ontworpen die dat risico verminderen.

Verskillende artsen waren al lang van mening dat tractie via een zuignap op het hoofdje van de baby een gevaarloos hulpmiddel zou zijn. In 1954 slaagde de Zweedse arts T.G. Malmström erin met de vacuümextractor succes te boeken. Dit was een fles waaraan hij een slang bevestigde met een metalen kapje dat hij op het babyhoofdje plaatste. Een handgreep met een kettinkje in de slang was aan het kapje verbonden waardoor gemakkelijk kon worden getrokken. Met een pompje werd in het systeem onderdruk verkregen.

De foto toont het eerste instrument. Inmiddels is de techniek verbeterd, maar het principe voldoet nog steeds goed.

Met dank aan de heer B.K.P. Griffioen, arts en oprichter van het gelijknamige museum.

Bronnen en literatuur

M. Thiery, Tage Malmström (1911-1995) en de vacuümextractor. *Tijdschr. voor Geneeskunde* 68,4 (2012).

aannemersbedrijf gebr. mensert b.v.

Traditionele bouwers sedert 1892

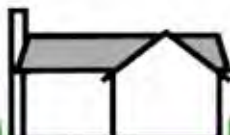
- **nieuwbouw**
- **restauratie**
- **onderhouds- en
renovatiewerken**
- **utiliteitswerken**

**mensert b.v. werkt voor particulieren, bedrijven,
gemeentelijke- en overheidsinstellingen.**

Verwersdijk 35-35a Delft

Tel: 015-2125365

Postbus 3298 – 2601 DG Delft

UW PARTNER BIJ
• ONDERHOUD
• VERBOUW

Naaborg's Bouwbedrijf B.V.
Wateringsevest 21, 2611 AW Delft
Tel. 015-2122416, Fax 015-2121271

Ambachtelijk schilderen
van naam
op varend monument

PAKSCHUIT DE "NOOIT GEDACHT" IN VOLLE GLORIE

JAN HOEKSTRA

Raam 23 - 2611 LS Delft
015-21 43 493

Nieuwe straatnamen in Delft 2012

Peter van der Krogt en Jacques Moerman

Straatnaamgeving Hoornse Hof

In 2012 zijn wederom enkele namen vastgesteld voor het deelgebied Voordijks-hoorn, tussen de Hoornse Hof en de Dijkshoornseweg. De reeds bestaande Laan van Groenewegen, genoemd naar een tuindersfamilie, vormde daarbij de aanleiding om een aantal straten ten noorden van die laan ook namen van families te geven die in deze omgeving hun tuinderijen hadden. In 2012 is met dit thema verder gegaan aan de 'overkant' van de Dijkshoornseweg voor een wijkje ten noorden van de Hoefslagendreef.

De informatie over de verschillende tuindersfamilies is evenals vorige jaar verstrekt door Jacques Moerman.

De Commissie Straatnaamgeving was in 2012 als volgt samengesteld: Voorzitter: Bas Verkerk; leden: René Dings, Peter van der Krogt, Gerrit Verhoeven en Bas van der Wulp; secretaris: Marc-Jan de Bruijn.

Van der Endetuinen

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

In 1913 huwde Martinus van der Ende met Cornelia Lekkerkerk. Hij ging wonen in een van de twee nieuw gebouwde woningen direct ten zuiden van de nog bestaande vaarsloot. Een bruggetje over dit water verbindt beide delen van de kade langs de Lookwatering. Het tuindersechtpaar bleef kinderloos. In de jaren dertig ging hun tuin over naar neef Willem van der Ende, die zich in 1937 in het pand nabij de tuin vestigde. Zijn zoon Huib van der Ende was hier de derde en laatste tuinder.

Van Erktuinen

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

Cornelis van Erk huwde op 24 juni 1943 met een dochter van Piet Lekkerkerk en kreeg een tuin met uitpad op de Lookwatering, op de plaats waar de tuinbouw in de zeventiende eeuw in de Harnaschpolder begonnen is. Zijn woning staat nog altijd aan de Dijkshoornseweg en is een gemeentelijk monument. Aanvankelijk teelde Cornelis van Erk komkommers, later werd hij een van de eerste rozen-telers van Den Hoorn. Zijn zoon Jaap volgde hem op als tuinder en verkocht zijn tuin voor de woningbouw van Delft.

Eijgenraamtuinten

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

Al meer dan driehonderd jaar zijn leden van de familie Eijgenraam tuinder in Den Hoorn. Een van de oudste vermeldingen betreft de warmoezier Hendrik Eijgenraam, woonachtig op de Noordhoorn nabij Sion en overleden op 17 juli 1732. In zijn boedelbeschrijving staat dat hij drie schuiten bezat, 'als meede glase ramen (dus al toen al glasteelten), kruijwagens, planken, deelen, mandens, boonstaacken, erret rijsen (stokken voor de teelt van erwten) en al het verdere thuijngereedschap'. Hendrik Eigenraam had naast warmoesland ook een boomgaard. Tevens werkte hij voor de familie Van Hogendorp op de aangrenzende buitenplaats Sion. De vroegste tuinders van Den Hoorn waren gespecialiseerd in fruitteelt. Hiernaar verwijzen de namen van de straten in de Harnaschpolder die onder de gemeente Midden-Delfland vallen. De familie Eijgenraam heeft vooral tuinderijen gehad in de Voordijksboornse Polder, langs de Lookwatering en op het grondgebied van de voormalige buitenplaats Sion.

Kassenpad

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

Ontleend aan de glastuinbouw.

Laan van Lekkerkerk

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

De familie Lekkerkerk behoort tot de vroege tuindersgeslachten van Den Hoorn. Lange tijd woonde zij in de oudste, nog bestaande tuinderswoning aan de Dijkshoornseweg. In de gevel van dit huis is het jaartal 1730 opgenomen. Het pand is nu, net zoals de aangrenzende tuinderswoningen, een gemeentelijk (Delfts) monument. De tuinderij van de familie Lekkerkerk lag in de Harnaschpolder, ten westen van de Lookwatering. De kaart van Kruikius uit 1712 toont hier reeds enkele tuinbouwpercelen. Een boogbruggetje, eveneens een gemeentelijk monument, verbindt daar nog altijd de woning met het gebied waar de oorspronkelijke tuinderij heeft gelegen. Later werden ook andere percelen in de Harnaschpolder door de familie ten behoeve van nieuwe tuinbouwbedrijven aangekocht.

Cornelis Lekkerkerk was een van de belangrijkste tuinders van Den Hoorn. Hij investeerde in de bouw van woningen voor de gezinnen van knechten in de tuinbouw. Hij is verantwoordelijk voor de bouw van 'de Elf Huizen' nabij de Laan van Groenewegen, een blokje woningen nabij de Blauwe of Stakenbrug en een dubbel blok woningen, gescheiden door een poort, in het begin van de Dijkshoornseweg. Deze woningen staan er nog steeds. De kinderen en meeste kleinkinderen van Cornelis Lekkerkerk werden eveneens tuinder. Hun bedrijven waren allemaal georiënteerd op de Lookwatering, een belangrijke vaarsloot voor het vervoer naar en van de Delftsche Groentenveiling.

Schenkeveldtuinen

Besl. B&W 18 december 2012

Voordijksboorn (14) Hoornse Hof

Leo Schenkeveld was in 1937 de eerste Schenkeveld met een tuin van 1½ ha in de Harnaschpolder. Zijn vader had een boerenbedrijf in het centrum van Den Hoorn. Later bezaten zijn zonen Jan en Peter ook tuinbouwbedrijven in de Harnaschpolder. Aanvankelijk werden er vooral komkommers onder platglas geteeld; in 1952 volgde de bouw van het eerste warenhuis. De derde generatie Schenkeveld is nog steeds tuinder, met onder meer een glastuinbouwbedrijf aan de Woudseweg, waar tomaten worden geteeld.

Vroeg of laat ontdek je het...

**STADS
KOFFY
HUIS**

OUDE DELFT 133
2611 BE DELFT
015-2124625
WWW.STADS-KOFFYHUIS.NL
INFO@STADS-KOFFYHUIS.NL

www.joostnaaktgeborenbv.nl

Buitenwatersloot 327
Delft

- ◆ Centrale verwarmingsinstallaties, ventilatiesystemen en airconditioning ◆
- ◆ Gebouwbeheer ◆ 24-Uurs serviceverlening ◆ Onderhoudsabonnementen ◆
- ◆ Voor particulieren en utiliteit ◆

En, niet te vergeten, onze ambachtelijke constructiewerkplaats,
waar het allemaal begon, op die maandagmorgen 1 januari 1917.

Publicaties over Delft of door Delftenaren 2012

samengesteld door J.A. Meter Hagg, bibliothecaris Erfgoed Delft e.o.

Op 1 oktober 2006 gingen de drie gemeentelijke Delftse musea, het vakteam archeologie en het gemeentearchief samen als Erfgoed Delft en omstreken. Hierdoor ontstond ook één grote bibliotheek op het gebied van de algemene geschiedenis, de geschiedenis van Delft in ruime zin, het Huis van Oranje-Nassau en kunst.

Erfgoed Delft e.o. probeert door een actief aanschafbeleid een representatief beeld te geven van de cultuurhistorische en de sociaaleconomische ontwikkeling van Delft en omgeving door de eeuwen.

Bezoekers kunnen delen uit de collectie aanvragen en lezen in de studiezaal van het gemeentearchief, maar publicaties worden niet uitgeleend. Medio januari 2013 zijn er ruim 55.000 beschrijvingen van publicaties zoals artikelen, monografieën en tijdschriften te vinden in de geautomatiseerde bibliotheekcatalogus. Er loopt een project om hieraan ook de gegevens van de kaartjes uit de alfabetische catalogus toe te voegen.

Uit de gegevens die vóór 31 december 2012 zijn ingevoerd in de geautomatiseerde bibliotheekcatalogus, zijn 118 publicaties geselecteerd. Deze staan hieronder alfabetisch geordend op de naam van de eerste auteur of op de uitgevende instantie.

Andere criteria voor opname in dit overzicht zijn:

- zelfstandig verschenen publicaties of artikelen,
- uitgegeven vanaf 1990 en niet eerder in deze jaaroverzichten verschenen,
- met als onderwerp (de geschiedenis van) Delft in brede zin, of
- fictie vervaardigd door Delftenaren.

Niet opgenomen zijn:

- algemene periodieke uitgaven (tijdschriften) van Delftse instellingen of verenigingen,
- wetenschappelijke publicaties van de TU Delft.

Wij verzoeken auteurs die over (de geschiedenis van) Delft publiceren vriendelijk een exemplaar van hun boek of (overdruk van hun) artikel aan de bibliotheek te schenken, zodat ook anderen daar gebruik van kunnen maken.

Kent u publicaties die voor onze collectie van belang kunnen zijn of heeft u vragen over de collectie, dan kunt u contact opnemen met de bibliothecaris van Erfgoed Delft e.o., afdeling gemeentearchief.

Het gemeentearchief is van dinsdag t/m donderdag van 09.00 tot 17.00 uur voor bezoekers geopend. Op maandag en vrijdag is de receptie geopend voor het aanvragen van uittreksels uit de Burgerlijke Stand.

Erfgoed Delft. Archief. Oude Delft 169, 2611 HB Delft

tel.: 015-2602358

J.A. Meter, bibliothecaris, email: ameter@delft.nl, tel. 06-52739200

Akker, Dries van den (S.J.) *Delft met de Ogen van het Geloof: een wandeling langs - meest verdwenen - religieuze plekken van het (laat-)middeleeuwse Delft*. Delft, 2006. 75 p.

Altena, Willem van. Oog in oog met de 'prins der schilders': welverdiend eerbetoon aan Michiel van Mierevelt in het Prinsenhof. In: *Dit is Delft*, winter 2011, p. 6-11.

Annema, W. *Het Prinsenhof Delft: bouwhistorisch onderzoek naar de Moordhal en directe omgeving*. Delft: [de auteur], 2010. [19] p. Samengebonden met: *Uitslag dateringsonderzoek boorkernen uit het Museum Het Prinsenhof*. Amersfoort: Ring - Nederlands Centrum voor Dendrochronologie, 2009. 8 p.

Annema, W., bew. door Peter Hofland en Ingrid van der Vlis. *Reconstructie van de moord op basis van historische bronnen*. Delft: Erfgoed Delft, 2012. 21 p.

Bakx, Jean Paul. Gesmolten scherven [en] gebakken klei. In: *Delft* 14 (2012) 2, p. 25-26. Artikel over bij opgravingen gevonden aardewerk uit de Romeinse tijd waarvan het productieproces nog niet duidelijk is.

Bakx, Jean Paul. Tennet 380 KV: een bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek. Delft: Erfgoed Delft. Afd. Archeologie, 2012. 80 p. (Delftse archeologische rapporten ; dl. 106). Onderzoek voorafgaand aan de aanleg van hoogspanningsverbinding Randstad 380KV Zuidring.

Barnds, Frederik F. Een boeiend verzamelaarschepaar: Jaap en Wik Hockstra-Klein. In: *Collect*, 2012, 9, p. 30-33.

Boeke, D.E. *Het Rijnlandse geslacht Boeke: de Delftse uitloper van tak D. (nageslacht van Jan Boeke)*. 's-Gravenhage, 2012. 125 p.

Bóné, Emese von. Het vrederecht van Delft en de vrederechter. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 129-143.

Brand, Nikki. Waterwegen en stedelijke belangen: De invloed van infrastructuur op het Hollandse stedenpatroon (1200-1560). In: *OverHolland* 2011, p. 126-147. Vergelijkt het stedenpatroon van Den Haag, Delft, Rot-

terdam, Dordrecht, Gouda, Leiden, Amsterdam en Haarlem.

Budding, Jesse. Er waart een goede geest door de kosterij. In: *Dit is Delft*, winter 2011, p. 40-43. Interview met Lucia Geerling over de kosterij van de Waalse Kerk.

Bult, Epko. *Als zorg faalt: het grafveld aan de Schutterstraat*. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 22-24.

Bult, Epko. (samenst.) *Historie en landschap van de Dijkpolder, de Commandeurspolder en de Duifpolder*. Maasland: Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk, 2012. 40 p.

Bult, Epko. Veilig vuur. In: *Delft* 14 (2012) 2, p. 16-17. Artikel over haard- en stookplaatsen in middeleeuwse huizen op grond van archeologisch onderzoek in Delft.

Bult, Epko. Woonde er in middeleeuws Delft een Corduaner? In: *Delft* 14 (2012) 4, p. 12-15. Artikel over onderzoek naar geitenbotten die in 1991 zijn gevonden in de bouwput van de parkeergarage van het Unesco-IHE Institute aan de Westvest in Delft.

Burgers, Eric. Zorgelijke woontoestanden: krotwoningen systematisch onderzocht. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 14-17. Artikel over de voormalige sloppenwijk tussen het Koningsplein en de Geerweg in Delft, eind 19de, begin 20ste eeuw.

Cammen, Hans van der, en Len de Klerk. *Ruimtelijke ordening: van grachtengordel tot Vinex-wijk*. Houten, 2010. 485 p. Bevat ook een aantal verwijzingen naar Delft.

Carmiggelt, Arnold. *Ontdek! Archeologie in Rotterdam: Delfshaven: een VOC-werf opgegraven*. Rotterdam: Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam, 2011. 52 p.

Claessens, Marion. *Winkelen in de tijd van Vermeer*. In: *Delft* 14 (2012) 1, p. 4-7.

Colenbrander, Herman. 'Een Delfts elftal' Andermaal 'Een merkwaardige verzameling Teekeningen' door Leonaert Bramer, in: *Liber Amicorum* ter gelegenheid van de 65ste verjaardag van jkv. drs. Th.J.J.M. van Sasse van Ysselt, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag 2011, p. 74, 76

- Combinatie CrommeLijn.** Belangrijk is niet de weg die je gaat, maar het spoor dat je achterlaat: bouw spoortunnel Delft, 2009-2011. [50] p. Fotoboek, relatiegeschenk van de uitvoerder in de Spoorzone.
- Deen, Femke.** Propaganda voor de prins. In: *Historisch Nieuwsblad* 2012, 10, p. 36-43. Beschrijft de beeldvorming rondom Willem van Oranje in zijn eigen tijd.
- Delhez, Rob.** *Open Tuinendag Delft, 2 juni 2012.* Delft: Groei&Bloei/KMTP: Afd Delft, 2012. 34 p.
- Diels, Ann.** *Willem van Oranje: heerser en buisvader.* Middelburg: Zeeuws Museum, 2012. 48 p. Uitgave bij de gelijknamige tentoonstelling in het Zeeuws Museum, 31 mrt. t/m 28 mei 2012.
- Dijk, Krijn van.** Westlanders in dienst van de VOC (vervolg). In: *Historisch jaarboek Westland* 25 (2012), p. 91-104.
- Dijkgraaf, Leo.** *Een Delvenaar over Delft.* Delft: [de auteur], 2012. 165 p.
- Ede, Bies van,** ill. Mark van Huystee. *Het spook van de Spoorzone.* Utrecht: De Fontein, 2011. 110 p.
- Eijndhoven, Ria van.** *60 jaar Soroptimist Club Delft.* Delft: Soroptimist Club Delft, 2012. 95 p.
- Enquist, Anna.** *Daer een seigneur zijn banden wast.* Delft: Boekhandel De Omslag, 2012. 76 p. Speciale uitgave t.g.v. het 25-jarig bestaan van Boekhandel de Omslag, Delft.
- Fennema, Jurjen.** *Ik - Jij Wij: zoektocht naar gezamenlijkheid.* Gorinchem: Narratio, 2012. 12 p. Tekst van de 1^e Hugo de Groot-lezing, gehouden in de Nieuwe Kerk op 23 juni 2012 in het kader van de 1^e Delftse Kerkennacht.
- Fock, Willemijn.** Jacob Roman en zijn relatie tot de Delftse regent Pieter Teding van Berkhout. In: *Oud Holland* 124 (2011), p. 185-208.
- Geenen, Charles van.** Een opmerkelijke reddingsactie: reanimatie met tabaksrook. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 25-27.
- Giersbergen, Wilma van, et al.** (red.) *Jaarboek Delfia Batavorum* 21 (2011). Delft: Historische Vereniging Delfia Batavorum, 2012. 216 p. Artikelen zijn apart opgenomen onder de naam van de betreffende auteur(s).
- Gils, Tineke van** (samensteller). *Liefs, Vermeer.* Delft, 2012. 21 bl. Keramiektentoonstelling in Op Hodenpijl, Schipluiden en in het Vermeer Centrum, Delft; 17 hedendaagse kunstenaars uit China en Nederland reageren op de liefdesboodschappen van Johannes Vermeer.
- Harmsen, Pauline.** Honden in touw: de hond als trekdier in de negentiende en twintigste eeuw. In: *Delft* 14 (2012) 4, p. 4-6.
- Harst, Gertjan van der.** Een huisje voor spuit elf. In: *Delft* 14 (2012) 2, p. 18-21.
- Harst, Gertjan van der.** Van zwanenhals tot zwaluwstaart: diereennamen in de bouw. In: *Delft* 14 (2012) 4, p. 16-18.
- Hartmann, Eddo** (foto's). *Hier woont mijn buis = Here lives my home.* Tiel: Lannoo, 2012. 70 p. Bevat foto's van het voormalig ouderlijk huis van de fotograaf aan de Voorstraat 19, Delft. Uitgave n.a.v. de gelijknamige tentoonstelling in het Museum Dr. Guislain, Gent, 16 juni - 16 sept. 2012.
- Heijden, Theo van der.** Cornelis Musius en de Delftse ooievaar. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 51-65.
- Heijden, Thijs van der.** Het vrouwenoproer, 1 en 2 augustus 1616 te Delft. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 107-122.
- Hille, H.** *Als een vogel uit een boom geschoten: leven en werk van ds. P. Zandt.* Houten: Den Hertog, 1997. 293 p. Biografie van een ook in Delft actieve predikant (1880-1961), p. 88-106; Delft, de laatste gemeente; p. 107-149; Ds. Zandt te midden van de Delftse kerkstrijd.
- Hockstra, Frouke, Peter Hofland en Karin Kievit.** *Cold Case: Willem van Oranje.* Delft: Erfgoed Delft, 2012. 8 p.
- Hockstra-Klein, Wik.** *'De Vergulde Blompot', Rietveld, noordzijde 1615-1692, Molslaan zuidzijde 1692/94 1841.* Delft: Erfgoed Delft, 2012. 250 p. (Geschiedenis van de Delftse plaatbakkerijen; dli. 19).
- Hoeven, Marco van der.** Drie kogels, op slag dood: reconstructie historische moord met innovatieve 3D-technologie. In: *De WILLEM: Verleden, beden en toekomst* p. 76-79.
- Hofland, Peter** (samenst.), bijdr. Mat Weststrate ... [e.a.] *Het slachtoffer: dood van Willem van Oranje, medici en het sectierapport.* Delft: Erfgoed Delft, 2012. 6 p.

- Holtkamp, Frans** (red.). *Holtkamp, een familie uit duizenden*. Cruquius: Uitgeverij Paswerk Grafisch, 2010. 172 p.
- Horn-van Nispen, Marie-Louise ten**. WSM in Midden-Delfland: de lijn Maassluis - Delft, trambrug en tramstation. In: *Jaarverslag Historische Vereniging Oud-Schipluiden* 2011, p. 8-21.
- Houtzager, Hans**. Pieter van Bleiswijk: in het kielzog van stadhouder Willem V. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 125-128.
- Jansen, Anita**. Brandtjes en maneschijntjes!: Egbert Lievensz. van der Poel (1621-1664), de beste brandschilder van Nederland. In: *Delf 14* (2012) 2, p. 4-6.
- Jansen, Anita**. Portretten te koop: de 'Schilderwinckel' van een slimme zakenman aan de Oude Delft. In: *Delf 14* (2012) 1, p. 12-14. Betreft het atelier van Michiel Jansz. van Mierevelt (1566-1641).
- Jansen, Matthijs** (foto's). *Op locatie*. Delft: Foundation id11, 2011. [52] p. Stichting id11 realiseerde van mrt. - nov. 2010 op 5 Delftse locaties 'op locatie' projecten, o.a. in kunstcentrum Kadmium het project 'Delft op zicht' en in 38CC 'De speeltuin'.
- Jong, Prosper de**. Dieren op tegels in Huis Lambert van Meerten. In: *Delf 14* (2012) 4, p. 8-11.
- Keemink, Meta**, bew. Epko Bult. *Middeleeuws glas van het complex IPSE in Delft: een bijzonder rijke glasvondst onderin een beerput van het Sint Claraklooster*. Leiden: Universiteit Leiden. Faculteit der Archeologie, 2012. 127 p.
- Kerkhof, Marjolijn**. *Bestemmingsplan Bedrijventerrein Delft Noord (DSM): archeologisch bureauonderzoek*. Delft: Erfgoed Delft e.o. Afd. Archeologie, 2012. 25 p. (Delftse Archeologische Notitie ; nr. 23).
- Koster, Henk** (foto's). *Café van Ouds: zwart-wit maar beslist niet kleurloos!* Delft, 2011. [107] p. Portretten van de stamgasten van het café. Beperkte oplage van 200 (gesigneerde) exemplaren.
- Kranen, D.** Johan van Du(u/c/y)ren I, II & III en hun badstoven in Delft en Rotterdam: waren het kwakzalvers of artsen. In: *Genealogisch Erfgoed magazine* 20 (2012) 1, p. 11-15.
- Kreuger, Frederik**, ill. Jan Dessens. *De fabriek: kroniek van een ingenieur*. Rijswijk: Quantes, 2009. 123 p. Beschrijft de periode dat de auteur bij de Ned. Kabelfabriek werkte.
- Kreuger, Frederik**, ill. Paul Kerrebijn. *Moord in de Cboorstraat: een maçonnieke schelmenroman*. Rijswijk: Quantes, 2012. 182 p.
- Kreuger, Frederik**, ill. Richard van der Pol. *Vermeerschetsen: kijk mee over de schouder van de grote Hollandse meester*. Rijswijk: Quantes, 2012. 190 p.
- Kruk, Piet van der**. *Krachtsport in Delft: een kroniek van 1875 tot 2011, waarin DAC 'Sandow' van 1896 tot 2011. 4^e dr., herzien en uitgebreid*. Nootdorp: [de auteur], 2012. 177 p.
- Leeuwen, Harry van**. Toegang op jaarboeken Delfia Batavorum 2000-2010. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 177-186.
- Lier, Mario van**. *'Buyten pijn ende banden van yser': criminaliteit en rechtspraak in Delft in de late middeleeuwen tot en met de Gouden Eeuw*. Delft: Erfgoed Delft, 2012. 16 p. Gidsje met achtergrondinformatie bij de rondleiding in de voormalige gevangenis Het Steen in Delft.
- Marel, Marinus van der**. *Mara: onvoltooid verleden tijd*. Den Haag: Tekstburo Pegasus, 2011. 256 p. Roman van Delftse auteur.
- Mast, Jan van der**. *De kleine keizer: wervelende roman over de kleinste man ter wereld*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuw Amsterdam, 2012. 288 p. Roman van Delftse auteur gebaseerd op het leven van een oudoom van zijn vrouw.
- Meer, Ria van der, en Irene Louwers-Schmidt**. *Kerk in eenvoud: de geschiedenis van de kerk aan de Raamstraat en haar geloofsgemeenschap in Delft, 1910-2010*. Delft, 2012. 223 p.
- Meilink-Hoedemaker, Laura**. Nogmaals: het beiaardiershuisje aan de Kerkstraat. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 145-147.
- Melissen, Antoon, ...** [e.a.]. *Nul=0: de Nederlandse nul-groep in een internationale context*. Rotterdam: Nai010 uitgevers, 2011. 192 p. Verschenen t.g.v. de tentoonstelling 'nul = 0. Nederlandse avant-garde in een internationale context 1961-1966' in het Stedelijk Museum Schiedam van 11 september 2011 tot 22 januari 2012.

- Moerman, Jacques.** *Gijsbertus van Marrewijk (1853-1934): leven en werk van een opvallende tuinder en bestuurder van Den Hoorn*. Den Hoorn: Historische Vereniging Oud-Schipluiden, 2012. 27 p.
- Moerman, Jacques, en Hans Koot.** Windassen in Midden-Delfland. In: *Jaarverslag Historische Vereniging Oud-Schipluiden* 2011, p. 82-105.
- Mokveld, Monique.** *Eindeloos bameren Laura Bakker, 1983-2008*. Bevat essay door Monique Mokveld. Delft; Tan Heck (druk), 2009. Omslag met tekstboekje, 2 bladen collages en dvd. Uitgave t.g.v. het 25-jarig jubileum van Laura Bakker als edelsmid en sieradenontwerpster.
- Morien, Hen en Hans Nagtegaal.** De Trompmythe ontmaskerd. In: *Genealogisch Erfgoed Magazine* 2012, 4, p. 17-19.
- Nagtegaal, Hans.** Delftse biografieën. In: *Genealogisch Erfgoed Magazine* 2012, 4, p. 30-32. Artikel over het bestand Delftse biografieën op de site www.archiefdelft.nl
- Neve, Roel G. de.** Heraldiek zonder grenzen: de wapens van Maarten Harpertsz. en Cornelis Maartensz. Tromp. In: *De Nederlandsche Leeuw* 129 (2012), p. 127-135.
- Noorduyn-Crevécoeur, Margaretha.** *Crevecoeur: een Hollandse familie met een Franse naam*. Sleeuwijk, 2012. 153 p. De vroegste gevonden voorvader, Benjamin Pietersz. Grevekeur, werkte als plateelbakker in Delft, woonde aan de Molslaan en overleed op 25 febr. 1666 in Delft.
- Noordenbos, Tijn.** *Het verdwenen huis*. Delft: [de auteur], 2011 (druk: Tan Heck). 30 p.
- Noort, Max van.** Delfiana 2011. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 159-171. Beschrijving van voorwerpen m.b.t. Delft die in 2011 in de belangstelling stonden en/of in de verkoop kwamen.
- Olsder, Geert Jan, et al.** (red.) *Uitgerekend Delft: Wiskunde en Informatica studeren in Delft, 1956-2006*. Delft: Thieme Media Services, 2007. xiv, 233 p. + cd-rom. Uitg. t.g.v. het 10e resp. 5e lustrum van de opleidingen Wiskundig Ingenieur en Informatica Ingenieur aan de TU Delft in sept. 2006 en het 10de lustrum van Studievereniging Christiaan Huygens in mrt. 2007.
- Ooststroom, Frits van.** Op een veilige plaats gebouwd. In: *Midden-Delfterant* 148 (mrt. 2012), p. 8-10. Artikel over (de beschrijving van) het Kruithuis in de uitgave 'Merkwaardige oude bouwwerken aan het jaagpad van Overschie naar Delft' door Jan Verheul en Leen Molendijk, oorspr. uitgegeven in 1932.
- Owen, Alison, Paul Giesen en Rolina Nell.** *Flat_land*. Delft: Foundation id11, 2009. Ongepagineerd. Stichting id11 realiseert met het project Flat_land tijdelijke woon- en werkkruime voor kunstenaars in voor sloop bestemde woonruimten in de Delftse Poptahof.
- Panman, Margriet, en Mechteld Blom (red.).** *Groen van toen. Delft*: Gemeente Delft. Vakteam Monumentenzorg en Bouwkwaliiteit, 2012. 32 p. Uitg. t.g.v. de Open Monumentendag Delft op zaterdag 8 en zondag 9 sept. 2012.
- Panman, Margriet.** Winkelpuizen in Delft, 1850-1940. In: *Delft* 14 (2012) 1, p. 8-11.
- Penning, Bas.** *Het Nieuwe kantoor, ontwikkelingsgebied Spoorzone: een aanvullend bureauonderzoek*. Delft: Erfgoed Delft e.o. Afd. Archeologie, 2011. 15 p. (Delftse Archeologische Notitie; nr. 19).
- Penning, Bas.** *Gemeente Delft, Gelatinebrug: bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek middels grondboringen*. Delft: Erfgoed Delft e.o. Afd. Archeologie, 2012 (Delftse Archeologische Notitie; nr. 21).
- Plomp, Nico, en Coen van Wijngaarden.** Het nageslacht van Gherit Aerntsz. Coern en Clemense Egbertsdr. (van de Pol). In: *Utrechtse Parentelen vóór 1650*. Dl. 2. Rotterdam: Hollandse Vereniging voor Genealogie Ons Voor-geslacht, 2011, p. 87-200. Eén tak van deze familie woont vanaf de 17de eeuw in Delft (zie p. 125-128).
- Polkowski, Marcin.** *A struggle for survival: the continuity of Catholic religious literature in Holland: the example of Delft (1450-1650)*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012. 474 p.
- Put, E.A. van der** (red.). *Raad van Kerken Delft*: Uitgave bij het 50 jarig jubileum waarin leden en commissies zich presenteren. Gorinchem: Narratio, 2012. 220 p.
- Rhijn, Patrick van.** *Vaderstad: autobiografische roman*. Uithoorn: Karakter uitgevers,

2009. 277 p. +cd Wonderwater, Nina June (soundtrack & videoclip). Roman van Delftse auteur.
- Robertson, Lesley A.** *Delft: birthplace of microbiology*. Delft: Hema, 2012. 28 p.
- Ros, Vera.** Willem van Oranje - het huiselijk leven van een vorst: het Zeeuws Museum toont de nationale held publiek en privé. In: *Onafankelijk Museumtijdschrift* 2012, 3, p. 34-35.
- Ruygrok, Bertus.** *Een boerenleven op de grens van stad en platteland: het levensverhaal van Bertus Ruygrok*. [Delft: de auteur], 2012. 373 p.
- Ruyter, Pieter de.** Restauratie van de gevelstenen van het Kruithuis 2011. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 149.
- Ruyter, Pieter de.** *Verbalen van een hofje*. 2^e herz. en uitgebreide dr. Delft; [de auteur], 2012. 34 p.
- Schoemaker, Marga.** *Schilders van het Westland, van 1500 tot beden: tentoonstelling in Museum het Prinsenhof in Delft 2010/2011*. In: *Historisch jaarboek Westland* 25 (2012), p. 59-72.
- Sebus, Jet.** *Brugwachterverbalen: honderd jaar brug- en sluisbediening door de Provincie Zuid-Holland, 1912-2012*. Den Haag: Provincie Zuid-Holland, 2012. 148 p. Bevat ook informatie over de Delftse bruggen.
- Sijmke, Peter.** Hits uit Holland: Hollandse popmuziek rond 1970 in internationaal perspectief. In: *Holland* 43 (2011), p. 186-191. Beschrijft o.a. de Delftse groep Tee Set.
- Sloot, Hans van der, en Ingrid van der Vlis.** *Cornelis Haga, 1578-1654, diplomaat & pionier in Istanbul*. Amsterdam: Boom, 2012. 258 p. Haga trouwde met de Delftse Aletta Brasser (1579-1655).
- Sour, Annemarie.** In Delft met Johannes Vermeer: het gezicht op de stad heeft in de loop der eeuwen de nodige veranderingen ondergaan. In: *Reader's digest* 539 (aug. 2002), p. 78-85.
- Struijk, Aart.** Molen De Papegaaij en het papegaaischieten. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 91-104.
- Swieten, Michiel van.** 'Een muzieksceen in Delft? Welnee man': Polle Eduard, godfather van de Delftse popmusici. In: *Dit is Delft*, winter 2011, p. 16-19. Interview.
- Swieten, Michiel van.** 'Iedere Delftenaar wil in 'zijn' Delft wonen': kunstenaar Coen de Jong bereisde de 'vier Delften'. In: *Dit is Delft*, winter 2011, p. 60-61. Interview.
- Terwen, Pier A.** Maarten Tromp in de Oude Kerk: grafmonument voor luitenant-admiraal Tromp. In: *Delft* 14 (2012) 4, p. 24-27.
- Tromp, Jan,** foto's Harry Cock. *Dutch mountains: Francine Houben Mecanoo architecten*. Wezep: Uitgeverij De Kunst, 2011. 351 p. Tekst in het Nederlands, Engels en Chinees. p. 80-105: TU Delft library = Bibliotheek Technische Universiteit Delft, Nederland (1997); p. 142-159: Een onvergetelijk gebouw, dat is wat ik wil maken.
- Ungaretti, Giuseppe** (inl.), vert. Anja de Lombaert. *Vermeer*. Rotterdam: AD, 2012. 173 p. (AD De Grootste Meesters).
- Verhoeven, Gerrit.** Immaterieel kerkelijk erfgoed: de Delftse Ommegang. In: *Raad van Kerken Delft*, p. 165, 167, 169-172.
- Vlis, Ingrid van der.** Armenzorg volgens het Delftse model: een unieke formule in de 'Gouden' zeventiende eeuw. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 4-8.
- Vondelen, Mariska van.** *Open coffee Delft: ondernemend netwerken: 52 ondernemersportretten*. Delft: [de samensteller], 2012. 113 p.
- Vries, Dirk Jan de.** *Bouwhistorisch onderzoek naar de 'Moordbal' in Het Prinsenhof Delft: een samenvatting*. Delft: Erfgoed Delft, 2012. 6 p.
- Wees, Trudy van der.** Om gek van te worden: psychiatrische zorg door de eeuwen heen. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 9-11. Interview met Bob Griffioen over de geschiedenis van de psychiatrische zorg in Delft, van het Sint Joris Gasthuis tot het Psychiatrisch Centrum Joris.
- Wees, Trudy van der.** Vijf generaties Kloeg: over boorden, banket en ijzerwaren. In: *Delft* 14 (2012) 1, p. 15-17.
- Weve, Wim.** De Le Comteprijs 2010. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 151-157.
- Weve, Wim.** Een unieke plattegrond: Delft kort na de stadsbrand van 1536. In: *Delft* 14 (2012) 2, p. 7-10.

Weve, Wim. Van boomgaard tot sloppenwijk: de Anna Boogerd en Geerwegbuurt. In: *Delft* 14 (2012) 3, p. 18-20.

Weve, Wim. Van winkel tot warenhuis. In: *Delft* 14 (2012) 1, p. 18-20.

Weve, Wim. Vleesch of visch?: dieren op gevelstenen. In: *Delft* 14 (2012) 4, p. 21-23.

Wiel, Kees van der. Oude Delft 194: De Peerboom, het verhaal van een oud regentenpaleis. In: *Delfia Batavorum jaarboek* 21 (2011), p. 68-86.

Wolswinkel, Esther. CSI: Delft; De Moord op de Vader des Vaderlands - het ware verhaal. In: *Vorsten Royale* 2012, 6, p.114-119.

Wulp, Bas van der. Brandende liefde: een dominee in vuur en vlam. In: *Delft* 14 (2012) 2, p. 12-15. Artikel over de relatie tussen de 40-jarige Delftse predikant Arnold Bornius (1614-1679) en de 18-jarige Agatha Welhouck (1637-1715).

Zweerink, Kim. De ruimtelijke volwassenwording van de Hollandse stad (1200-1450): een vergelijkende analyse van het ontstaan van de contouren van de Randstad aan de hand van stadsplattegronden. In: *OverHolland* 10/11, p. 149-171. Vergelijkt o.a. de stadsontwikkeling van Dordrecht, Leiden, Delft en Gouda.

de Wijnstok delft
slijterij en wijnhandel

Slijterij en Wijnhandel "De Wijnstok"
Fred. Hendrikstraat 34a
2628 TC Delft
015-2568567
www.de-wijnstok.nl

Drukkerij NKB

GRAFISCHE PRODUCENTEN

DRUKKERIJ NKB GRAFISCHE PRODUCENTEN

Drukkerij NKB houdt u graag op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen binnen onze organisatie.

Wij zijn één van de grootste drukwerkleveranciers in Lansingerland en omgeving.

Drukkerij met eigen studio, vormgeving en uitgebreide afwerking.

Advies?

Wij komen graag vrijblijvend bij u langs.

Tel. 0182 - 39 03 25
info@drukkerijnkb.nl

Flexibiliteit is onze kracht!

Het gemeentebestuur van Delft in 2012

Burgemeester:

Bas (G.A.A.) Verkerk

Gemeentesecretaris:

Hans Krul

Wethouders:

Saskia C.C.M. Bolten (Gr.Links, tot juni 2012)

Stephan M. Brandligt (Gr.Links, vanaf juni 2012)

Pieter Guldemon (STIP)

Milène C. Junius (CDA)

Raimond M. de Prez (PvdA)

Lucas P. Vokurka (D66)

Raadsleden

D66

Christine I. Bel (2010)

Huub Halsema* (2010)

Kim Huijpen (2010)

Pauljan F. Kuijper (2008)

Paul de Widt (2010)

Laura W. Wytema (2010)

PvdA

Ernst C. Damen* (2006)

Khaalid Hassan (2010)

Marjon van Holst (2006)

Gerard Kroon (2006)

Abdel Maanaoui (2010)

Jessica M. van Vugt (2010)

Groen Links

Stephan M. Brandligt (2008)

Catherine M. Bij de Vaate (2010)

Fleur (K.F.) Norbruis* (2006)

Fatih Oduncu (2010)

Sinan Özkaya (vanaf april 2012)

Ron C.A. Witsenboer (2006, tot april 2012)

CDA

David van Dis (vanaf april 2012)

Ineke (W.M.) van Geenen (2010)

Rob A. van Woudenberg* (2010)

Aad J.F. van Tongeren (1997)

* = fractievoorzitter

(Het jaartal geeft aan wanneer men raadslid geworden is). Actuele informatie: <http://ris.delft.nl/>.

VVD

Linda Böcker (2011)

Lennart B. Harpe* (2006)

Leja (L.J.) van der Hoek (2000, tot sept. 2012)

Marc Koster van Groos (2010)

Hatte van der Woude (vanaf sept. 2012)

Onafhankelijk Delft

Martin H.J.M. Stoelinga (2002)

Jolanda J.S.M. Gaal (2010)

Jos F.M.T. van Koppen* (2010)

STIP

Maarten Buskermolen (2011)

Mariëlle (M.J.F.M.) van Kooten* (2010, tot nov. 2012)

Annemieke Pannekoek (vanaf nov. 2011, tot nov. 2012)

Ruben Schippers (vanaf nov. 2012)

Anne Viruly* (vanaf nov. 2012)

SP

Wim Hamelink (vanaf april 2012)

Lieke van Rossum* (2006)

Jon van Pagée (2008, tot april 2012)

Stadsbelangen

Wim M. de Koning (1998)

Aad Meuleman* (1998)

ChristenUnie

Joëlle K. Gooijer-Medema* (2010)

Leefbaar Delft

Jan Peter de Wit* (1998)

Fractie Van Oort

Jeroen H. van Oort* (2010, tot maart 2012)

De Delftse bevolking

Op 31 december 2012 telde Delft 99.108 inwoners, 52.646 mannen en 46.462 vrouwen.

Bron: Gemeente Delft, Informatie, BBI/O&S

Fred Nijs Fotografie

**PORTRET-, REPORTAGE-
EN BEDRIJFSFOTOGRAFIE
COMMERCIEËLE FOTOGRAFISCHE
ILLUSTRATIES
BRUIDSREPORTAGES
EIGEN STUDIO**

Mobiel: 06 558 171 57

Privé: 015 261 44 16

Voor bruidsreportage's:

Fred Nijs Junior: 06 557 252 29

Over de auteurs

Drs. J.P.L. Bakx (1976) studeerde archeologie aan het Amsterdams Archeologisch Centrum, onderdeel van de Universiteit van Amsterdam. Sinds 2006 is hij werkzaam bij Erfgoed Delft Archeologie als archeoloog, met name voor het buitengebied en omliggende gemeenten.

Gertjan van der Harst (Den Haag 1962) is als bouwhistoricus werkzaam bij de afdeling Monumentenzorg van de gemeente Delft. Hij publiceert regelmatig in het cultuurhistorisch magazine *Delft*, en is één van de auteurs van de in 2009 verschenen *Architectuurgids Delft*.

Jorrit van Horssen is in 2007 afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam, richting Archeologie van de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Na zijn afstuderen heeft hij veel ervaring opgedaan bij diverse archeologische bedrijven. In 2012 en 2013 is hij acht maanden aan Archeologie Delft verbonden geweest en heeft daar enkele onderzoeken uitgevoerd en gerapporteerd.

Drs. S.H. Jongma (1977) studeerde archeologie aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds 2005 is hij werkzaam bij Erfgoed Delft Archeologie als archeoloog gespecialiseerd in de middeleeuwen.

Dr. P.C.J. van der Krogt (Delft 1956), lid van de redactiecommissie, studeerde fysische geografie en kartografie te Utrecht. Hij promoveerde in 1989 op het proefschrift *Globi Neerlandici: De produktie van globes in de Nederlanden*. Hij publiceerde diverse artikelen en boeken over de historische kartografie en over de geschiedenis van Delft, met name over de naamkunde. Hij is onderzoeksleider van het historisch-kartografische onderzoeksproject 'URU-Explokart' van de Faculteit Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht. Hij is lid van de commissie Straatnaamgeving van de gemeente Delft.

G.L. Lansbergen (Rotterdam 1940) studeerde pastoraal theologie; hij was werkzaam als leraar catechese in het voortgezet onderwijs en als geestelijk verzorger in de gezondheidszorg. Hij maakte deel uit van de redactie van de Stichting Midden Onder U die liturgische uitgaven verzorgt. Hij is secretaris van de Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft.

J.A. Meter Hagg (Den Haag 1952) studeerde MO-A Nederlands en was van 1978 tot 1993 verbonden aan de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag, waarbij hij de vereiste bibliotheekopleiding heeft gevolgd. Vanaf februari 1993 is hij als bibliothecaris werkzaam bij de Gemeentelijke Archiefdienst van Delft, sinds oktober 2006 Cultureel Erfgoed Delft.

M. van Noort (Delft 1933) was van 1975 tot 2000 secretaris van de redactiecommissie van *Delfia Batavorum* en was vanaf 2002 t/m mei 2011 voorzitter/

secretaris van de excursiecommissie. Sinds de oprichting van het Medisch Farmaceutisch Museum De Griffioen in 1989 vervult hij de functie van secretaris. Tot aan zijn pensionering was hij als manager werkzaam bij een farmaceutische multinational als hoofd opleidingen medische dienst en waarborg kwaliteit klinisch onderzoek. In 2011 werd hij benoemd tot erelid van Delfia Batavorum.

B. Penning MA (Dordrecht, 1983), studeerde archeologie aan de universiteit van Leiden. Sinds 2004 is hij als archeoloog werkzaam bij Erfgoed Delft Archeologie.

Gebroeders
J. en P.A. de Roo
Timmer- en aannemersbedrijf

sinds 1909

Telefoon: 015-2120439

Werkplaats:
Noordeinde 34a
2611 KJ Delft

Pieter de Ruyter Restauratie

Foto links:
tijdens restauratie
(o.a. het verwijderen
van oude vernislagen).

Foto beneden:
na restauratie

Restauratie, reconstructie & conservering van
historische beschilderingen (in/exterieur) en
schilderijen. Onderhoudsschilderwerk.
Verguldingen, hout- en marmerimitaties.

Documentatie over reeds gerestaureerde werken.
Erkend AF-schilder en lid Restauratoren Nederland.

Pieter de Ruyter Restauratie
Donkerstraat 3, 2611 TE Delft
015-2122017 b.g.g. 06-51342776
<http://pieterderuyterdelft.webs.com>

Lijst van adverteerders

Auto Centrum Delftstreken	11	Aannemersbedrijf gebr. Mensert BV	101
Bureau Binnenstad	12	Naaborg Bouwbedrijf	102
Fa. Du Clou	27	Joost Naaktgeboren	106
Van der Dussen Restaurant Lounge	28	Drukkerij NKB, Bleiswijk	114
J.W. Elsenaar, Drogisterij	51	Fred Nijs, Fotobureau	116
Hotel de Emauspoort	68	Gebr. J. en P.A. de Roo	119
Hubo	52	Pieter de Ruyter Restauratie Schols en 't Hart	120
Erfgoed Delft e.o.	61	Grafmonumenten	122
Jan Hoekstra	102	Van Silfhout & Hogetoorn	124
Van Kapel Elektrotechnisch Bureau	62	Westvest, notarissen Van Witteloostuijn Projekt/ woninginrichting	134 135
Kleyweg's Stads Koffyhuis	105	Slijterij & Wijnhandel 'De Wijnstok'	113
Van der Leeuw Optiek	85	Zorgdrager	136
Leonidas (Chocolaterie en Lunchroom) & Georg Jensen Damask	86		

Schols 't Hart

100 JAAR KWALITEIT IN
GRAFMONUMENTEN

Laan van Overvest 64-70, 2613 DN Delft
Tel: 015-212.28.81
E-mail: scholsenthart@freeler.nl
www.scholsenthart.nl

Fotoverantwoording

Archeologie Delft, 63, 65, 66, 67(b),
67 (o), 71, 72, 73(l), 74, 78, 79,
80(b), 80(o), 82, 83, 84(b), 84(o)
Veilinghuis De Atlas BV, Deventer, 90
Erfgoed Delft e.o. Archief Collectie
Beeld en Geluid en Museum Het
Prinsenbof, 69, 71, 73(r), 76
Erfgoed Delft, Foto G.G. Kunz, 53(l)
Excursiecommissie Delfia Batavorum
25, 26
Gemeente Delft 34
B.K.P. Griffioen, 100
Gertjan van der Harst, 55(r)
Antiquariaat Junk, Amsterdam 98
Martijn Jutte, 2, 40, 56 (lb)
Astrid Keers, 19
René van der Krogt, 13, 14, 29, 31, 36, 39,
57(l), 57(r), 58(lb), 60(l), 60(r), 91
René en Peter van der Krogt, collectie,
omslag

Veilinghuis Bubb Kuiper, Haarlem, 89
Max van Noort, collectie, 87, 91
Fred Nijs, 32, 38, 41, 44, 46, 49
Tammo Remmerswaal 16
Jelle Samshuijzen, Rockingstone BV,
Wageningen, 97
Jan Snijders, DuoS-architecten, 56(r)
Van Stockum's Veilingen B.V., Den Haag,
96, 97
Wim Weve, 53(r), 56(o), 75
Van Zadelhoff Veilingen en Taxaties,
Hilversum, 92, 93, 94

Wij hebben al het mogelijke gedaan om rechthebbenden op de afbeeldingen te achterhalen. Mocht u van mening zijn rechten op bepaalde afbeeldingen te kunnen doen gelden, verzoeken wij u contact op te nemen met de redactie.

**van SILFHOUT
& HOGETOORN**
wereldmakelaars

betrokken makelaars met visie

Een maatschappelijk betrokken makelaar?
Met gevoel voor de historie van Delft?
Verkoop en waardebeoordeling met inzet van moderne technieken?

T (015) 212 52 88
www.vansilfhout.nl
www.wereldmakelaars.nl

Maak eens vrijblijvend een afspraak met één van onze makelaars.

Naamregister

samengesteld door Frida de Jong

- A13 50
Aalbers, W.H.M. 9, 10
Aan 't Korft, zwembad 87
Abdolah, Kader 22
Abtswoudse tunnel 43
Agathaplein 41
Agnetaapark 15, 42
Aken 80
Akker, G.L.S. van den 10
Albrecht van Beieren, graaf 69, 70, 76, 78
Antiekbeurs 45
Antwerpen 90
Archeologie13
Archeologie/Erfgoed Delft 22, 48, 63, 69,
73, 75, 82-84
Architectura en Amicitia 93
Armatarium 13, 39
Artilleriegebouw 54
Atlas, Veilinghuis De 90, 123
Augustinus, G.J. 9, 13
B&W, college van 13, 17-19, 36
Baarle, David van 32
Baarn 89
Bacinel 33, 37, 45
Bakx, Jean Paul 63, 73, 117
BAM utiliteitsbouw 44
Beijing 35
Bekink, E. 9
Bel, Christine I. 115
Bergen op Zoom 68
Bergen, J.E.J. van 9, 10
Bergman, A.M. 6
Bieslandse Polder 87
Bij de Vaate, Catherine M. 115
Bijsterveld, minister Van 41
Binnenstad Delft,
ondernemersvereniging 35
Blauwe Brug 104
Bleekemolen, kartbaan 50
Bloedbrug 90
Bluesfestival 31
Böcker, Linda 115
Bolkhuish, studentenhuis 31
Bolten, Saskia C.C.M. 32, 37, 115
Bolwerk 18
Bond, Ingrid de 40
Bongers, B.A. 96
Boston 33
Boterbrug 26
Boudercentrum Delfts Bleau 44
Boutesteyn en Krooneveld, uitgever 98
Bouwmeester, P. 9
Brabantse Turfmarkt 69
Bracco Gartner, L.F.J.R. 10
Brandligt, Stephan M. 115
Brasserskade 84
Breed Welzijn 37
Brinks, Marianne 42
Broek, Hendrikje ten 23
Brook, Timothy 24
Bruijn, Marc-Jan 103
Brussel 90
Bubb Kuyper Veilingen 88
Buitenhof 34
Buitenwatersloot 37
Buskenmolen, Maarten 115
Busquets 18
Camarettenfestival 48
Camps, Hans (H.G.L.M.) 115
Canon van Delft 7, 24
Centraal Bureau voor de Statistiek 48
Cepezed 50
Chapignueil, glasbrander 93
Chardon, Kees 20, 57, 58
China 24, 35, 43, 46
Choorstraat 34
Christelijk Lyceum Delft (CLD) 24
Christie's, veilinghuis 98

Clara van Sparwoudestraat 88
 Coenderstraat 18
 Commissie Behoud Stadsschoon 10, 15-20, 50
 Commissie Welstand en Monumenten 17
 Compagnie van Delft 20
 Constructiewerkplaatsen 54
 Coppoolse, J. 9
 Cornelis de Wittstraat 37
 Cornelis Musius School 39
 Crommelyn, Combinatie 45
 Cuyp, Albert 97
 CZ, zorgverzekeraar 46
 Damen, Ernst C. 115
 De Veste, Theater 46, 48
 Deen, K.J.H.W. 9
 Delft 14, 26
 Delfshove, zorgcentrum 45
 Delft Bouwt, informatiecentrum 83
 Delft Chamber Music Festival 41, 42
 Delft Design 49
 Delft op Zondag 21, 60
 DelftTech 33
 Delftsche Courant 96
 Delftse Hout 32, 88
 Delftse Kring 96
 Delftse Schoolvereniging 45
 Delftzicht 44
 Delft-Zuid, station 20, 58, 59
 Den Haag 90
 Den Hoorn 26, 103-105
 Denoël, uitgever 91, 92
 Deventer, Jacob van 69
 Dieke, C 53
 Dijk, J.C. 9
 Dijkshoorn 26
 Dijkshoornseweg 103, 104
 Dijkman, Jo 31
 Dijkman, Rob 31
 Dijkstra, Anno 45
 Dings, René 103
 Dirklangenstraat 78
 Dis, David van 115
 Doelenplein 17, 35
 DOK 13, 14, 21, 32, 35, 83
 Dom, Paulus (Pol) 90
 Doorninck, D.J. van 9, 10
 Dorrestein, Renate 49
 DSC, Delftsch Studenten Corps 88
 DSM 37
 Dumas, Marlene 46
 DuoS Architecten 56
 DUWO 47
 Eijgenraam, Hendrik 104
 Eijgenraamtuinen 104
 Ende, Huib van der 103
 Ende, Martinus van der 103
 Ende, Willem van der 103
 Erfgoed Delft 13, 32, 37, 43, 70, 123
 Erk, Cornelis van 103
 Erk, Jaap van 103
 Escher, M.C. 88-90
 Estéli 43
 EWI, faculteit Elektrotechniek, Wiskunde en Informatica 25
 Ezelsveldlaan 24
 Flits, Toneelgroep De 49
 Fopma, firma 55
 Fortuyn, Pim 45
 Fresco, Abraham 95
 Gaal, Jolanda J.S.M. 115
 Galerie 38CC 45
 Galerie Terra 36
 Gastel, J. van 9
 Geenen, Ineke (W.M.) van 115
 Gelder, B. van 9
 Gelder, Betsy van 90
 Gelder, Elise van 90
 Gemeenlandhuis van Delfland 95
 Gemeente Delft 53, 58, 60
 Gerrit de Beeldsnijder 36
 Gerritsma, G.T.M. 6
 Giersbergen, Wilma M.J.I. van 4, 9, 10
 Gilde Delft Stadswandelen 6, 36, 45
 Gils, Tineke van 38
 Giststraat 69
 Gooijer-Medema, Joëlle K. 115
 Gossink, Peter 45
 Gouda 68
 Goudappel, C.D. 9

Grakist, J. 6
 Griffioen, B.K.P. 6, 100, 123
 Griffioen, M.C.M. 6
 Griffioen, Medisch Farmaceutisch
 Museum, De 100
 Groene Haven 40
 Groot, Jacob 32
 Grotius College 24, 41
 Guangzhuo 47
 Guérault, Philippe 92
 Guldemond, Pieter 115
 Gutierrez, Tanja 43
 Haagpoort 70
 Haagse Hogeschool 15
 Haagse Kunstacademie 96
 Haak, Simone 36
 Haga Ziekenhuis Den Haag 35
 Halsema, Huub 115
 Hamelink, Wim 115
 Harnaschpolder 34, 103-105
 Harpe, Lennard B. 115
 Harst, G.van der 10, 117, 123
 Hart, Kees 't 32
 Hassan, Khaalid 115
 Heel, J.F. 9
 Hees, Colette van 31
 Heijden-Wolfhagen, P.C. van der 6
 Heilig Geestkerkhof 36
 Hendrik Casimirstraat 50
 Hertenhorst 32
 Hertenkamp 42
 Heuvelman, Corina 36
 Hilkhuisen, Jos W.L. 4, 10
 Hippolytusbuurt 4, 30, 98
 Hodenpijl, Op 43
 Hoefslagdreef 103
 Hoek, Leja (L.J.) van der 45, 115
 Hoekstra-Klein, Wik 36
 Hofbrug 69
 Hofkerk 37
 Hogendorp, fam. Van 104
 Holst, Marjon van 115
 Hom, M.L. 9, 13
 Hoogheemraadschap van Delfland 94
 Hoekade 33, 44, 53,73
 Hoornse Hof 103
 Horn-van Nispen, Marie-Louise ten 4, 7,
 10
 Horssen, Jorrit van 63, 68, 73, 117
 Houttuinen 20, 54
 Houtzager, H.L. 6, 9, 10, 23
 HTM 35
 Huijpen, Kim 115
 Huizer, Laurens 24
 Huszár, brasserie 33
 IHE-gebouw 64
 In de Veste 56
 Instructiebad 88
 Interkerkelijk Diaconaal Centrum 30
 Iran 22
 Irenetunnel 48
 J.W. Blokpenning 9
 Jaagpadbrug 19
 Jacobs, I.B. 9, 10, 24
 Jaffa, begraafplaats 27
 Jagt-Toet, J.H.M. van der 9, 10
 Jan II, graaf 69
 Jansen, Anita 49
 Jingdezhen 36
 Jong, Frida de 7, 10
 Jonge, C.H. de 9
 Jongma, Steven 22, 32, 63, 75, 84, 117
 Jonquière, P. 9, 19
 JouvDelft, Jongerenraad 45, 48
 Julianalaan 96
 Julius Caesar 100
 Junius, Milène C. 21, 37, 39, 40, 42, 50,
 60, 115
 Junk, Antiquariaat 98, 123
 Jutte, Martijn 123
 Kabelfabriek 36
 Kantoorgracht 20, 36, 53, 54, 60
 Kapelsbrug 43
 Kassenpad 104
 Keers, A. 9, 10, 123
 Kemper-van Eendenburg, W.C.E. 9
 Kerkelijk Erfgoed, Stichting 48
 Kerkennacht 38
 Kerkpolder 88
 Kerkstraat 95

Ketel, Joram van 24
 Klankbordgroep Gasthuisplaats 10
 Kleyweg, A.C. 6
 Kluizenaarsbocht 37
 KNNV, Kon. Ned. Natuurhist. Ver. 46
 Knotz, kinderopvang 33
 Kockengen 97
 Koeleman, Nicole 24
 Koelstra, J. 9
 Koelstra-van der Struif, J. 9
 Koepoortgarage 42
 Kolk 42
 Kollen, badmeester 88
 Koning, Wim M. de 115
 Koningsplein 45
 Koningsveld, klooster 73
 Kooreman en Raue, architectenbureau 54
 Koornmarkt 100
 Kooten, Mariëlle van (M.J.F.M.) 115
 Koppen, Jos F.M.T. van 115
 Koppen, P.A. van 6
 Koran 22
 Koreneef, C. 9
 Korte Geer 69
 Koster van Groos, Marc 115
 Kouwenhoven, Loes 57
 Kraan, Susanne van der 24
 Krakeelpolderweg 43
 Kreuger, Frederik H. 39
 Krogt, Peter C.J. van der 4, 10, 103, 117, 123
 Krogt, René van der 4, 123
 Kroon, Gerard 115
 Kruikius 104
 Kruithuisweg 57
 Krul, Hans 115
 Kuijper, Pauljan F. 115
 Kunz, G.G. 9, 123
 Kuur, P. van der 21, 54, 55, 60
 Kuyper, Bubb 88, 123
 Kwaliteitskamer 17
 Laan van Groenewegen 103, 104
 Laan van Lekkerkerk 104
 Laatste Eer, uitvaartvereniging De 27
 Lambert van Meerten, Museum 13, 94
 Lamoré, J.J.P. 22
 Lampe, Astrid 32
 Lansbergen, G.L. 10, 117
 Laren 90
 Le Comte, Adolf 93
 Le Comteprijs 10, 20, 21, 36, 53, 60
 Leeuwen, H.W. van 6, 9, 10
 Leeuwen, W.A.G. van 6
 Leeuwenhoek, Antoni van 22, 98, 99
 Legermuseum 13, 38, 47
 Lekkerkerk, Cornelia 103
 Lekkerkerk, Cornelis 104
 Lekkerkerk, Piet 103
 Leupen- van den Bosch, W.J.B.I. 10
 Leur, J.L.W. van 6
 Leveling, Paula 44
 Lijm & Cultuur 31, 44
 Ling Yun, Zhang 43
 Liya, Wan 35
 Loef, J.J. van 9
 Logger, Marinus Johannes 64
 Lookwatering 103, 104
 Luc, snackkiosk 56
 Maanaoui, Abdel 115
 Maassluis 95
 Madurodam 47
 Malmström, T.G. 100
 Margriet, prinses 37
 Maria van Jessehof 30
 Maria van Jessekerk 48
 Maritiem Museum Rotterdam 24
 Markt 19
 Marktgarage 42
 Marrewijk, Van 26
 Martinus Nijhofflaan 41
 Mecanoo, architectenbureau 33
 Meer, Ria (M.A.) van der 4, 9, 10
 Meerten, Lambert van 93, 94
 Melkmeisje, standbeeld 29
 Mensert, Gerrit 6
 Mensert, Jan 6
 Mensert, Willem 6
 Merens, W.E. 10, 40
 Merwede 26

Mesquita, Samuel Jesserun de 89
 Meter Hagg, J.A. 117
 Meuleman, Aad 115
 Meurs, René van 48
 Michielstoren 80
 Middenberm, graffiti muur De 48
 Midden-Delfland 22, 26, 104
 Midden-Delflandvereniging 9, 21
 Mijnbouwstraat 24
 Moerman, Jacques 26, 103
 Molslaan 56
 Monumentenzorg 60
 Mooij-Groenhof, A.E. 10
 Museum Oud-Overschie 26
 Museumnacht 46
 Mussolini 89
 Naaborg, Paul 4, 10
 Nanjing 47
 Neelemans, Jesper 60
 Neijhorst, Raúl 31
 Netwerk Binnenstad 15
 Netwerk Strategische Monumentenzaken
 10, 19, 20
 Nielsen Gerlach, Claire 24
 Nieuwe Academie, De 40
 Nieuwe Delft 69
 Nieuwe Kerk 29, 31, 38, 43, 46
 Nieuwe Maas 26
 Nieuwe Plantage 15
 Nieuwenhuizen, Michiel 44
 Nieuwstraat 98
 Nijs, Fred 123
 Nooij, Gar de 39
 Noordhoorn 104
 Noordpoort 70
 Noort, M. van 6, 9, 87, 117, 123
 Norbruis, Fleur (K.F). 115
 NS 44
 Nusantara 13, 37
 Oduncu, Fatih 115
 Oel, Cor van 96, 97
 Oel, J. van 9
 Olofsbuurt 37, 47
 Olsder-Toxopeus, E.H. 9, 10
 Oord, Pia van 26
 Oort, Jeroen H. van 115
 Oosteinde 98
 Oosterhout 68
 Oostroom, Frits van 21, 26
 Open Monumentendag 10, 23, 43
 Oranje Fonds 42
 Oude Delft 17, 19-21, 37, 54, 55, 60, 63-
 65, 69, 71, 77, 79, 93
 Oude Jan, café 36
 Oude Kerk 31
 Oude Langedijk 29, 30
 Oudheidkundige Werkgemeenschap
 Delft 9
 Overschie 26
 Özkaya, Sinan 115
 Paardenmarkt 54
 Pagée, Jon van 115
 Palmhout, Bureau 19
 Pannekoek, Annemieke 115
 Paradijspoort 20, 56
 Patijn, Wytze 21
 Paul Tetar van Elven, Museum 34
 Peer, A.J.J.M. van 9
 Penning, Bas 63, 68, 75, 118
 Peters, Nick 9
 Phaff, H.E. 9
 Pham, V.T. 56
 Phoenixstraat 50
 Pieterstraat 56
 Pijnacker-Nootdorp 22
 Pladdet, Steenhouwerij 55
 Platform Spoor 10
 Ploegmakers, J.W.M. 9
 Ploegmakers-Talens, A.H.J. 9
 Poel, Egbert van der 49
 Polytechnische School 93
 Pootstraat 43
 Poppesteeg 63, 64, 66, 67
 Poptahof 33
 Porcelijne Fles 18, 31, 33, 34, 43, 46, 96
 Prez, Raimond M. de 37, 115
 Prinsenhof, glasatelier 't 92, 93
 Prinsenhof, Stedelijk Museum Het 29, 30,
 33, 35-37, 46, 47, 49
 Prinsensad, manege De 43

Prof. Evertslaan 31
 Prof. Telderslaan 50
 Projectgroep Delfts Aardewerk 9
 Prometheus 29
 Prometheus, muziekvereniging 48
 Prorail 35, 76
 Puffelen, Emma van 24
 Pulchri Studio 90
 Purmer-Wagener, M.W.T. 10
 Quartel, D.F.H. de 9
 Raad van Kerken Delft 38
 Rabobank 43
 Redactiecommissie Delfia Batavorum 9
 Reinier de Graaf 23, 99
 Reinier de Graaf Gasthuis 30, 31, 34, 35, 39, 41, 47
 Remmerswaal, T. 9, 10, 123
 Renswoude, Mechelina van 97
 Repair Café Delft 30
 Rieu, André 29
 Rijksgebouwendienst 13
 Rijswijk 90
 Rol, C. 96
 Rome 89
 Roos, molen De 39, 42, 47, 75, 78, 81
 Rosa Spier Huis 89
 Rossum, Lieke van 115
 Rotterdamse Poort 70-73
 Rotterdamseweg 73
 Royal Society Londen 23, 98
 Rozemond, A.J.H. 6, 9
 Ruysch, P. 10
 Samshuijzen, Jelle 123
 Scheen, Pieter 96
 Scheepmakerij 73, 74
 Schenkeveld, Jan 105
 Schenkeveld, Leo 105
 Schenkeveld, Peter 105
 Schenkeveldduinen 105
 Scheveningen 90
 Schie 26, 70, 71, 73
 Schiebroek 26
 Schiedamse Poort 70, 72
 Schieoever 57
 Schieweg 19, 44
 Schippers, Ruben 115
 Schippers, Wim T. 29
 Schoolstraat 93
 Schouten, Johannes Lourens 92-94
 Science Centre Delft 24, 50
 Seine 91
 Shanghai 24
 Sint Agathaklooster 81
 Sint Franciscus Gasthuis Rotterdam 35
 Sint Hippolytustoren 81
 Sint Janskerk, Gouda 93
 Sint Sebastiaansbrug 40
 Sion 104
 Skatejam 40
 Sman, Johannes van der 64
 Smulders, Juul 44
 Snijders, Jan 56, 123
 Soesterberg 39
 Spies, F. 9
 Spinoza 38
 Spoorsingel 20, 57
 Spoorzone 4, 15, 18, 21, 22, 29, 45, 47, 48, 75, 82, 83
 Spoorzone, Klankbord 19
 Spoorzone, Ontwikkelingsbedrijf 76
 Sportfondsenbad 88
 Stads Kantoor 15
 Stakenbrug 104
 Stalpaert van der Wieleweg 33
 Stanislas College 24, 37, 39, 43
 Steckmolen 81
 Steen, stadsgevangenis Het 30
 Steenberg 32
 Sterringa, A.M.G. 10
 Stichting Geschiedschrijving Delft 10, 20, 40
 Stichting Hippolytuskapel 9
 Stockum's Veilingen BV, Van 95, 96, 123
 Stoelinga, Martin H.J.M. 115
 Struijk, Aart 6
 Swalmius, Cornelia 98
 Tanthof 35, 46
 Tanugi, Gilbert 91
 Taptoe Delft 43
 Techniek Museum Delft 24

Thijsse, L. 6
 Tiemstra-Atrium BV, Ontwikkelingscombinatie 63
 Tijn, P.D. van 9, 10
 Tirion, Isaak 94
 Toeristen Informatie Punt 30
 Tokyo 30, 44
 Tongeren, Aad J.F. van 115
 TOP 30
 Tshwane-Mamelodi 47
 Tubbing, Diny 49
 TU/TH 16, 21, 25, 29, 32, 45, 47, 89
 Tweemolentjeskade 88
 Umiker, Jetta 89
 UNESCO 91
 Universiteit Leiden 23
 Van der Endetuinen 103
 Van Erktuinen 103
 Van Leeuwenhoeksingel 54
 Van Mierevelt 30
 Varend Corso 42
 Veenstra, Michiel 49
 Velzen, Roel van 49
 Verboom, Fokko 41
 Vereniging Verre Culturen 13, 20
 Verhoeven, G. 10, 20, 34, 40, 103
 Verkerk, Bas (G.A.A.) 29, 30, 35, 36, 43, 44, 48, 103, 115
 Vermeer Centrum 30, 38, 39, 43-45
 Vermeer, Johannes 38, 43, 44, 46
 Verschoor, N. 10, 20
 Verschuyt, M.A. 9
 Versfelt, J. 9
 Vervoort, fam. 57
 Verwer, Nel 97
 Verwersdijk 69
 Vestia Delft 9
 Vidomes 47
 Vieux Jean, restaurant Le 47
 Viruly, Anne 115
 Visser, P.C. 9
 Vlamingstraat 90
 Vleugel, wijkcentrum De 34
 Vlietland Ziekenhuis Schiedam 35
 Vlis, Ingrid van der 20, 40
 Voedselbank 30, 41, 48
 Vogelwacht Delft 42
 Vokurka, Lucas P. 48, 115
 Voldersgracht 90
 Voordijkshoorn 103
 Vos, H.H. 6, 50
 Vos-de Koning, W.M. 6, 20, 50
 Vosmaer, Daniël 49
 Vreede, Annie de 33
 Vree-van Wagtenonk, C. de 9, 13
 Vrienden van het Prinsenhof, vereniging 13, 22
 Vrijwillige Palliatieve Terminale Zorg 42
 Vrouw Juttenland 69
 Vrouwe van Rijnsburgerbrug 49, 95-97
 Vrouwenregt 95
 Vugt, Jessica M. van 115
 Waag, stadscafé De 29
 Wal, Elisabeth van de 97
 Wal, Marijke van der 23
 Walsum, G.E. van 9
 Walsum, H.V. van 6, 10
 Walsum-Kieft, G.D. 10
 Walsum-Quispel, J.M. 9
 Wassenburg, Arie 95, 96
 Wateringsepoort 70
 Waterslootse Poort 78
 Wees, G.M. van der 13, 50
 Werkgroep Delftse Canon 10
 Westerkerk 37
 Westerkwartier 37, 47
 Westland 22,
 Westvest 63-66, 88, 97
 Weteringlaan 88
 Weve, W.F. 6, 9, 10, 123
 Weyers, Herman 29, 30, 35, 37
 Widt, Paul de 115
 Wijbenga, D. 9
 Wijs-Kamp, J.M. de 9
 Wilhelminapark 37, 47
 Willem V, graaf 69
 Willem van Oranje 33, 37
 Willem-Alexander 33
 Winkels, R. 10, 20
 Wit, Jan Peter de 115

Witsenboer, Ron C.A. 115
Witte Roos 19
Woud, 't 26
Woude, C.M. van der 9
Woude, Hatte van der 115
Woudenberg, Rob A. van 115
Woudseweg 105
Wuhan 47
Wulp, B. van der 10, 103
Wyck, W.C. van 97
Wytema, Laura W 115
Yes!Delft 35
Ypenburg, vliegveld 84
Zadelhoff, Veilingen en Taxaties Van 92,
94, 123
Zijlstra, Halbe 47
Zijlstra, Vera 44
Zinderin, cadeauwinkel 34
Zuidpoort 70
Zuidwal 43, 69, 70
Zwennis, W.C.M. 9

Het leven heeft veel mooie momenten

samenwonen, trouwen, kinderen, een eigen huis, een eigen bedrijf...

*Dat regel je maar beter goed
en zakelijk met*

Westvest
Netwerk Notarissen

www.westvest.nl

Westvest
Netwerk Notarissen

Zekerheid voor nu en later

Westvest 38
2611 AZ Delft
T (015) 219 19 99
E info@westvest-notarissen.nl

Gratis inloopspreekuur elke werkdag van 12.00 tot 13.00 uur

Complete Woninginrichting

*Al sinds
1913 een
begrip in
Delft en
omgeving!*

Koornmarkt 89 • 2611 ED Delft • 015 - 212 42 73 • www.vanwitteloostuijn.nl
Geopend: woe. t/m vrij. van 11.00-17.30 uur, zat. van 10.00 - 17.00 uur. Daarbuiten op afspraak.

Zorgdrager

Dat zit wél goed! www.zorgdrager.com

- zitadvies
- relaxstoelen
- sta-op-stoelen
- occasion sta-op-stoelen
- reparaties

**Een goede stoel nodig? Bel 015-2850549
voor een vrijblijvend zitadvies in de
showroom of bij u thuis!**

Schieweg 87A (recht t.o. de Makro), 2627 AT Delft
info@zorgdrager.com - www.zorgdrager.com

Historische Vereniging Delfia Batavorum - Delft

Activiteiten

Om de belangstelling voor de geschiedenis van Delft te vergroten en te stimuleren ontplooit de Historische Vereniging Delfia Batavorum, opgericht in 1935, verschillende activiteiten.

De vereniging brengt een **jaarboek** uit met vaste rubrieken en historische artikelen. De leden ontvangen het jaarboek zonder extra kosten.

De vereniging kent de **Delfia Batavorumprijs** (de J.W. Blokpenning) toe aan een persoon of instelling die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor het bevorderen van de kennis van de geschiedenis van Delft.

Het **Delfia Batavorumfonds** subsidieert projecten, zoals onderzoeken en historische publicaties die betrekking hebben op Delft.

De vereniging reikt jaarlijks de **Le Comteprijs** uit voor een verfraaiing van het Delftse stadsbeeld.

De **Commissie Behoud Stadsschoon** waakt voor het behoud en het herstel van cultureel erfgoed in Delft.

Gemiddeld zes keer per jaar verzorgt de vereniging een **lezing** over veelal specifiek Delftse thema's.

Jaarlijks reikt de vereniging **prijzen** uit aan de leerlingen van het voortgezet onderwijs met de hoogste score voor hun eindexamen geschiedenis (mits het een 8 of meer is).

De vereniging houdt leden op de hoogte van deze activiteiten door middel van het **Cultuur Historische Bulletin Delft** en een **nieuwsbrief**.

De vereniging heeft een **website**: <http://www.delfia-batavorum.nl>.

Lid worden

U kunt het werk van de Historische Vereniging Delfia Batavorum steunen door lid te worden. U levert daarmee een bijdrage aan het behoud van het historische erfgoed in Delft. Bovendien kunt U dan deelnemen aan de activiteiten van de vereniging.

Aanmelden kan bij het secretariaat:

Delfia Batavorum, Kanaalweg 10, 2628 EC Delft,

e-mail info@delfia-batavorum.nl.